

ФІНАНСОВО-ПРАВОВИЙ КОЛЕДЖ

Збірник матеріалів
науково-практичної студентської конференції
**«АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВА ТА ЕКОНОМІКИ:
СУЧАСНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ»**

м. Київ
2021

УДК 34:33(08)
А 43

*Рекомендовано до друку на засіданні Вченої ради
Фінансово-правового коледжу
(протокол №18 від 21 травня 2021 року)*

Редколегія випуску:

ГУБАНОВА Тамара Олексіївна — доктор юридичних наук, професор,
директор Фінансово-правового коледжу

ГАВЛОВСЬКИЙ Андрій Валерійович — заступник директора з ад-
міністративних питань

КАЛІНЬКО Ірина Василівна — кандидат технічних наук, доцент,
викладач кафедри «Фінанси, банківська справа та страхування» Фінансо-
во-правового коледжу

МАЦЕЛЮХ Катерина Степанівна — кандидат історичних наук,
керівник підрозділу з підготовки фахових молодших бакалаврів Фінансо-
во-правового коледжу

МЕЛЬНИК Вадим Владиславович — кандидат економічних наук,
завідувач кафедри фінансів і кредиту Фінансово-правового коледжу

САВЕНКОВА Владислава Геннадіївна — кандидат юридичних наук,
заступник директора з наукової роботи Фінансово-правового коледжу

ЧЕРНЕНКО Олена Анатоліївна — кандидат юридичних наук, завідувач
кафедри правознавства Фінансово-правового коледжу

**Актуальні питання права та економіки: сучасність і перспективи
розвитку:** Збірник матеріалів науково-практичної студентської кон-
ференції. К.: Фінансово-правовий коледж, 2021. 160 с.

ISBN 978-617-7993-87-1

До збірника ввійшли тези виступів учасників науково-практичної
студентської конференції «**Актуальні питання права та економіки: су-
часність і перспективи розвитку**», в яких висвітлюється широке коло
актуальних проблем права та економіки.

Збірник рекомендований науковцям, викладачам, аспірантам та сту-
дентам юридичних та економічних факультетів, а також усім, хто ціка-
виться проблематикою сучасних наукових досліджень та удосконаленням
національного законодавства.

Матеріали подано в авторській редакції учасників науково-практич-
ної студентської конференції. Відповідальність за достовірність інформа-
ції несуть автори.

© Автори, 2021

© Фінансово-правовий коледж, 2021

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВА

Бабяк Дмитро Сергійович

ДО ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ “ЗМІСТУ СВОБОДА”,
ЯК ФУНДАМЕНТУ ЛІБЕРАЛЬНО-ДЕМОКРАТИЧНОЇ СИСТЕМИ 7

Бездень Людмила Андріївна

АНАЛІЗ ПРАВОВИХ ПРОБЛЕМ МІЖНАРОДНОГО УСИНОВЛЕННЯ
ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН 11

Бездень Людмила Андріївна

РЕКЛАМА ЯК ІНСТРУМЕНТ КОНКУРЕНТНОЇ БОРОТЬБИ 14

Бердичевський Валентин Ігорович

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ
ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ 16

Бєляєва Катерина Дмитрівна

ПОРІВНЯННЯ СПІВУЧАСТІ У ЗЛОЧИНІ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ
ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН 20

Булига Альона Дмитрівна

ОХОРОНА ПРАЦІ ЯК ПРАВОВА ФОРМА
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗДОРОВИХ І БЕЗПЕЧНИХ УМОВ ПРАЦІ 25

Герасичева Вікторія Віталіївна

ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ УКЛАДАННЯ ШЛЮБНОГО ДОГОВОРУ
З ІНОЗЕМНИМИ ГРОМАДЯНАМИ 29

Гладченко Тимофій Володимирович

ПРАВО НАРОДНОГО ВЕТО В УКРАЇНІ 34

Голубицька Марія Станіславівна

ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ
ПРО НЕПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ ФІЗИЧНИХ ОСІБ 38

Гриненко Олександра Ігорівна

МІЖНАРОДНА ОХОРОНА АВТОРСЬКИХ ПРАВ
З ІНОЗЕМНИМ ЕЛЕМЕНТОМ 41

Гук Анастасія Олександрівна

ПРОТИДІЯ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ, ПРАВОВІ ЗАСАДИ . . . 46

Дмух Марія Богданівна	
КОМУНІКАБЕЛЬНІСТЬ ЯК НЕОБХІДНИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ НАВИК СУЧАСНОГО ЮРИСТА.	49
Довженко Богдана Миколаївна	
ПРАВО НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУД ВІДПОВІДНО ДО КОНВЕНЦІЇ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД	51
Духота Ангеліна Сергіївна	
ВИКРИВАЧІ ІНФОРМАЦІЇ (WHISTLEBLOWERS).	56
Зайцева Анастасія Олегівна	
СУТНІСТЬ ПРАВА НА ОСВІТУ ДЛЯ ЖІНОК НА ЗЕМЛЯХ УКРАЇНИ: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ.	61
Звенигорецька Наталія Русланівна	
ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ.	65
Зущик Єлизавета Юріївна	
ПРОТИДІЯ НАСИЛЛЮ В СІМ'Ї: ЮРИДИЧНІ АСПЕКТИ.	68
Кас'яненко Віктор Максимович	
ЗАСІБ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ У СФЕРІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ НА ПРИКЛАДІ ПОНЯТТЯ «ІНТЕРНЕТ РЕЧЕЙ» (INTERNET OF THING).	72
Мошніна Вікторія Андріївна	
КОРУПЦІЯ В СИСТЕМІ ВЛАДИ УКРАЇНИ ЯК ФАКТОР ЗАГРОЗИ ДЕРЖАВНІЙ БЕЗПЕЦІ.	77
Овсепян Арташес Олександрович	
ДО ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН НА ПОЛІТИЧНЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО.	81
Огієнко Оксана Дмитрівна	
ПРАВО МИРНИХ ЗІБРАНЬ В УКРАЇНІ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА.	84
Сергуніна Віолетта Вікторівна	
СУД ПРИСЯЖНИХ: ПРОБЛЕМАТИКА ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНСЬКУ СИСТЕМУ СУДОЧИНСТВА.	87
Ситник Вікторія Сергіївна	
ПРОБЛЕМАТИКА ПРАВА НА ТРАНСПЛАНТАЦІЮ В УКРАЇНІ.	91
Ситнюк Михайло Сергійович	
ПРАВА ЛЮДИНИ ЯК ВИМОГА АДРЕСОВАНА ДЕРЖАВІ.	95

Сичова Ксенія Юріївна та Лавриненко Анна Олександрівна	
ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ЩОДО ШЛЮБУ ПРЕДСТАВНИКІВ СЕКСУАЛЬНИХ МЕНШИН	97
Сізон Анастасія Олександрівна	
ІСТОРИЧНІ ЕТАПИ РОЗВИТКУ ОЗНАК СУБ'ЄКТІВ ФІКТИВНОЇ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	101
Сінькевич Христина Дмитрівна	
ЄВРОПЕЇЗАЦІЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ	106
Сташук Влада В'ячеславівна	
БУЛІНГ ЯК ПОРУШЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ПОДОЛАННЯ	108
Царегородцева Софія Миколаївна	
ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО. НЕДОЛІКИ ЧИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА.	112
Юркіна Енджел Олександрівна	
АНАРХІЧНА КОНЦЕПЦІЯ ДЕРЖАВИ ЯК ІДЕЙНА ОСНОВА ПОДІЛУ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ МІЖ ДЕРЖАВОЮ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНИМИ ГРОМАДАМИ	116

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЕКОНОМІКИ

Артикматова Єлизавета Русланівна	
ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЕКОНОМІКИ У ПОСТПАНДЕМІЧНИЙ ПЕРІОД.	119
Бурла Катерина Олександрівна	
СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК МЕТОД РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОЇ ЕКОНОМІКИ	122
Гончаренко Денис Дмитрович	
ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ТРАНСФОРМАЦІЇ США З КОЛИШНЬОЇ КОЛОНІЇ ДО СВІТОВОГО ЕКОНОМІЧНОГО ЛІДЕРА У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД	126
Жерновнікова Ксенія Святославівна	
ВИЗНАЧЕННЯ ТА ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ КРИПТОВАЛЮТИ В УКРАЇНІ	130

Красьоха Ольга Василівна	
ВПЛИВ COVID-19 НА ЕКОНОМІКУ КРАЇН СВІТУ.....	134
Лисенко Ілона Ігорівна	
КРИЗА НА СВІТОВОМУ РИНКУ НАФТИ 2020	139
Mostovyi Oleksii	
SUEZ CANAL OBSTRUCTION: IMPACT ON GLOBAL TRADE AND ECONOMIES	143
Олексюк Софія Миколаївна	
УПРАВЛІННЯ ДЕПОЗИТНИМИ РИЗИКАМИ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ В УКРАЇНІ	145
Олексюк Христина Миколаївна	
УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ПРОЕКТНОГО ФІНАНСУВАННЯ В УКРАЇНІ	148
Синякова Єлизавета Євгенівна	
НЕГАТИВНІ ВІДСОТКОВІ СТАВКИ. ШВЕЙЦАРІЯ. ДАНІЯ.....	151
Шевченко Максим Михайлович	
СТАН РОЗВИТКУ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ	156

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВА

Бабяк Дмитро Сергійович
*студент 3 курсу 1 групи
ОКР “молодший спеціаліст”
спеціальність 081 Право
Фінансово-правовий коледж*

ДО ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ “ЗМІСТУ СВОБОДА”, ЯК ФУНДАМЕНТУ ЛІБЕРАЛЬНО-ДЕМОКРАТИЧНОЇ СИСТЕМИ

Свобода волі — одне з фундаментальних понять ліберальної демократії. Протягом декількох тисяч років релігії вчили, що кожна особа наділена свободою вибору, і її спасіння залежить лише від її бажання. “Хто бажає життя своє зберегти, той його втратить, но хто його втратить заради Мене, той його збереже”. (Луки 9:24) “Якщо людина бажає робити бажане Богу, то пізнає від кого це вчення: від Бога чи від мене самого” (Іоана 7:17) [1]. На основі цих ідей створювалися ліберальні концепції. Так Декларація незалежності США проголошувала: “Ми вважаємо за самоочевидні істини, що всіх людей створено рівними; що Творець обдарував їх певними невідбірними правами, до яких належать життя, свобода і прагнення щастя; що уряди встановлюються між людьми на те, щоб забезпечувати ці права, а влада урядів походить із згоди тих, ким вони управляють ... спираючись на такі принципи та організуючи його владу в такі способи, які видаються народу найдоцільнішими для досягнення своєї безпеки і щастя” [2]. Проте, що якщо свобода волі — це лише міф, і всі рішення, які ми приймаємо у житті є лише результатом фізіологічних процесів у головному мозку, і зрозумівши принцип роботи цих процесів людиною можна маніпулювати? Ця проблема буде розглянута в даній статті.

Як вже зазначалося вище, свобода вибору є основною доктриною в ліберальній демократії. Ідеологи лібералізму

вважають, що кожна людина сама здатна обрати майбутнього партнера, професію чи кандидата, за якого хотіла б проголосувати. Проте, завдяки стрімкому розвитку науки та новим дослідженням у сфері проблем прийняття рішень, вченими було зроблено висновок, що людина приймає рішення не завдяки власній волі, а завдяки фізіологічним процесам, що відбуваються у її мозку. Так вже декілька десятиліть психологи відокремлюють два режими мислення, систему 1 та систему 2. Даніель Канеман, лауреат нобелівської премії з поведінкової економіки та автор книги “Думай повільно, вирішуй швидко”, досліджував ці дві системи.

Система 1 — це система, що реагує автоматично, не потребує зусиль та не дає відчуття навмисного контролю. Вона може зорієнтуватися в сторону джерела різкого звуку, виявити агресію в голосі, вирішити приклад два плюс два дорівнює, виявити, який предмет ближче. Тобто всі дії, що є автоматичними.

Система 2 — це система, що потребує уваги для усвідомлюваних розумових зусиль. З її допомогою можна готуватися до сигналу старта при забігу, перевірити дійсність складних логічних аргументів, заповнити податкову декларацію — всі дії, що потребують уваги, концентрації та логічних роздумів. Безумовно, що нам здається, що ми керуємося раціональним мисленням, тобто системою 2, проте ні. Система 1 породжує враження та почуття, котрі є головним джерелом переконань та свідомих виборів системи 2. Тобто, Д. Канеман хотів сказати, що більшість наших виборів ми робимо безсвідомо — вони є продуктом системи 1, адже система 2 сама по собі лінива та потребує багато енергії для її функціонування, а еволюційно так склалося, що організм людини намагається економити енергію. Цікавий приклад з ізраїльськими суддями, котрі розглядали справи про дострокове звільнення в’язнів. За замовчуванням заявки відхиляли. Невдовзі статисти помітили цікаву закономірність: після перерви на обід кількість в’язнів, яких відпускали достроково зростала. Цей факт пояснюється тим, що відпочивши та заряджені енергією судді були більш схильні до роздумів, ніж коли вони були втомлені та зголод-

нілі. Цей приклад демонструє як зовнішні фактори впливають на досить серйозне рішення [4].

Що ж до демократії? Невже і вибір кандидата більшість населення робить підсвідомо, завдяки системі 1? Так! Було проведено експеримент, у якому групі людей на долю секунди показували фотографії людей. Часто серед цих фотографій були кандидати на різні посади. Учасників просили вибрати фото, на якому, на їхню думку, зображена найбільш впевнена особа. І як не дивно, в 70% той, кого обирали опитані, перемагав на виборах. Експерти пояснюють це тим, що еволюційно у людей склався механізм з одного погляду оцінювати надійність інших. Наприклад, якщо в особи “сильні” квадратні щелепи, то це дозволяє виявити домінантність, чи якщо людина посміхається — її наміри доброзичливі. Безумовно, що вирази обличчя не здатні пророчити надійність політиків, проте для політично не грамотних виборців автоматичні уподобання Системи 1 відіграють важливу роль. Тому навіть у виборах часто відіграє роль не свідомий вибір, а автоматичні процеси у головному мозку [4]. Такі фізіологічні процеси сформувалися у наших предків тисячі років тому, коли вони жили у маленьких групах та харчувалися тим, що вполювали чи зібрали. На жаль, їм не потрібно було голосувати, обирати професію чи партнера на все життя. У дикій природі чим швидше істота розпізнає загрозу та уникне її, тим більше у неї шансів вижити та передати свої гени наступним поколінням. Тому наш мозок гарно пристосований до інстинктивних та автоматичних рішень, ніж до логічних роздумів [7].

Також варто згадати, що людина є соціальною твариною, на яку сильно впливає думка оточуючих. Протягом сотень тисяч років наші предки жили у стадах, і у них формувався мозок здатний відповідати вимогам колективу, тобто, як правило, особа намагається приймати рішення, які б задовольняли її оточення, адже вигнання зі стада раніше означало смерть. Не даремно всі мотиваційні лідери кажуть, що ключем до успіху є правильне оточення. Ефект розбитого вікна підтверджує цю думку.

Як висновок хочеться наголосити, що термін свободи волі є досить містичним і сучасні наукові дослідження до-

водять, що наші рішення є продуктом взаємодії мільярдів нейронів у головному мозку, які еволюційно пристосувалися до завдань типу знайти їжу, помітити небезпеку і продовжити рід і т. д. Як цивілізована істота homo sapiens існує не так довго, тому наш мозок не дуже пристосований до мислення в умовах політики, логіки і т. д. Як результат ми схильні до когнітивних ілюзій, як помилка планування, когнітивна легкість, ефект ореолу, WYSIATI і т. д. Люди, котрі розуміють механізм прийняття рішень, можуть досить легко керувати іншими людьми. Як приклад можемо навести терористів та маркетологів майстрів — маніпуляції людськими інстинктами. Тому майбутнє ліберальної демократії може стати під загрозою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Біблія, або Книги Святого Письма Старого і Нового Заповіту із мови давньоєврейської й грецької на українську наново перекладена : 988-1988. Ювілейне видання з нагоди тисячоліття християнства в Україні. Київ. 1521 с.
2. Декларація незалежності США. Гай-Нижник: veb-site. URL: [http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1776%20\(07\)%2004.USA.php](http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1776%20(07)%2004.USA.php).
3. Юваль Ной Харари. Sapiens. Краткая история человечества. [пер. с англ. Л. Сумм]. М.: Синдбад, 2016. 520 с.
4. Юваль Ной Харари. 21 урок для XXI века. Издательство Кнугу klubas, Каунас, Литва. 2016. 336 с.
5. Даниэль Канеман. Думай медленно...решай быстро. Москва: Издательство АСТ, 2016. 653 с.
6. Д. Гудінг, Дж. Леннокс “Людина та її світогляд: для чого ми живемо, і яке наше місце у світі” в 3 т. заг. ред. М. А. Жукалюка. Київ, УБТ, 2007.
7. Келли Макгонигал. Сила воли. Как развить и укрепить. 8-е изд. М. : Манн, Иванов и Фербер, 2016. 304 с.

Бездень Людмила Андріївна
студентка 4 курсу 1 групи
ОС «бакалавр»
спеціальність 081 Право
Фінансово-правовий коледж

АНАЛІЗ ПРАВОВИХ ПРОБЛЕМ МІЖНАРОДНОГО УСИНОВЛЕННЯ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН

Міжнародне усиновлення є досить суперечливою темою, адже сім'я, як основний елемент суспільства, абсолютно у всіх цивілізаціях була важливим компонентом світового формування. А питання усиновлення у міжнародно-правовій доктрині залишає за собою першість у виникненні запитань та спорів, що досліджуються у працях багатьох науковців, наприклад: Деркаченко Ю. В., Ануфрієвої Л. П., Рясенцева В. А., Храбскова В. Г. та інших.

Впродовж багатьох років на території України спостерігається значне збільшення кількості усиновлених дітей бездітними громадянами інших держав, зокрема Іспанії, Італії, США, Канади тощо. Але зі збільшенням усиновлених дітей, зростає і кількість очевидних прогалин у законодавстві нашої держави. На нашу думку, серед таких проблем є: контроль за дотриманням прав усиновлених дітей, які були вивезені за кордон; оцінка придатності подружжя чи особи до усиновлення; соціально-психологічна придатність дитини до усиновлення; вік усиновителів; легалізація міжнародних агентств та ще низка складних питань, що потребують вирішення.

Існують різні погляди на проблему усиновлення українських дітей іноземцями. Підраховано, що сьогодні в «установах системи освіти, охорони здоров'я, праці та соціального захисту» (дитбудинках та інтернатах) нашої країни знаходиться близько 90 тисяч дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківської турботи. Серед них дуже мало дітей, батьки яких загинули або померли. Більшість становлять так звані «соціальні сироти», у яких живі батьки. І майже половина з тих, кому ще не випов-

нилося чотири роки, — саме таких найчастіше усиновляють, — важкохворі (хвороба Дауна, дитячий церебральний параліч, сліпота, вроджений порок серця, важкі дефекти розвитку, хронічні гепатити). У дитячих установах також чимало дітей, народжених від матерів, хворих на СНІД, венеричні, психічні захворювання. До того ж, нерідко батьками таких малюків є алкоголіки і наркомани[1].

Згідно ст. 24 Закону України «Про охорону дитинства», рішення про міжнародне усиновлення приймається лише за умови неможливості влаштувати дитину в рідному середовищі[2].

Таким чином законодавством України встановлені обов'язкові вимоги, які слід враховувати при здійсненні усиновлення з іноземним елементом, а саме:

1) іноземні громадяни не можуть всиновлювати українських дітей віком до одного року;

2) для здійснення усиновлення іноземцями дитина має пробути не менше одного року на обліку у урядовому органі державного управління з усиновлення та захисту прав дитини;

3) переважне право на усиновлення дитини-громадянина України мають іноземці, які є родичами дитини, громадянами держав, з якими Україна уклала договір про надання правової допомоги, подружжя;

4) іноземці можуть усиновити українську дитину лише після вичерпання національних можливостей її влаштування в сім'ю.

Учасниками Гаазької конвенції про захист дітей і співробітництво з питань міждержавного усиновлення є 98 країн. Це країни, які сьогодні використовують прозорий механізм легального усиновлення дітей іноземними громадянами, тим самим забезпечуючи дотримання гарантій під час усиновлення та захищаючи права дітей після усиновлення[3]. І, на жаль, Україна — не одна з них. Ми досі не приєдналися до Конвенції, хоча неодноразово вживалися заходи, спрямовані на участь України в ній.

Вона базується на основоположних принципах у сфері міжнародного усиновлення, що передбачені Конвенцією ООН «Про права дитини», але разом з тим, у ній були закріплені

й нові правила усиновлення, визнання усиновлення та його правові наслідки, співвідношення норм Конвенції з нормами національного законодавства та нормами міжнародних договорів, та інше. Конвенція акцентує увагу на недопустимості отримання матеріальної вигоди будь-якими суб'єктами в процесі здійснення діяльності, направленої на виникнення, зміну чи припинення правовідносин у сфері міжнародного усиновлення[4].

З вищесказаного можна зробити такий висновок: в нашій країні ще не достатньо правильно сформований інститут міжнародного усиновлення. Натомість ми можемо перейняти досвід інших держав, які зуміли забезпечити своїх маленьких громадян. Адже, функціонування механізму міжнародного усиновлення істотно збільшить шанси сиріт бути усиновленими та отримати батьківську любов, піклування і домашній затишок, якого вони не мали, зі своїми біологічними батьками.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Моренець І. А. Проблеми усиновлення дітей іноземцями / І. А. Моренець // Актуальні проблеми сучасного міжнародного права: зб. наук. ст. за матеріалами І Харк. міжнар.-прав. читань, присвяч. пам'яті проф. М. В. Яновського і В. С. Семенова, Харків, 27 листоп. 2015 р.: у 2 ч. — Харків, 2015. — Ч. 2. — С. 273–277.
2. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 р. — Режим доступу: URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2402-14>.
3. Межгосударственное усыновление: мифы и реалии. — Режим доступу: URL: <http://www.pravda.com.ua/rus/columns/2018/03/13/7174407/>.
4. Моренець І. А. Проблеми усиновлення дітей іноземцями / І. А. Моренець // Актуальні проблеми сучасного міжнародного права: зб. наук. ст. за матеріалами І Харк. міжнар.-прав. читань, присвяч. пам'яті проф. М. В. Яновського і В. С. Семенова, Харків, 2015 р.: у 2 ч. — Харків, 2015. — Ч. 2. — С. 273–277.

Бездень Людмила Андріївна
студентка 4 курсу 1 групи
ОС «бакалавр»
спеціальність 081 Право
Фінансово-правовий коледж

РЕКЛАМА ЯК ІНСТРУМЕНТ КОНКУРЕНТНОЇ БОРОТЬБИ

В сучасних умовах реклама є потужною та рушійною силою у боротьбі суб'єктів господарювання за споживачів. В умовах теперішньої конкуренції, коли на вибір покупця представлена величезна кількість однорідних товарів, реклама стає чи не найпотужнішим фактором просування на конкуруючому ринку свого товару і засобом створення відомого та впізнаваного бренду. Тому все більшої уваги потребують до себе питання урегулювання правовідносин у рекламній сфері та нечесних її засобів, до яких відноситься недобросовісна реклама [1].

Закон України «Про рекламу» визначає рекламу — як інформацію про особу чи товар, розповсюджену в будь-якій формі та в будь-який спосіб і призначену сформувати або підтримати обізнаність споживачів реклами та їх інтерес щодо таких особи чи товару [2].

Існують різні критерії класифікації реклами:

- 1) за типом спонсора: а) корпоративна; б) виробників і торгових посередників; в) уряду; г) соціальна; д) політична;
- 2) за типом цільової аудиторії: а) сфери бізнесу; б) індивідуального споживача;
- 3) за критерієм сконцентрованості: а) масова; б) селективна (виборча), спрямована на певну групу;
- 4) за територією охоплення: а) локальна; б) регіональна; в) загальнонаціональна; г) міжнародна; д) глобальна;
- 5) за предметом рекламної комунікації: а) товару; б) брейдинг; в) ідеї; г) особи; д) території;
- 6) за способом впливу: а) зорова; б) слухова; в) зорово-слухова та ін. [3]

Відповідно до ст. 7 Закону України «Про рекламу» основними принципами реклами є: законність, точність, достовірність, використання форм та засобів, які не завдають споживачеві реклами шкоди. Реклама не повинна підривати довіру суспільства до реклами та повинна відповідати принципам добросовісної конкуренції. Реклама має бути правдивою, чесною, достовірною, коректною, пристойною, законною, відповідати дійсності, не дискримінувати іншого суб'єкта господарювання за будь-яким параметром.

Недобросовісна реклама — реклама, яка вводить або може ввести в оману споживачів реклами, завдати шкоди особам, державі чи суспільству внаслідок неточності, недостовірності, двозначності, перебільшення, замовчування, порушення вимог щодо часу, місця і способу поширення.

Недобросовісна реклама характеризується двома складовими:

1) змістовна частина самої реклами, яка, в свою чергу, розподіляється на рекламне наповнення (неточність, недостовірність, двозначність, перебільшення, умовчання, наявність чи відсутність тих чи інших відомостей, які передбачені законодавством) та рекламне поширення (місце, час, спосіб);

2) негативний наслідок, який така реклама має для осіб, держави. І лише за відповідності таким двом критеріям реклама вважатиметься недобросовісною [4].

Достатньо небезпечним видом реклами є недобросовісна реклама, яка використовує приховані технології (методи, прийоми) в прихованій рекламі, серед яких гіпноз; технологія «25-го кадру». Відтак споживач не ідентифікує звернення як рекламу і не розпізнає, які саме технології (методи, прийоми) використовує рекламодавець задля досягнення ефективності рекламного повідомлення. Ці агресивні технології (методи, прийоми) здійснюють вплив на підсвідомість споживача.

Таким чином, на сьогодні існує необхідність на законодавчому рівні детальніше врегулювати питання, що пов'язані з недобросовісною рекламою та закріпити механізм притягнення до відповідальності за порушення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про рекламу: Закон України від 03.07.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Про рекламу: Закон України від 03.07.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
3. Стрельников А. В. Адміністративна відповідальність за порушення законодавства про рекламу. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/1360>
4. Деякі питання порушення законодавства про рекламу. URL: <http://www.justinian.com.ua/article.php? Id=647>

Бердичевський Валентин Ігорович

студент 4 курсу 1 групи

ОС «бакалавр»

спеціальність 081 Право

Фінансово-правовий коледж

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ

На сьогодні питання працевлаштування осіб з інвалідністю в Україні набуло значної актуальності. Станом на 1 січня 2020 року в Україні інвалідність мають близько 2,7 мільйона осіб, з них приблизно 163,9 тисячі дітей, які обслуговуються органами соціального захисту населення та органами праці. З числа дорослого працездатного населення з інвалідністю працевлаштовано лише 540 тисяч осіб, а більш ніж 1,5 мільйона залишаються не працевлаштованими [1]. Кількість осіб з інвалідністю постійно зростає з різних причин, всупереч профілактиці інвалідності.

Основними нормативно-правовими актами, які закріплюють права, гарантії та порядок працевлаштування осіб з інвалідністю є Конвенція про права інвалідів, Кодекс законів про працю України (далі — КЗпП), закони України «Про відпустки», «Про охорону праці», «Про реабілітацію осіб з інвалідністю

в Україні», «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» та Положення Кабінету Міністрів України «Про медико-соціальну експертизу» та «Про порядок, умови та критерії встановлення інвалідності». Закріплення цих норм також знаходить своє місце в інших нормах законодавства.

Конституція України закріплює, що всі люди без виключення є вільні і рівні у своїй гідності та правах [2]. Одним із таких прав є право на працю, яке гарантується й особам з інвалідністю.

Конвенцією ООН про права осіб з інвалідністю визначається, що особи з інвалідністю мають право на працю нарівні з іншими. Воно включає право на отримання можливості заробляти собі на життя працею, яку особа з інвалідністю вільно вибрала чи на яку вона вільно погодилась, в умовах, коли ринок праці та виробниче середовище є відкритими, інклюзивними та доступними для осіб з інвалідністю [3].

Для роботодавців встановлено норматив робочих місць для працевлаштування осіб з інвалідністю у розмірі чотирьох відсотків середньо-облікової чисельності штатних працівників облікового складу за рік, а якщо працює від 8 до 25 осіб,— у кількості одного робочого місця. Отже, якщо кількість найманих працівників у роботодавця досягає 8, то 8-ма має бути працевлаштований працівник з інвалідністю. Що стосується санкції за недодержання такої норми, то передбачено, що роботодавці які використовують найману працю, де середньо-облікова чисельність працюючих осіб з інвалідністю менша, ніж встановлено нормативом, щороку сплачують відповідним відділенням Фонду соціального захисту інвалідів адміністративно-господарські санкції, сума яких визначається в розмірі середньої річної заробітної плати на відповідному підприємстві, в установі, організації, у тому числі на підприємстві, в організації громадських організацій осіб з інвалідністю, у фізичної особи, яка використовує найману працю, за кожне робоче місце, призначене для працевлаштування особи з інвалідністю і не зайняте особою з інвалідністю [4]. Але, як зазначалося, близько 1,5 мільйона осіб з інвалідністю не мають працевлаштування. Небажання роботодавців брати

на роботу осіб з інвалідністю, а сплата штрафу обирається роботодавцями як більш прийнятний варіант, на відміну від створення спеціальних умов праці для людини з особливими потребами. Це свідчить про недосконалість механізму вирішення проблеми їх зайнятості.

На думку М. В. Кравченка, для розширення можливостей надання гарантій працевлаштування для цієї категорії працівників варто запозичити закордонний досвід щодо виконання роботи в дистанційному режимі, що значно допоможе регулювати зайнятість такої категорії робочої сили, як особи з інвалідністю [5].

У чинному КЗпП визначено, що у випадках, передбачених законодавством, на власника або уповноважений ним орган покладається обов'язок організувати навчання, перекваліфікацію і працевлаштування осіб з інвалідністю відповідно до медичних рекомендацій, встановити на їх прохання неповний робочий день або неповний робочий тиждень та створити пільгові умови праці. Залучення інвалідів до надурочних робіт та робіт у нічний час без їх згоди не допускається [6].

Варто зазначити, що законодавчо врегульоване питання умов праці осіб з інвалідністю. Так, підприємства, установи, організації, фізичні особи, які використовують найману працю, зобов'язані виділяти та створювати робочі місця для працевлаштування осіб з інвалідністю, у тому числі спеціальні робочі місця та створювати для них умови праці з урахуванням індивідуальних програм реабілітації. Також у осіб з інвалідністю є можливість працевлаштування з умовою про виконання роботи вдома, якщо вони не мають змоги працювати за основним місцем роботи [6]. На практиці питання є проблемним.

Л. М. Якушенко зазначає, що значне число осіб з інвалідністю в Україні зустрічаються з багатьма труднощами щодо реалізації свого права на працю, оскільки на їхньому шляху постають різного типу бар'єри, наприклад, комунікаційні, психологічні та інші. Також проблемним для роботодавців є те, що вони повинні створювати спеціальні умови та робочі місця для працівників з інвалідністю, що пов'язано з певни-

ми витратами, яких вони намагаються уникнути. Варіантом вирішення такої проблеми є розробка механізмів стимулювання та мотивації роботодавців до працевлаштування осіб з інвалідністю та, базуючись на досвіді країн Європи, розглянути можливість створення Інституту вивчення проблем осіб з інвалідністю та Інституту розробки допоміжних засобів для осіб з інвалідністю [7].

Таким чином, вищезазначений аналіз положень діючого законодавства дозволяє дійти висновку, що питання працевлаштування осіб з інвалідністю в Україні має нормативне закріплення. Питання працевлаштування таких осіб буде актуальним у найближчі роки, оскільки їх кількість постійно збільшується, існуючий механізм реалізації права на працю людей з інвалідністю не здатен залучити їх до праці, а контроль за реалізацією цього механізму прагне вдосконалення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Інвалідність. Міністерство соціальної політики України: веб-сайт. URL: <https://www.msp.gov.ua/timeline/invalidnist.html>
2. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Конвенція про права осіб з інвалідністю (Конвенція про права інвалідів) ООН: Конвенція від 13.12.2006 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text
4. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні : Закон України від 21.03.1991 р. № 875-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text>
5. Кравченко М. В. Актуальні проблеми соціального захисту інвалідів в Україні. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej12/txts/10kmvziu.pdf>
6. Кодекс законів про працю України Кодекс України: Кодекс від 10.12.1971 р. № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>
7. Якушенко Л. М. Актуальні проблеми соціального захисту людей з інвалідністю. Аналітична записка Серія «Соціальна політика», № 9, 2019. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-12/analit-yakushenko-social-policy-9-2019.pdf>

Беляєва Катерина Дмитрівна
студентка 3 курсу 1 групи
ОКР «молодший спеціаліст»
спеціальність 081 Право
Фінансово-правовий коледж

ПОРІВНЯННЯ СПІВУЧАСТІ У ЗЛОЧИНІ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

На сьогоднішній день питання співучасті є одними з найскладніших у межах загального вчення про кримінальне правопорушення. Однак, зростання злочинності в період швидкої «капіталізації» всіх суспільних відносин, активний прояв її організованих форм змушують українських та світових учених активізувати роботу у напрямі дослідження проблем співучасті у злочині.

Важливою тенденцією розвитку вітчизняного кримінального законодавства є його гармонізація із законодавством європейських держав. Оскільки, євроінтеграційні процеси вимагають від нашої держави дотримання загальноєвропейських стандартів з прав людини і громадянина, сприйняття базових міжнародних принципів у боротьбі зі злочинністю. Із цього випливає, актуальність вивчення і узагальнення законодавчого досвіду інших країн, у тому числі тих, де джерелом права є прецедент, тому, що це дає можливість не тільки пізнати зміст і сутність основних інститутів зарубіжного кримінального права, а й порівняти їх із національним кримінальним законодавством, зробити висновки щодо можливості запозичення позитивного досвіду європейських країн та впровадження у вітчизняне законодавство окремих дефініцій та формулювань [3].

Варто звернути увагу на те, що кримінальне законодавство більшості зарубіжних країн не містить понять «співучасть», «форми співучасті» (наприклад Італія, Франція і т. д.), обмежуючись лише переліком видів співучасників, правилами кваліфікації та звільнення їх від кримінальної відповідальності, описом ексцесу виконавця (Англія, США і т. д.), оскільки

кримінально-правова доктрина цих країн сприймає співучасть виключно у вузькому сенсі слова [7].

У регулюванні співучасті англійське право виходить з акцесорної теорії, тобто визнає, що діяльність співучасника визначається злочинними діями виконавця. Готування до злочину, якщо воно не утворює самостійного злочину, не карається. Замах, у тому числі й негідний (закінчений), підлягає кримінальній відповідальності. Не підлягають відповідальності не тільки вчинене кримінальне правопорушення особою в стані необхідної оборони і крайньої необхідності, а й подружне примушування, наказ начальника та ін. За англійським правом співучасть можлива й у необережному злочині. Важливо, щоб дії, що призвели до необережного заподіяння злочинного результату, охоплювалися первісним задумом учасників, і, отже, результати цих дій могли б бути приписані їм у провину. Прямий намір (умисел) не є необхідною формою зв'язку між співучасниками — досить «можливого передбачення» іншими учасниками здійснення виконавцем саме такого роду дії й не обов'язкова пряма установка на його виконання. «Єдиний намір» не завжди містить у собі протиправний елемент. Намір може бути правомірним, а вчинення в результаті його реалізації необережного (або ж з боку виконавця навмисного) злочину спричинить кримінальну відповідальність всіх співучасників [2], [4].

Кримінальний закон Італії також не містить визначення співучасті, форм співучасті та видів співучасників, хоча містить поняття злочинного об'єднання та об'єднання типу мафії. Ці норми знаходяться в Особливій частині КК Італії в розділі V «Про злочини проти громадського порядку». Так, під злочинним об'єднанням законодавець розуміє об'єднання трьох і більше осіб із метою вчинення декількох злочинів. Більше того, наявність п'яти або більше співучасників в одному місці з метою вчинення злочину визнається обтяжуючою покарання обставиною. Відповідно, під організацією типу мафії передбачається така організація, учасники якої вдаються до залякування інших осіб, щоб досягти кругової поруки й дотримання «закону мовчання» з метою вчинення злочинів,

заволодіння прямим чи непрямим шляхом посадами, які дають можливість управління або контролю за економічною діяльністю, за розподілом концесій, видачею дозволів, укладенням підрядів і комунальним обслуговуванням, а також для вилучення незаконних привілеїв для себе та інших осіб [3], [7].

Законодавче визначення співучасті у Франції відсутнє. У Кримінальному кодексі Франції 1992 року називаються лише види співучасників. Власне співучастью (*complicite*) за французьким правом прийнято вважати лише співучасть у вузькому змісті слова, тобто таку діяльність інших осіб, що провокує або полегшує здійснення злочину виконавцем, але сама по собі ніяких елементів злочинного діяння не містить. Саме в цих межах співучасть ставиться до Загальної частини. Правда, у деяких випадках в Особливій частині передбачається відповідальність за деякі дії співучасників у самостійному виді, що переслідує спеціальні цілі і є, скоріше, виключенням, ніж правилом. Так, у КК встановлена відповідальність за невідале підбурювання до здійснення політичних злочинів; за організаторську діяльність і пособництво при незаконному обороті наркотиків і т. п. Нерідко французький законодавець, незважаючи на принцип особистої відповідальності, відповідальності кожного за свої дії й ті загальні норми про відповідальність, які сформульовані класичним кримінальним правом, конструює норми про колективну відповідальність. Така підвищена увага, яку французький законодавець приділяє навіть самим зародковим формам злочинної організації, свідчить про те, що він має намір карати за будь-яку злочинну змову кожного його учасника як виконавця (співвиконавця) злочину особливого роду — змови, збіговиська й т. п. — і схильний ігнорувати те, у якій якості (виконавця або пособника) повинен був виступити реально той або інший учасник змови. Однак будь-яка співучасть припускає наявність злочинної змови між декількома особами й розподіл між ними ролей [6].

Але, на відміну від зарубіжних країн, в Україні міститься поняття «співучасть» та «форми співучасті». Співучастью у кримінальному правопорушенні є умисна спільна участь декількох суб'єктів кримінального правопорушення у вчи-

ненні умисного кримінального правопорушення (ст. 26 КК України) [1].

Форми співучасті — це об'єднання співучасників, що розрізняються між собою за характером ролей, які вони виконують і за стійкістю суб'єктивних зв'язків між ними. Залежно від характеру участі окремих співучасників у вчиненні злочину співучасть може мати просту і складну форму. Виділення форм співучасті має істотне значення для кримінальної відповідальності співучасників, оскільки: а) дає змогу обґрунтувати з правової точки зору відповідальність не лише виконавця, а й інших учасників спільного вчинення злочину; б) впливає на кваліфікацію дій співучасників. У науці кримінального права України залежно від ступеня узгодженості співучасників виокремлюють такі види простої співучасті: 1) співучасть без попередньої змови; 2) співучасть за попередньою змовою. Проста форма співучасті (співвиконавство) передбачає таке об'єднання зусиль співучасників, за якого кожен з них вчинює однакові з правової точки зору діяння і виступає як виконавець злочину. Вона характеризується тим, що всі співучасники безпосередньо беруть участь у виконанні об'єктивної сторони злочину. При цьому можливі такі ситуації: 1) кожен із співучасників виконує всю об'єктивну сторону злочину; 2) окремі співучасники, діючи за розподілом ролей, виконують лише частину об'єктивної сторони злочину. Як у першому, так і в другому випадках злочинні наслідки настають в результаті сукупної діяльності співвиконавців і є спільними для них. Складна форма співучасті передбачає вчинення кожним із учасників різних за характером і правовою оцінкою дій або бездіяльності. За наявності складної форми співучасті дії (бездіяльність) учасників виходять за рамки співвиконавства і утворюють різні види співучасників. Для такої форми співучасті характерним є розподіл ролей між співучасниками, які виступають як виконавець, організатор, підбурювач, пособник. Не обов'язково, щоб співучасники при вчиненні певного злочину виконували всі перелічені ролі — достатньо наявності виконавця і ще хоча б одного з названих інших видів співучасників (виконавець і організатор, виконавець

і підбурювач тощо). На практиці форми і види співучасті можуть переплітатися між собою [5].

Отже, порівнявши співучасть у злочині за кримінальним законодавством України та зарубіжних країн, я дійшла висновку, що іноземне кримінальне законодавство є відмінним від українського. А відмінність полягає в тому, що іноземні країни не мають чіткого визначення «співучасть», «форми співучасті» та «співучасники» на відміну від українського законодавства. Також більшість іноземних законодавців використовують «акцесорну теорію» при вирішенні питань кримінальної відповідальності співучасників. Ще однією відмінністю є те, що європейські країни виносять відповідне тлумачення та правила кваліфікації злочинів вчинених у співучасті в окремі нормативно-правові акти у формі законів, положень і правил кваліфікації. Міжнародна практика йде шляхом розмежування поняття співучасті в злочині і співучасть у злочинній діяльності, зокрема участь у транснаціональній злочинності. Варто відзначити, що в кримінальному законодавстві України досить чітко визначені поняття співучасті та співучасників, наприклад, ст. 255, 257, 258–3, 260, 392 ККУ, але недостатнім є практичний момент кваліфікації та застосування норм, адже вони містяться в великому масиві постанов Пленуму Верховного суду України. В правовій доктрині неодноразово висловлювались думки про необхідність удосконалення постанови Пленуму Верховного суду України «Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кримінальний кодекс України: Кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. Відомості Верховної Ради України. 2001.
2. Зінченко І. О. Співучасть у злочині за кримінальним правом України та Англії: порівняльно-правовий аспект. Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Харків, 2013.
3. Співучасть у злочинах в законодавстві зарубіжних країн. URL: https://www.legalactivity.com.ua/index.php?option=com_co

- ntent&view=article&id=1979%3A071218-12&catid=232%3A5-122018&Itemid=286&lang=ru
4. Кримінальне право Англії та США. URL: http://yurist-online.com/ukr/uslugi/yuristam/literatura/krim_pravo/115.php
  5. Поняття та форми співучасті у злочині. Характеристика та відповідальність співучасників. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/law/9479/>
  6. Інститут співучасті у вчиненні злочину у кримінальному праві України, Франції та англо-американському праві. Київ 2010. URL: <https://www.bestreferat.ru/referat-195181.html>
  7. Форми співучасті в кримінальному законодавстві зарубіжних країн. Орловський Р.С. 2014 р.

Булига Альона Дмитрівна
студентка 4 курсу 1 групи
ОС «бакалавр»
спеціальність 081 Право
Фінансово-правовий коледж

ОХОРОНА ПРАЦІ ЯК ПРАВОВА ФОРМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗДОРОВИХ І БЕЗПЕЧНИХ УМОВ ПРАЦІ

На сучасному етапі розвитку України надзвичайно важливим є забезпечення безпечних умов та охорони праці. Це пов'язано насамперед із кризою у галузі охорони праці на підприємствах, в установах та організаціях. В нинішніх умовах функціонування більшості підприємств в Україні характеризується тим, що обладнання, яке служить основою для виробництва вітчизняної продукції, морально застаріло, може не відповідати стандартам безпеки. Незважаючи на це, відповідно до ст. 3 Конституції України — людина, її життя та здоров'я, честь і гідність, недоторканість та безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Встановлення та підтримка прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

На думку дослідників у галузі трудового права, охорона праці є багатограним поняттям. Його розуміють не тільки, як забезпечення безпеки працівників при виконанні ними службових обов'язків, а і заходи, серед яких можна виділити профілактику професійних захворювань, організацію повноцінного відпочинку та харчування для робітників під час робочих перерв, а також надання їм необхідних спецодягу та засобів гігієни, а також реалізація соціальних пільг та гарантій та ін. [1].

Поняття «охорона праці» існує у двох значеннях: у широкому значенні та в більш вузькому. Використовуючи поняття відповідно до його етимологічного значення, тобто в широкому розумінні, це поняття включає ті гарантії для працівників, які передбачають усі норми трудового законодавства, наприклад, норми, що забороняють власнику або уповноваженому ним органу звільнення працівників з роботи тоді, коли відсутні підстави, передбачені статтями 40, 41 Кодексу законів про працю України (далі — КЗпП). Ці норми становлять найважливішу гарантію, спрямовану на захист трудових прав працівників. Або така гарантія, як можливість розірвання трудового договору з ініціативи власника або уповноваженого органу лише за попередньою згодою профспілкового комітету (ст. 43 КЗпП).

В. О. Чорнобровка розуміє поняття «охорона праці» більш широкої системи соціально-правових норм, заходів та засобів, спрямованих насамперед на захист прав та інтересів робітників, збереження трудових ресурсів робітників [4, с. 145]. Автор цього визначення є прихильником широкого підходу до розуміння охорони праці. На думку П. Д. Пилипенка, охорона праці — це система правових, соціально-економічних, організаційних, технічних, гігієнічних та медичних заходів та засобів, спрямованих на забезпечення безпеки здоров'я та працездатності людини в процесі праці [3, с. 14]. Можна стверджувати, що в обох визначеннях є сенс, оскільки вони окреслюють охорону праці з різних позицій, окреслюючи насамперед гарантії для працівників.

Правильний підхід до організації охорони праці на підприємстві, грамотне використання різних нематеріальних

методів стимулювання працівників забезпечують останнім необхідне відчуття надійності, стабільності та зацікавленості керівництва у своїх співробітниках. Таким чином, завдяки налагодженій охороні праці скорочується і плінність кадрів, що в свою чергу благодійно позначається на стабільності всього підприємства, установи, організації.

Хочемо звернути увагу на таку важливу складову створення безпечних умов праці, а також обстановки дотримання правил охорони праці, як контроль за додержанням законодавства про працю.

З цього приводу науковцями розглядається питання удосконалення контрольно-наглядових заходів шляхом порівняння діючої в Україні системи з країнами ЄС. Так, І. О. Шашкова-Журавель зазначає, що за участю Організації Об'єднаних Націй та Міжнародної організації праці створена ґрунтівна міжнародно-правова система охорони праці, що поширює свій вплив на відносини праці в усіх державах світового співтовариства. На виконання універсальних норм та стандартів з охорони праці спрямовані заходи, що забезпечуються регіональними міжнародними організаціями, передусім Радою Європи [5 с. 215]. Як вважає Г. Г. Гогіташвілі, важливим механізмом ефективного функціонування системи управління охороною праці, і контролю в тому числі, є впровадження внутрішніх і зовнішніх аудитів за спеціальними програмами [2, с. 123].

Умови праці на робочому місці, безпека технологічних процесів, машин, механізмів, обладнання та інших засобів виробництва, стан засобів колективного та індивідуального захисту, що використовуються працівником, а також санітарно-побутові умови повинні відповідати вимогам нормативних актів з охорони праці.

В актах Ради Європи та ЄС питанню права на належні, безпечні та здорові умови праці також приділяється значна увага. Реалізація цього права на території ЄС здійснюється з урахуванням 3 основних постулатів, а саме: 1) обов'язок роботодавців гарантувати здорові та безпечні умови в процесі трудової діяльності людини, частково шляхом належного

та своєчасного інформування робітників за допомогою інструкцій, спеціальних курсів правильного поводження з обладнанням підприємства; 2) обов'язок кожного працівника сприяти захисту власного здоров'я та безпеки, правильно використовувати технічні засоби; 3) відсутність (або обмеження) відповідальності роботодавця за шкоду, заподіяну здоров'ю працівника внаслідок форс-мажорних обставин (непередбачені надзвичайні ситуації).

Проаналізувавши національне законодавство, ми дійшли висновку, що ці постулати в основному відображені і у вітчизняному законодавстві. Уніфікація правових норм у межах ЄС найповніше запроваджена саме у сфері безпеки та гігієни праці. Наприклад, відповідно до щорічних планів заходів щодо виконання Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства ЄС у сфері охорони праці повинні бути розроблені проекти нормативно-правових актів, що стосуються загальних вимог до охорони праці працівників гірничодобувних галузей промисловості; правил охорони праці при виконанні робіт на борту риболовних суден; загальних вимог стосовно забезпечення роботодавцями охорони праці працівників та ін.

Підсумовуючи вищевикладене, ми вважаємо за доцільне трактувати охорону праці, як систему правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних та лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження життя, здоров'я та працездатності людини в процесі праці. А основними ознаками, що впливають із цього визначення, слід вважати правову форму забезпечення здорових та безпечних умов праці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кодекс законів про працю (зі змінами та доповненнями) від 24.12.1999 р. No 1356-XIV. Верховна Рада України: веб сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>
2. Гогіташвілі Г.Г. Управління охороною праці та ризиком за міжнародними стандартами. К.: Знання, 2007. 367 с.
3. Трудове право України. Підручник для студентів юридичних вузів і факультетів / За ред. П. Д. Пилипенка: Ін Юре, 2010. 532 с.

4. Чорнобровка В. О. Поняття та значення охорони праці в Україні. Європейські перспективи. 2012. № 3 (3). С. 144-148.
5. Шашкова-Журавель І. О. Міжнародно-правові аспекти охорони праці. І. О. Шашкова-Журавель Наукові праці МАУП. 2012. № 1 (32). С. 211-217.

Герасичева Вікторія Віталіївна
студентка 4 курсу 1 групи
ОС «бакалавр»
спеціальність 081 Право
Фінансово-правовий коледж

ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ УКЛАДАННЯ ШЛЮБНОГО ДОГОВОРУ З ІНОЗЕМНИМИ ГРОМАДЯНАМИ

Як відомо, сімейні відносини є найбільш складною сферою колізійного регулювання. З одного боку, міжнародне сімейне право — це невід’ємна складова міжнародного сімейного права в цілому з усіма притаманними йому принципами та підходами. З іншого — об’єкт регулювання міжнародного сімейного права є досить специфічним, оскільки характерною рисою сімейних відносин є їх тісний зв’язок із соціальним та культурним контекстом, у якому вони мають місце. Сімейні відносини підпадають під дію соціальних регуляторів, таких як, наприклад, релігія, мораль, етика тощо. Це обумовлює особливу чутливість сімейних відносин до спроб їх регулювання на основі іноземного права.

З огляду на значну кількість нормативно-правових актів, що містять колізійні норми сімейного права, цілком можливою є ситуація, коли зазначені норми (з різних правових джерел) будуть відрізнятися між собою.

Вважається, що зіткнення колізійних норм, зосереджених у Сімейному кодексі України [1] і міжнародно-правових актах, варто розв’язувати на користь останніх внаслідок того, що, як правильно зазначається у підручнику з Міжнародного при-

ватного права, „сама мета створення національних колізійних норм полягає в тому, що вони повинні застосовуватися тільки у випадку відсутності міжнародної конвенції або двосторонньої угоди” [2, с. 46].

За статтею 26 Конституції України, іноземці та особи без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах, користуються тими самими правами і свободами, а також несуть такі самі обов’язки, як і громадяни України, за винятками, встановленими Конституцією, законами чи міжнародними договорами України [3]. Відповідно, іноземець, маючи певні процесуальні права й обов’язки, визначені законом України (*lex notary*), наприклад, може звернутися до нотаріуса щодо посвідчення шлюбного договору, якщо він є його стороною.

У разі звернення іноземця як заявника, нотаріус учиняє низку нотаріально-процесуальних дій, серед яких є встановлення особи заявника (порядок якого визначений у Законі України «Про нотаріат»), з’ясування права держави для врегулювання відносин щодо можливості посвідчення шлюбного договору. Нотаріус здійснює не тільки встановлення особи заявника, зокрема, за статтею 43 Закону України «Про нотаріат», за якою іноземець устанавлюється як особа, яка звернулася за вчиненням нотаріальної дії, шляхом перевірки національного паспорта іноземця, а й з’ясовує існування й обсяг, момент виникнення і припинення процесуальної правоздатності й дієздатності іноземної особи в Україні через наявність або відсутність норми чинного міжнародного договору України щодо цієї особи [4].

Зазначу, що в статті 59 Закону України “Про міжнародне приватне право” передбачена можливість сторін шлюбного договору обрати право, що застосовується до шлюбного договору, яким є право особистого закону одного з подружжя, право держави, в якій один із них має звичайне місце перебування, або стосовно нерухомого майна — право держави, в якій воно знаходиться. Вибране право припиняє застосовуватися або змінюється за згодою сторін у разі зміни особистого закону або звичайного місця перебування того з подружжя, до особистого закону або звичайного місця перебування якого воно

було прив'язане. Вибір права стосовно правових наслідків шлюбу та майнових відносин подружжя має бути здійснений у письмовій формі або явно впливати з умов шлюбного договору. Угода сторін про вибір права, укладена в Україні, повинна бути нотаріально посвідчена (зокрема згідно статті 62 Закону України «Про міжнародне приватне право») [5].

Як зазначається в статті 38 Закону України «Про міжнародне приватне право», право власності й інші речові права на нерухоме та рухоме майно визначаються правом держави, в якій це майно знаходиться, якщо інше не передбачено законом [5].

Оскільки шлюбний договір є правочином, то підтвердження застосування колізійної прив'язки до перебування майна зазначене й у частині 2 статті 32 Закону України «Про міжнародне приватне право». Український законодавець знов-таки пропонує сторонам правочину (зокрема шлюбного договору) в разі відсутності вибору права до змісту правочину застосувати право, яке має з правочином найбільш тісний зв'язок. Підкреслимо, що можливість обрати право, яким будуть регулюватися взаємовідносини подружжя, зокрема через надання вибору застосовуваного права, передбачає залучення принципу автономії волі.

Коли відносини ускладнені іноземним елементом, їх урегулювання відбувається на підставі норм Закону України «Про міжнародне приватне право» та чинного міжнародного договору України. Отже, ускладненість правовідносин іноземним елементом указує на те, що регулювання цих відносин між обов'язковим суб'єктом — нотаріусом — і заявником (наприклад, іноземцем) здійснюється на підставі норм національного законодавства України, а саме норм міжнародного приватного права та нотаріального процесу України тощо.

Офіційне визначення поняття «іноземець» міститься в статті 1 Закону України «Про громадянство України», за якою іноземцем визнається особа, яка не перебуває в громадянстві України та є громадянином (підданим) іншої держави або держав. Відповідно до вимог статті 26 Конституції України і статті 3 Закону України «Про правовий статус іноземців

та осіб без громадянства», в Україні для іноземців діє принцип національного правового режиму за умови їхнього перебування в Україні на законних підставах. Дія цього принципу поширюється й на осіб без громадянства (зокрема згідно статті 26 Конституції України) [3].

Статтю 17 Закону України «Про міжнародне приватне право» встановлено, що іноземці та особи без громадянства мають цивільну правоздатність в Україні нарівні з громадянами України, крім випадків, передбачених законом або міжнародними договорами України [5].

На моє переконання, шлюбний договір існує саме як договір у сімейному праві, хоча має місце субсидіарне застосування норм цивільного законодавства до сімейних відносин, як у випадку укладання шлюбного договору.

Виходячи з того, що стаття 61 Закону України «Про міжнародне приватне право» передбачає регулювання майнових відносин подружжя, можна стверджувати, що предметом шлюбного договору можуть бути майнові права й обов'язки. Уважаємо, що норми цього Закону не поширюються на особисті немайнові відносини. На відміну від України, в окремих країнах допускається регулювання шлюбним договором особистих відносин (наприклад, у Сполучених Штатах Америки, Білорусії) [6]. Предметом шлюбного договору з іноземним елементом за законодавством України є майнові права та майно, яке може бути розташоване як на території України, так і в різних державах.

Укладаючи шлюб, іноземний громадянин стає членом сім'ї й тим суб'єктом (учасником), який може укласти шлюбний договір.

Отже, іноземець, особа без громадянства (чи громадянин України) — заявник — не отримує від нотаріуса одразу посвідчений шлюбний договір, оскільки нотаріус має здійснити певні дії, щоб посвідчити його в певному порядку

Вибір права стосовно правових наслідків шлюбу та майнових відносин подружжя має бути здійснений у письмовій формі або явно впливати з умов шлюбного договору. Угода

сторін про вибір права, що укладена в Україні, повинна бути нотаріально посвідчена (стаття 62) [1].

Таким чином, укладення шлюбного договору з іноземними громадянами та особами без громадянства має певні особливості правового регулювання у зв'язку з необхідністю перевірки законності перебування зазначених осіб на території України, підтвердження їх сімейного стану, а також урахування умов дійсності поданих ними документів для державної реєстрації шлюбу. Необхідно враховувати і вимоги Закону України “Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні” щодо умов законного перебування на території України іноземних громадян та осіб без громадянства. Предметом такого шлюбного договору з іноземним елементом за законодавством України є майнові права та майно, яке може бути розташоване як на території України, так і в різних державах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 року № 2947-III // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 21-22, ст.135. Редакція від 03.07.2020, підстава -720-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>
2. Міжнародне приватне право: навчальний посібник [за заг. ред. проф. В. М. Гайворонського, проф. В. П. Жушмана]. Київ: Юрінком Інтер, 2017. 360 с.
3. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141. Редакція від 01.01.2020, підстава -27-IX. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
4. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 № 3425-XII // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, № 39, ст.383. Редакція від 08.08.2020, підстава -775-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>
5. Про міжнародне приватне право: Закону України від 23 червня 2005 року // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005, № 32, ст.422. Редакція від 20.10.2019 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text>

6. Олійник О.С. Майнові відносини подружжя: порівняльно-правовий аспект. Юриспруденція: теорія і практика: науково-практичний журнал. Центр правових досліджень С. Фурси. Київ, 2009. № 5 (55). С. 2–7. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/1780.pdf>.

Гладченко Тимофій Володимирович
студент 3 курсу 2 групи
ОКР «молодший спеціаліст»
спеціальність 081 Право
Фінансово-правовий коледж

ПРАВО НАРОДНОГО ВЕТО В УКРАЇНІ

В умовах розвитку демократичних інститутів в Україні, все гостріше постає питання про удосконалення існуючих і запровадження нових форм безпосереднього народовладдя. Відповідно до ст. 5 Конституції України в якій закріплено, що носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ, і він здійснює владу як безпосередньо так і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування, логічним і актуальним є впровадження таких конституційно-правових механізмів, за допомогою яких народ міг би реалізовувати вищезгадане право у формі скасування того чи іншого нормативно-правового акту чи його частини [1]. Аналізуючи зарубіжний досвід, можемо стверджувати, що найкращим прикладом такої форми народовладдя є інститут народного вето.

Питання народного вето були розглянуті у роботах В. Руденко, В. Погорілко, Є. Бусола, А. Дюнана, В. Федоренка, В. Харути, В. Нестеровича та інших. В ряду вчених, що займалися питаннями розвитку безпосередньої демократії і насамперед народним вето, є як прихильники, так і критики такого інструменту, через це в умовах активно триваючих конституційно-правових перетворень ця тема потребує уточнення і дослідження.

В зарубіжних країнах народне вето в останні роки більш відоме під назвою аброготивного референдуму, який представ-

ляє собою сукупність норм, що закріплюють право відхилення законів громадянами і конкретизуючих їх зміст. Народне вето — інститут безпосередньої демократії, передбачаючий право громадян відхилити шляхом голосування на референдумі прийняті представницьким органом державної влади, або місцевого самоврядування закони або їх конкретні положення [3, с. 240]. Зокрема, Е. Бусол при дослідженні народного вето як різновиду відхиляючого референдуму зауважує, що народне вето спонукає громадян більше цікавитися питаннями правотворчості, що служить подоланню правового нігілізму. Також дослідник говорить, що «народне вето» є одним з механізмів подолання суперечностей між суспільством і владою. У всякій конституційній системі питання про введення інституту «народного вето» — це, по суті, питання про те, що краще — невиконання громадянами законодавства, спроби ухилення від його виконання або ж скасування правових актів самими ж громадянами у разі, якщо цього не робить представницький орган. У зв'язку з цим, на переконання автора, народне вето можна розглядати також як своєрідний юридично відпрацьований механізм поступок, на які можуть піти органи влади під тиском громадян [4, с. 13].

Сьогодні інститут народного вето у формі референдуму закріплений на загальнодержавному рівні в таких країнах як Швейцарія, Італія, Данія, Латвія, Австрія, Албанія. Тому, досліджуючи питання процедури реалізації цього механізму, ми повинні звернутися до досвіду цих держав. Говорячи про суб'єктів ініціювання скасувального референдуму, потрібно сказати, що в Італії, Швейцарії і Албанії безпосередньо громадяни можуть бути ініціаторами його проведення. В Італії для ініціювання процедури потрібні підписи 500 тисяч виборців або рішення 5 регіональних рад. В Швейцарії потрібні підписи 50 тисяч виборців або рішення 8 кантонів. В інших європейських країнах ініціаторами можуть бути виключно або парламент у виді потрібної кількості депутатів, або президент, а вже після цього питання має бути винесене на референдум. Важливою умовою в цій процедурі є терміни для ініціювання: Італія — підписи можна збирати протягом 90 днів до 30 вересня

кожного року, Швейцарія — підписи можна збирати протягом 100 днів з моменту прийняття законопроекту, Данія — протягом 3 днів з моменту прийняття, Латвія — звернення від депутатів протягом 7 днів і збір підписів протягом 2 місяців.

Доцільно згадати й питання, щодо яких не може бути ініційований аброгативний референдум. Забороненими темами в більшості вищезгаданих країн є: питання фінансово-бюджетних правовідносин, податкові питання, оголошення надзвичайного стану, війни і миру, питання міжнародних угод, територіальної цілісності.

В розділі 3 «Вибори. Референдум» Конституції України закріплене право громадян на народне волевиявлення через референдум, в 72 статті цього розділу дається право президенту проголошувати всеукраїнський референдум за народною ініціативою. В історії незалежної України всеукраїнський референдум відбувався всього двічі, 1 грудня 1991 року і 16 квітня 2000 року. Й жодного референдуму не відбулося за народною ініціативою.

Важливим кроком до впровадження інституту народного вето є Закон України «Про всеукраїнський референдум» ухвалений Верховною Радою України 26.01.2021 і підписаний президентом 08.04.2021 року. В. Нестерович вважає, що запровадження народного вето у нашій державі слід, у першу чергу, узгодити з існуючою сьогодні конституційно закріпленою системою стримувань і противаг між різними гілками державної влади в Україні, щоб не допустити внутрішньовладного протистояння та відкритої конфронтації загальнонаціональних представницьких органів публічної влади з громадськістю. Поспішне запровадження народного вето, виходячи з сучасних українських реалій, на думку автора, може призвести до непередбачуваних наслідків та загроз українській державності. Така постановка питання насамперед обумовлена тим, що запровадження народного вето може бути використане квазігромадськістю у деструктивних та маніпулятивних цілях[5, с. 67–68]. Тому право народного вето в Україні, навіть після прийняття закону, потребує виваженості та реальної оцінки ефективності з можливим прорахунком проблемних аспектів в його реалізації у вітчизняних політико-правових умовах.

Таким чином інститут народного вето дає можливість громадянам реалізувати своє право закріплене в статті 38-й Конституції України, а саме: брати участь в управлінні державними справами у всеукраїнському та місцевих референдумах[1]. Беручи до уваги позитивний міжнародний досвід, право скасування тих чи інших нормативно-правових актів встановлених Верховною Радою України може бути дієвим інструментом в руках українського народу, більш того, народне вето повинно стати елементом системи стримувань та противаг і реальним запобіжником проти можливості зурпації влади в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України.— від 28.06.1996.— № 254к/96-ВР
2. Закон України «Про всеукраїнський референдум» // Відомості Верховної Ради України. — 26.01.2021.— № 1135-IX
3. Руденко В.Н. Прямая демократия: модели правления, конституционно-правовые институты. Екатеринбург : УрО РАН, 2003. — 476 с.
4. Бусол Е. Народная законодательная инициатива «Народное вето» – разновидность отклоняющего референдума / Е. Бусол // Конституційна асамблея: політико-правові аспекти діяльності: бюлетень інформаційно аналітичних матеріалів. Додаток до журналу «Україна: події, факти, коментарі». 2013. № 9. С. 6–13.
5. Нестерович В. Ф. Перспективи конституційно-правового утвердження народного вето в Україні у контексті зарубіжного досвіду / В.Ф. Нестерович // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. 2016. № 4. –С. 63–70.
6. Харута В.Ф. Народне вето як інститут безпосередньої демократії: дис. подається на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук: 12.00.02 — конституційне право; муніципальне право(081-Право). Ужгород, 2020. 242 с.

Голубицька Марія Станіславівна
студентка 3 курсу 2 групи
ОС «бакалавр»
спеціальність 081 Право
Фінансово-правовий коледж

ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО НЕПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Кодексом України з процедур банкрутства було започатковано процедуру банкрутства (відновлення платоспроможності) фізичної особи. Відповідно до КУзПБ неплатоспроможність — неспроможність боржника виконати після настання встановленого строку грошові зобов'язання перед кредиторами не інакше, як через застосування процедур, передбачених цим Кодексом[1].

Провадження у справі про неплатоспроможність боржника — фізичної особи або фізичної особи — підприємця може бути відкрито лише за заявою боржника. Боржник має право звернутися до господарського суду із заявою про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність у разі, якщо:

- заборгованість становить не менше ніж 30 мінімальних розмірів заробітної плати;
- боржник припинив погашати кредити або здійснювати інші планові платежі в розмірі понад 50% місячних платежів;
- винесено постанову у виконавчому провадженні про відсутність у фізичної особи майна, на яке можна звернути стягнення;
- існують інші обставини, які підтверджують неможливість виконувати грошові зобов'язання чи здійснювати звичайні поточні платежі.

Разом із заявою про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність боржник зобов'язаний подати пропозиції щодо реструктуризації боргів (проект плану реструктуризації боргів). План реструктуризації боргів боржника розробляється з метою відновлення платоспроможності боржника, він затверджується судом лише після повного

погашення боргів боржника щодо сплати аліментів, відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи, сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне та інше соціальне страхування, якщо така заборгованість існує.

Необхідно зазначити, що відсутність чіткої методики стосовно підготовки проекту плану реструктуризації може викликати складності при його підготовці. Для якісної підготовки плану реструктуризації боргів, фізичній особі потрібно співпрацювати зі своїм арбітражним керуючим або з юристами, а це потребує додаткових фінансових витрат.

Крім того, заявник на практиці може стикнутися з проблемою подання декларації про свій майновий стан, оскільки законодавець закріпив вимогу надати декларацію про майновий стан боржника за три роки (за кожен рік окремо), що передували поданню до суду заяви про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність. Декларація повинна містити інформацію щодо майна, доходів та витрат боржника і членів його сім'ї, що перевищують 30 розмірів мінімальної заробітної плати.

Слід зазначити, що відповідно до ч. 5 статті 116 КУзПБ до членів сім'ї боржника належать особи, які перебувають у шлюбі з боржником (у тому числі якщо шлюб розірвано протягом трьох років до дня подання декларації), а також їхні діти, у тому числі повнолітні, батьки, особи, які перебувають під опікою чи піклуванням боржника, інші особи, які спільно з ним проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки (крім осіб, взаємні права та обов'язки яких з боржником не мають характеру сімейних), у тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі.

Отже, батьки, діти і колишня дружина можуть не мати бажання повідомити про свої реальні доходи, а це вплине на вичерпність інформації про майновий стан заявника.

Кредитор не має права ініціювати банкрутство фізичної особи за жодних обставин, навіть за наявності безспірної заборгованості. З моменту відкриття провадження у справі вводиться мораторій строком на 120 днів.

Наслідки введення мораторію для фізичної особи такі ж самі, як і для юридичної особи:

- зупинення виконання грошових зобов'язань;
- зупинення виконання за виконавчими документами;
- зупинення нарахування штрафних санкцій та ін..

Після порушення процедури банкрутства сума боргу фізичної особи фіксується, нарахування відсотків і штрафів припиняється.

Господарський суд при постановленні ухвали про завершення процедури погашення боргів боржника та закриття провадження у справі про неплатоспроможність, ухвалює рішення про звільнення боржника-фізичної особи від боргів. Фізична особа не звільняється від подальшого виконання вимог кредиторів після завершення судових процедур у справі про неплатоспроможність та обов'язку повернення непогашених боргів, а саме:

- відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи;
- сплати аліментів;
- виконання інших вимог, які нерозривно пов'язані з особистістю фізичної особи.

Такі вимоги, що не були повністю погашені у справі про неплатоспроможність, можуть бути заявлені після закінчення провадження у справі про неплатоспроможність у непогашеній частині.

На перший погляд, процедура неплатоспроможності є досить привабливою, оскільки фізична особа може її застосувати для:

1. Очищення від будь-яких боргів.
2. Закриття всіх грошових зобов'язань за договірними відносинами.
3. Рішення всіх зобов'язань за кредитними договорами, включаючи валютні кредити.
4. Списання податкового боргу за 3 роки до дня прийняття рішення про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність.
5. Рішення інших грошових зобов'язань[2].

Але визнання фізичної особи неплатоспроможною достатньо фінансово затратний процес, бо передбачає обов'язкові

витрати у вигляді авансування роботи керуючого реструктуризацією (подальша його робота також оплачується заявником), витрат на юридичні послуги (розцінки різняться), також можливі додаткові витрати (наприклад на оцінку майна боржника). Можна сказати, що починати такий судовий процес зовсім неплатоспроможна особа не може, оскільки певні статки на витратну частину судового процесу повинні бути. Тому визнання неплатоспроможним доступне не кожному громадянину з боргами, а також є недоцільним для боржників з незначними боргами[3].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кодекс України з процедур банкрутства від 18.10.2018 № 2597-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19>
2. Існує закон про банкрутство фізичної особи? URL: <https://nobil.ua/news/blog/naichastishi-zapitania-z-bankrotctva-01/>
3. Інтернет презентація URL: https://zp.arbitr.gov.ua/userfiles/media/Elsud5009/Info_bankrut_full_version.pdf

Гриненко Олександра Ігорівна
студентка 4 курсу 1 групи
ОС «бакалавр»
спеціальність 081 Право
Фінансово-правовий коледж

МІЖНАРОДНА ОХОРОНА АВТОРСЬКИХ ПРАВ З ІНОЗЕМНИМ ЕЛЕМЕНТОМ

Авторські права є невід’ємною складовою в житті людини будь-якої країни.

Для того щоб зрозуміти, що це таке, для початку потрібно звернути увагу на поняття.

Авторське право — є інструментом власності, права і ключовою галуззю права інтелектуальної власності; воно призначене захищати зовнішню форму вираження об’єкта (твір, малюнок, збірник, фотографія та інше), тобто їхнє «матеріальне

втілення». Авторське право не може використовуватись для захисту абстрактних ідей, концепцій, фактів, стилів та технік, що можуть бути використані у творі.

Авторське право історично виникло внаслідок потреби захистити права авторів літературних творів та творів мистецтва; нині авторське право поширюється фактично на будь-які результати творчої діяльності, включаючи комп'ютерні програми, бази даних, фільми, фотографії і скульптури, рекламні проспекти, архітектурні проекти, карти і технічні креслення.

Авторське право взагалі має не малий перелік прав, до нього можна віднести: Літературний твір; Музичний твір; Твір образотворчого мистецтва; Твір декоративно-прикладного мистецтва; Твір архітектури; Твір картографії (наприклад, ілюстрації, карти, плани, креслення, ескізи, пластичні твори, що стосуються географії, геології, топографії, техніки, архітектури); Фотографічний твір; Складений твір; Виступи, лекції, промови, проповіді та інші усні твори; База даних; Комп'ютерна програма; Аудіовізуальний твір; Сценічний твір (драматичні, музично-драматичні твори, пантоміми, хореографічні та інші номери); Твір в області науки; Твір у перекладі (зокрема, тексти перекладів для дублювання, озвучення, субтитрування українською та іншими мовами іноземних аудіовізуальних творів); Твір у переробці.[1]

Так, деякі і уявити собі не можуть на скільки багато є видів авторського права.

Початковим елементом механізму системи міжнародної охорони авторського права є Бернська конвенція (Паризький акт від 24 липня 1971 р.) про охорону літературних та художніх творів і Всесвітня (Женевська) конвенція про авторське право від 6 вересня 1952 р.

Відповідно до п. 8 ст. 2 Конвенції про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності (Стокгольм, 1967 р.), учасницею якої є Україна, «інтелектуальна власність» включає права, які відносяться до: літературних, художніх і наукових творів; виконавчої діяльності артистів, звукозапису, радіо та телевізійних передач; винаходів у всіх сферах людської

діяльності, наукових відкриттів; промислових зразків; товарних знаків, знаків обслуговування, фірмових найменувань та комерційних позначень; захисту проти недобросовісної конкуренції, а також усі інші права, які відносяться до інтелектуальної діяльності у виробничій, науковій, літературній та художній сферах.[3].

Відносини захисту авторського права також регулюються Всесвітньою конвенцією про авторське право, яка була прийнята в 1952 році в Женеві під егідою ЮНЕСКО.

Згідно зі ст. 37 Закону України «Про міжнародне приватне право» від 23 червня 2005 р. до правовідносин у сфері захисту прав інтелектуальної власності застосовується право держави, в якій вимагається захист цих прав. Отже, охорона прав інтелектуальної власності у міжнародних приватних відносинах тісно пов'язана з національним законодавством, що також впливає на його основні принципи з точки зору вимог міжнародного приватного права.[2]

На 66-й Генеральній конференції була схвалена Позиція ІФЛА з питань авторського права у цифровому середовищі. У цьому документі, зокрема, зазначено, що бібліотекарі та інформаційні спеціалісти вважають своїм обов'язком забезпечувати потреби читачів у отриманні доступу до творів і до вміщеної в них інформації та ідей. Вони також поважають прагнення авторів та власників авторського права отримати справедливую матеріальну винагороду за свою інтелектуальну власність. ІФЛА виступає за збалансоване законодавство про авторське право, яке сприяє розвитку всього суспільства, забезпечуючи, з метою заохочування творчості, інновацій, досліджень, освіти і навчання, надійний та ефективний захист інтересів правонаступників поряд із розумним доступом. Бібліотекам та архівам має бути дозволено законом перетворення матеріалів, що охороняються авторським правом, у цифровий формат для цілей, пов'язаних із забезпеченням збереження та архівуванням. Надання користувачеві доступу до цифрового формату бібліотечного документа із законними цілями, наприклад науковими чи навчальними, має бути дією, дозволеною законом про авторське право[6].

До вище сказаного, хочу ще додати про відповідальність за порушення авторського права.

Конституція України передбачає право кожного володіти, користуватися і розпоряджатися результатами своєї інтелектуальної та творчої діяльності (ст. 41). Захист особистих немайнових і майнових прав суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав здійснюється в порядку, встановленому адміністративним, цивільним і кримінальним законодавством.

Копіювання, плагіат — ці поняття у всі часи визначали дії, що з одного боку спонукали розвиток і прогрес, оскільки відтворення і поширення сприяло творчим переробкам, видозмінам та вдосконаленням, а з іншого — цей же прогрес уповільнювали, оскільки ущемляли права, а часто й ініціативу авторів.

Отже, на останок хочу розповісти про іноземні елементи охорони авторських прав.

Міжнародний механізм охорони авторських прав виник з підписанням у 1886 р. Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів. Наступні перегляди Бернської конвенції, укладання нових угод і договорів вдосконалювали міжнародну систему охорони авторського права.[5].

Становлення авторського права у Франції: у Франції перехід від системи привілеїв до системи авторського права був частиною загальних змін у житті країни, зумовлених революцією, що скасували привілеї всіх видів, включаючи привілеї видавців. У 1791 і 1793 роках Конституційна асамблея прийняла два декрети, які заклали основу французької системи авторського права. Декретом 1791 року забезпечувалося право автора на публічні виконання протягом усього його життя, а також протягом 5 років після його смерті на користь його спадкоємців і осіб, яким відступалося це право. Декретом від 1793 року автору надавалося виняткове право перевидання його творів протягом життя, а також 10 років після його смерті на користь його спадкоємців і правонаступників. Як бачимо, таке вирішення питання відрізняється від норм Статуту Анни. У Франції ці права розцінюються як «права автора» і використовуються протягом життя автора незалежно від опублікування і дотримання такої формальності як реєстрація.

Становлення авторського права у США: авторське право в Сполучених Штатах Америки базувалося значною мірою на первинних положеннях англійського Статуту Анни. Так, перший федеральний американський закон, прийнятий у 1790 році, передбачав термін охорони книжок, географічних карт і морських карт протягом 14 років з дати першої публікації, який міг бути продовжений за життя автора і за умови дотримання суворих вимог реєстрації і депонування. Ці особливості зберігалися в праві Сполучених Штатів до 1976 року, коли було прийнято чинний нині закон, що встановив термін охорони протягом життя автора і додатково 50 років (нині — 70 років) після його смерті, тим самим привівши його у відповідність із законами практично всіх країн, де діє авторське право. Однак Закон 1976 року (до приєднання США до Бернської конвенції) зберігав вимоги реєстрації та депонування, джерелом походження яких був Статут Анни 1709 року.[4].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про авторське право і суміжні права», від 23 грудня 1993 року № 3792-ХІІ // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 13, ст.64;
2. Закон України «Про міжнародне приватне право» від 23 червня 2005 року № 2709-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005, № 32, ст.422;
3. Конвенція про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності від 14 липня 1967 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_169#Text;
4. Антонов В. М. Інтелектуальна власність і комп'ютерне авторське право / В. М. Антонов. — 2-ге вид. — К. : КНТ, 2006. — 520 с;
5. Дроб'язко В. С. Право інтелектуальної власності : навч. посібник / В. С. Дроб'язко, Р. В. Дроб'язко — К. : Юрінком Інтер, 2004. — 512 с;
6. Позиція ІФЛА з питань авторського права у цифровому середовищі. URL: <http://nbutv.gov.ua/node/1835>

Гук Анастасія Олександрівна
студентка 1 курсу 1 групи
ОПС «фаховий молодший бакалавр»
спеціальність 081 Право
Фінансово-правовий коледж

ПРОТИДІЯ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ, ПРАВОВІ ЗАСАДИ

Проблема організованої злочинності є актуальною та вкрай складною, через що існує безліч різних підходів до фіксації її основних змістовних елементів в нормативних і доктринальних визначеннях. Така кількість визначень обумовлена тим, що жодне формулювання не в змозі охопити все різноманіття видів організованої злочинності, з огляду на наявні між ними економічні, регіональні та етнічні відмінності.

Метою роботи є дослідження теоретичних основ протидії організованій злочинності. У широкому сенсі слова, правова основа це обов'язкові норми, встановлені державою в сфері соціальних, економічних, юридичних та інших видів відносин, тобто це звід правил обов'язкових для виконання всім, хто знаходиться на території конкретної країни. На цю тему було написано багато наукової літератури такими видатними вченими як, І. М. Даньшин, О. М. Джу́жа, В. М. Др'омін, А. П. Закалюк, О. М. Костенко, О. Г. Кулик, О. М. Литвинов, Є. Д. Скулиш, В. О. Туляков, В. І. Ша́кун, О. Ю. Шостко та ін. Вони досліджували особливості діяльності виявлених в Україні злочинних організацій та організованих груп за останні 10–15 років. Здебільшого наукові праці стосуються окремих напрямів організованої злочинності (наприклад, Д. Й. Никифорчук аналізує аспекти транзиту наркотиків територією України) [1].

Попри поширену думку, що організована злочинність це мафія, це визначення несе в собі саме конкретну злочинну організацію, що виникла на основі, що існував в 1282 році, підпільного антифранцузького збройного руху опору в Сицилії[2].

Використання загальнонаукових методів (діалектичного, формально-логічного, функціонального та ін.) а також спеці-

ально-юридичних методів (формально-логічний, порівняльно-правовий, конкретний соціолого-правовий) дозволило нам об'єктивно підійти до аналізу проблеми.

При дослідженні також використовувалися результати спостереження і висновки інших авторів, вітчизняна та закордонна практика боротьби з організованою злочинністю правоохоронних органів. Оскільки проблема злочинних товариств існує у всьому світі, вважаємо доцільно звернутися до накопиченого досвіду закордонних країн. Очевидною є необхідність у прийнятті спеціального комплексного закону про протидію організованої злочинності, як наприклад, в США — закони RICO, які відображають всі заходи протидії в сукупності. Важливим елементом в боротьбі з організованою злочинністю є грамотне вибудована система спеціалізованих відомств, що займається питаннями протидії злочинним організаціям. У багатьох країнах створені подібні органи: наприклад, в США це Федеральне бюро розслідувань, секретні служби міністерств, в Польщі — Бюро по БОЗ, в Фінляндії — Центральна кримінальна поліція спільно з поліцією безпеки [3].

Аналізуючи українські тенденції щодо розвитку організованої злочинності приходимо до висновку, що держава потребує суттєвих змін, а саме: визначена в Конституції України схема вертикалі виконавчої влади — Президент України — Кабінет Міністрів України — центральні органи виконавчої влади — місцеве державні адміністрації — стає основою нового державного механізму управління разом з органами місцевого самоврядування [4].

У зв'язку з цим необхідно: законодавчо чітко розподілити повноваження та відповідальність цих структур, створити ефективний механізм формування фінансово-економічної бази всіх рівнів управління, потребують реформ центральні органи державної влади, система територіального управління, вирішення проблеми розвитку і вдосконалення державної служби та надання державних послуг. З одного боку, представники правоохоронних органів, спираючись на стан злочинності, роблять висновки про відсутність високого рівня корупції в органах влади, зазначаючи, що в останні роки до різних

видів відповідальності за корупцію щорічно притягуються не більше 1% державних службовців. З іншого боку, існує тенденція, особливо серед представників неурядових організацій та журналістів, робити висновки про рівень корупції в органах влади виключно на матеріалах опитування громадської думки.

Таким чином, ми розглянули: наявність стереотипів масової свідомості, нечіткість уявлень про корупцію як політично-правове явище, нездатність розрізняти корупцію в приватній та публічній сфері, обмеження корупції лише (або переважно) хабарництвом тощо.

В результаті дослідження виявлено, що головним напрямком попередження та нейтралізації соціальних передумов організованої злочинності є послідовна демократизація всіх сфер суспільного життя на шляху побудови проголошеної Конституцією України демократичної держави. Демократизація, відкритість влади, прозорість, децентралізація та зрозумілість для населення державних та управлінських рішень — найважливіші засоби протидії організованій злочинності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України "Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю". від 2021 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3341-12#Text>.
2. Бахуринська О. В.: Окремі питання вдосконалення законодавства у сфері протидії організованій злочинності. Олена Василівна Бахуринська: Криміналогія. — 2020. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/2/52.pdf>.
3. Боротьба з організованою злочинністю та корупцією: актуальні проблеми та шляхи вирішення. Правознавство. — 2019. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/law/10607/>.
4. Бусол О. Ю.: Організована злочинність в Україні: стан і проблеми реалізації державної політики у сфері протидії цьому явищу. О. Ю. Бусол: Національної академії внутрішніх справ. — 2019. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/bitstream/123456789/15121/1/9.pdf>.
5. Закон України "Про запобігання та протидії корупції" 2014 року. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_36096

Дмух Марія Богданівна
студентка 1 курсу 3 групи
ОПС «фаховий молодший бакалавр»
спеціальність 081 Право
Фінансово-правовий коледж

КОМУНІКАБЕЛЬНІСТЬ ЯК НЕОБХІДНИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ НАВИК СУЧАСНОГО ЮРИСТА

Професія юриста вимагає не тільки ґрунтовних знань законодавства України, а також практики його застосування. Вона вимагає також навиків щодо комунікації з приватними особами. Інакше кажучи, кожен юрист повинен мати практичні вміння, які б допомогли йому у спілкуванні з клієнтами, сприяли у здійсненні його професійної діяльності, з'ясування потреб та інтересів приватних осіб, що звернулися до нього за юридичною допомогою.

На жаль, у процесі юридичної освіти цій складній діяльності майбутніх юристів не приділяється належна увага. Тому, на наш погляд, необхідно визначити, які навики повинен набути майбутній юрист аби ефективно комунікувати із потенційними клієнтами.

В юридичній літературі комунікабельність розглядається як сукупність критеріїв, яким має відповідати ділове спілкування юриста. До них належать: а) симпатія; б) довіра; в) повага при спілкуванні [1, с. 823].

На наш погляд, це означає бути здатним і вміти вести бесіду, отримуючи зі спілкування максимум корисної інформації, розуміти і проникати у внутрішній світ комуніканта, вміти переконувати його та змінювати точку зору, вміти викладати власну позицію, володіти всіма прийомами мовної комунікації.

На думку спеціалістів, комунікативна компетентність юриста включає:

- 1) вміння встановити і підтримати психологічний контакт з будь-яким учасником спілкування, подолати психологічно-комунікативні бар'єри;
- 2) вміння вільно володіти вербальною і невербальною мовою і засобами комунікативного впливу;

3) вміння зрозуміти невербальну поведінку комуніката, його внутрішній світ, диференціювати його психологічні особливості;

4) вміння розрізнити правдиві і неправдиві свідчення;

5) володіння культурою міжособистісного спілкування і культурою мовлення;

6) здатність гнучко змінювати стиль спілкування в конфліктних ситуаціях;

7) здатність до критичного самоаналізу і самооцінці, наявність почуття гумору [2, 3, 4].

Спробуємо надати декілька порад щодо розвитку навиків комунікабельності. Насамперед, варто боротись із проблемними якостями, такими як: грубість, агресивність, конфліктність, емоціональні проблеми та емоціональна нестабільність, слабе володіння вербальною і невербальною мовою, самозакоханість, образливість, егоїстичність та песимістичність.

Спробуйте звернутись до фахової літератури, прочитайте книги чи статті на тему емоціональної стабільності у розмові, використовуйте набуті мовні навички на практиці. Як один із сучасних методів почніть вести Твіттер чи Фейсбук тощо. Крім того, не забувайте спілкуватись в «офлайн», з одногрупниками, друзями, родиною. Не соромтесь знайомитись з новими людьми, яких побачите на вебінарах, у нових колективах, гуртках і так далі. Це допоможе розвинути власну комунікабельність.

Отже, підведемо підсумки. Комунікабельність є необхідним професійним навиком сучасного юриста. Тому, аби ефективно комунікувати з потенційними клієнтами, варто знати: що таке комунікативна компетентність, її означення; правила ділового спілкування; пам'ятати про критерії ділового мовлення. Комунікабельність юриста як фахівця є запорукою успішного завершення будь-яких юридично значимих процесів для клієнта, оскільки не лише на знаннях законодавства ґрунтується успіх у справі клієнта, а саме у вмінні юриста своєчасно і влучно, іноді навіть на інстинктивному рівні, відчутти момент, коли можна насамперед встановити істину у взаємовідносинах конфліктуючих сторін і запропонувати

найвигідніший або найменш несприятливий вихід для учасників конфлікту або сторін правочину або учасників різного роду товариств тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Правознавство: Підручник/ За відп. ред. О.В. Дзери. 10-е вид., перероб. і допов. Київ: Юріноком Інтер. 2007. 848 с.
2. Бовдир О. Комунікативна культура юриста: сутність та особливості. Молодь і ринок. 2011. № 5. С. 132-135.
3. Калита О.П. Концептуальні підходи в дослідженні комунікативної компетентності юристів. Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки. 2014. Вип. 35. С. 36-39.
4. Височан З.Ю. Формування комунікативної компетентності як ознаки професійної культури майбутніх фахівців права. Наука і освіта. 2015. № 6. С. 21-27.

Довженко Богдана Миколаївна
студентка 4 курсу 1 групи
ОС "бакалавр"
спеціальність 081 Право
Фінансово-правовий коледж

ПРАВО НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУД ВІДПОВІДНО ДО КОНВЕНЦІЇ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД

Однією із найважливіших конституційних гарантій забезпечення та захисту прав та свобод особи є закріплення права на судовий захист. Статтею 55 Конституції України встановлено, що права і свободи людини і громадянина захищаються судом[1]. Кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб. Суд не може відмовити у правосудді, якщо громадянин України, іноземець, особа без громадянства вважають, що їх права

і свободи порушені або порушуються, створено або створюються перешкоди для їх реалізації або мають місце інші ущемлення прав та свобод. Відмова суду у прийнятті позовних та інших заяв чи скарг, які відповідають встановленим законом вимогам, є порушенням права на судовий захист, яке відповідно до статті 64 Конституції України не може бути обмежене.

Дотримання міжнародно-правових стандартів прав людини судовими органами України безпосередньо пов'язано із застосуванням судами рішень Європейського суду з прав людини. Правовою основою функціонування та діяльності суду є Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року (ратифікована Законом України 17 липня 1997 року № 475/97-ВР)[2]. Ключовими принципами Конвенції є верховенство права та належне здійснення правосуддя. Стаття 6 Конвенції гарантує право на справедливий і публічний розгляд справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, при визначенні цивільних прав і обов'язків особи чи при розгляді будь-якого кримінального обвинувачення, що пред'являється особі.

Принцип справедливості судового розгляду в окремих рішеннях Європейського суду з прав людини трактується як належне відправлення правосуддя, право на доступ до правосуддя, рівність сторін, змагальний характер судового розгляду справи, обґрунтованість судового розгляду тощо.

Право на справедливий суд є досить комплексним поняттям та включає дотримання комплексу взаємопов'язаних елементів. У статті 6 Конвенції можна виділити такі елементи права на справедливий суд: право на доступ до судочинства; право на розгляд справи; справедливість судового розгляду; публічність розгляду справи та проголошення рішення; розумний строк розгляду справи; розгляд справи судом, встановленим законом; незалежність і безсторонність суду.

Право на доступ до судочинства полягає в реальній можливості доступу до національних судових інстанцій та участі в розгляді справи зрозумілою й доступною для особи мовою спілкування [3, с. 33].

Право на розгляд справи означає право особи звернутися до суду та право на те, що його справа буде розглянута та вирішена судом. При цьому, особі має бути забезпечена можливість реалізувати вказані права без будь-яких перепон чи ускладнень. Здатність особи безперешкодно отримати судовий захист є змістом поняття доступу до правосуддя. До конструкції «права на розгляд справи» також включається обов'язковий та остаточний характер судового рішення, а саме: обов'язок держав-учасниць Конвенції забезпечити остаточність судових рішень розуміється як те, що права вищих судів переглядати судові рішення мають використовуватися з метою виправлення допущених помилок, а не для проведення нових слухань.

Право на справедливий судовий розгляд, що гарантується статтею 6 Конвенції, має здійснюватися національним законодавством відповідно до норм закону, що передбачають наявність у сторін судового розгляду ефективного судового захисту з метою захисту їх цивільних прав. Кожен має право на судовий розгляд справи, що стосується його «цивільних прав та обов'язків». Таким чином, у статті 6 Конвенції представлено «право на суд», разом із правом на доступ до суду, тобто правом звертатися до суду.

У статті 6 Конвенції передбачається право кожної людини на те, що розгляд її справи буде відбуватися публічно. Публічний характер розгляду справи спрямований на захист особи від таємного, не підконтрольного суспільству відправлення правосуддя. З іншого боку, публічність є важливим інструментом, який сприяє зміцненню довіри до діяльності судової системи. Вимога публічності поширюється як на процес розгляду справи, так і на проголошення судового рішення.

Наступним елементом права на справедливий суд згідно статті 6 Конвенції є право на розумний строк розгляду справи. Європейський суд з прав людини не визначає жодних конкретних строків, які можна вважати розумними або нерозумними — це питання вирішується в кожній окремій справі з урахуванням усіх особливостей та обставин, а саме, звертається увага на комплексність справи — оцінювання

складності справи з урахуванням обставин та фактів, що ґрунтуються на праві та тягнуть за собою певні юридичні наслідки, належну поведінку заявника, яка не повинна становити умисного затягування розгляду справи та належну поведінку органів державної влади організувати свої правові системи таким чином, щоб дати можливість судам реалізувати передбачені у пункті 1 статті 6 Конвенції зобов'язання щодо розгляду справ в розумні строки та недопущення зловживань своїми зобов'язаннями через недоліки судової системи.

У частині 1 статті 6 Конвенції прямо зазначено, що кожен має право на розгляд справи судом, встановленим законом. Термін «встановленим законом» у статті 6 Конвенції спрямований на гарантування того, що судова гілка влади у демократичному суспільстві не залежить від органів виконавчої влади, але керується законом, що приймається парламентом. Тому, як зазначає Т. О. Подковенко «незалежний і неупереджений суд (із суб'єктивної та об'єктивної позицій) — створений на підставі закону, що використовує у своїй діяльності законні повноваження для розгляду відповідної категорії справ» [3, с. 33].

Право на справедливий судовий розгляд відповідно до статті 6 Конвенції вимагає слухання справи «незалежним та безстороннім судом». Існує суттєвий зв'язок між гарантіями «незалежного» і «безстороннього» суду. Тому суд зазвичай розглядає обидві вимоги разом [4, с. 29]. Незалежність розуміється як здатність суду розглядати справу та ухвалювати рішення, не перебуваючи при цьому у будь-якій залежності від волі сторін чи органів державної влади. Принцип безсторонності передбачає відсутність у судді особистої заінтересованості у справі та спроможності виконати роль безстороннього арбітра, який вирішує справу незалежно, підпорядковуючись виключно закону.

Основними критеріями, якими керується Європейський суд з прав людини щодо визначення органу «судом» у розумінні статті 6 Конвенції є: 1) здатність ухвалювати обов'язкові для виконання рішення; 2) обов'язкова законодавча регламентація функціонування та діяльності «суду»; 3) наявність встановленої законом функції щодо розгляду юридично значимих питань;

4) гарантованість незалежності від державної виконавчої влади та інших учасників справ [5].

Право на справедливий судовий розгляд є процесуальним правом кожної людини, чий права порушені, не визнані чи оспорожуються. Суть цього права полягає в тому, що, по-перше, воно є правом для захисту інших прав, а по-друге, це право має власну самодостатню цінність як складовий елемент принципу верховенства права.

Враховуючи практичні кроки України на шляху до утвердження верховенства права та останні позитивні тенденції в українському правовому полі, можна сподіватись, що застосування положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики Суду з прав людини національними органами та судовими інстанціями дозволять у майбутньому уникати констатації Європейським судом порушення Україною положень Конвенції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text>
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
3. Подковенко Т.О. Стандарти справедливого суду відповідно до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод // Подковенко Т.О. / Право і суспільство № 1/2016 с. 30-35;
4. Посібник зі статті 6 право на справедливий суд (цивільна частина) Рада Європи/ Європейський Суд з прав людини, 2013. URL: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_UKR.pdf
5. Право на справедливий суд в контексті статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року 10.07.2018. URL: <https://pzmrujust.gov.ua/yurydychni-konsultatsii/1437-pravona-spravedlyvyi-sud-v-ko-nteksti-statti-6-konventsii-pro-zakhyst-prav-liudyny-i-osnovopolozhnykh-svobod-1950-roku-10072018>

Духота Ангеліна Сергіївна
студентка 2 курсу 1 групи
ОКР «молодший спеціаліст»
спеціальність 081 Право
Фінансово-правовий коледж

ВИКРИВАЧІ ІНФОРМАЦІЇ (whistleblowers)

Корупція є значною проблемою сучасної України, що негативно впливає на функціонування органів державної влади, правоохоронних органів, системи судочинства, органів охорони здоров'я та освіти. Корупція роз'їдає довіру суспільства і підриває авторитет до державних і приватних інституцій, наносить руйнівний вплив на національну економіку. Будь-який громадянин, який хотів би стати держслужбовцем, повинен розуміти, що призначення на посаду пов'язане з жорсткими антикорупційними вимогами, з певними обмеженнями, яких посадова особа повинна суворо дотримуватись. Рівень корупції в державі впливає на її успішність. Удосконалення засад запобігання та протидії корупції є основою успішності кожної країни. Удосконалення законодавства запобігання та протидії корупції є важливим елементом у розвитку кожної країни.

Боротьба з корупцією та організованою злочинністю відноситься до найпріоритетніших проблем, що стоять перед владою та українським суспільством. За даними всесвітньо відомої організації Transparency International, у 2020 році Україна набрала 33 бали із 100 можливих за результатом Індексу сприйняття корупції та опинилась на 117 місці серед 180 держав. Аналогічні результати отримали такі країни як Єгипет, африканська Есватіні (Свазіленд), Непал, Сьєрра-Леоне та Замбія, які мають низький соціальний розвиток. Серед країн сусідів Молдова — 34 бали та 115 місце, Білорусь (47 балів, 63 місце) та Росія (30 балів, 129 місце) [1].

Цей результат означає, що на сьогодні в Україні рівень корупції в публічному секторі є надзвичайно високим, це явище утворює найсерйознішу небезпеку для держави й суспільства, особливо в умовах демократії. Якщо ці показники в майбут-

ньому не будуть знижені, то це може призвести до руйнування політичної та економічної систем в цілому.

Поняття «корупція» означає використання особою, наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей з метою одержання неправомірної вигоди.[2]. У сучасних умовах, корупція стала чинником, що загрожує демократичному розвитку держави та суспільству, конституційному ладу, підриває авторитет країни на міжнародній арені, заважає функціонуванню державного апарату, порушує принципи верховенства права, обмежує конституційні права і свободи людини та громадянина, руйнує моральні та суспільні цінності.

Викривач — особа, яка за наявності обґрунтованого переконання, що інформація є достовірною, повідомляє про порушення вимог Закону України «Про запобігання корупції» іншою особою. Викривач є важливим запобіжником для виникнення та поширення корупції у суспільстві, адже розголошення діянь потенційного корупціонера може відбити бажання взяти хабар.

Поняття викривача інформації, яке використовується у чинному національному законодавстві [3], є аналогом англійського «whistleblower», що буквально означає «той, хто дує у свисток», механізми їх захисту вже багато років успішно працюють у найбільш розвинених країн світу. Викривачам інформації гарантовано анонімність при повідомленні про правопорушення, забезпечено захист від репресій на робочому місці, закріплено право повідомляти таку інформацію у відповідні державні органи, комісії та у ЗМІ. Положення про захист викривачів містяться в таких міжнародних договорах: Конвенції Міжнародної організації праці № 158 “Про припинення трудових відносин” 1982 року, Кримінальній конвенції Ради Європи про боротьбу з корупцією 1999 року, Цивільній конвенції Ради Європи про боротьбу з корупцією 1999 року, Конвенції ООН проти корупції та інших. Вперше цей термін використав американський адвокат Ральф Надер в 1972 році у значенні особи, «що, беручи на віру те, що суспільні інтереси мають пріоритет над інтересами організації, в якій вона пра-

цює, дає свисток, що ця організація залучена в корупційних, шахрайських або інших шкідливих діяннях». [4]

Сполучені штати Америки — це країна, яка має найбільш розвинене законодавство в питанні захисту викривачів інформації, безпека інформаторів у цій країні гарантована багатьма законодавчими актами. Закон про захист «свистунів» 1989 року (The Whistleblower Protection Act) дозволяє приватним громадянам подавати позови від імені уряду про повернення коштів викрадених через договірне шахрайство. Цей же акт забороняє будь-якому державному службовцю, що володіє повноваженнями над кадрами, погрожувати або звільняти з роботи працівника, який має намір повідомити іншим особам про порушення закону, зловживання владою та службовими повноваженнями або неналежне виконання керівництвом своїх обов'язків.

В Південній Кореї формування позитивного іміджу викривача інформації є пріоритетним. Як інструмент для створення сучасних принципів поведінки і свідомості людини стала освіта. Ще зі шкільного віку в навчальних закладах країни є обов'язковим вивчення антикорупційного навчального курсу. Закон 2011 року «Про захист викривачів», створений для захисту і матеріальної винагороди викривачів, що повідомляють про порушення. Діє Комісія з громадянських прав і боротьби з корупцією. Вона приймає заяви від викривачів, проводить розслідування на правдивість порушення та передає перевірені факти відповідним установам, приймає заяви про репресії проти викривачів і може надати широкий спектр захисту. [5].

Великобританія за рейтингом Парламентської асамблеї Ради Європи (ПАРЄ) має дієве законодавство у сфері захисту викривачів інформації. Кожен п'ятий мешканець країни вважає найефективнішим способом протидії незаконній діяльності уповноважених осіб є повідомлення відповідної інформації журналістам.

Закон «Про розкриття інформації», що становить суспільний інтерес, 1998 року (Public Interest Disclosure Act) відносить відомості про вчинений злочин; про невиконання будь-якою особою зобов'язань, покладених на нього законом; про помилку у відправленні правосуддя; про загрозу навколишньому

середовищу та здоров'ю людей; про приховування даних, що стосуються перерахованих пунктів, до суспільно необхідної інформації та захищає інформаторів як державного, так і приватного секторів.[6]

Румунія, приклад країни з сильним і працюючим законодавством у сфері захисту викривачів інформації. Закон про захист «свистунів» 2004 року, поширюється лише на держслужбовців. Викривач може інформувати про корупцію, конфлікт інтересів, зловживання повноваженнями, тощо. Він має право звернутися до дисциплінарної комісії, судових та слідчих органів, парламентських комісій, начальника організації в якій працює порушник.[7]

Прийнятий у 2011 році Закон України «Про доступ до публічної інформації», запровадив положення щодо недопущення притягнення до юридичної відповідальності осіб, які всупереч своїм посадовим та службовим обов'язкам розголосили інформацію про правопорушення або відомості, що стосуються серйозної загрози здоров'ю чи безпеці громадян, довкіллю, якщо при цьому особа керувалася добрими намірами та мала обґрунтоване переконання, що інформація є достовірною, а також містить докази правопорушення або стосується істотної загрози здоров'ю чи безпеці громадян, довкіллю.[8] Таким чином, законодавець встановлюючи межі правомірності дій викривачів інформації зосереджує увагу на підставах: про добрі наміри; переконання у достовірності інформації; про докази правопорушення.

Викривач користується такими ресурсами для повідомлень: внутрішні канали повідомлення — це захищений та анонімний спосіб, щоб повідомити інформацію керівнику або уповноваженому органу, юридичним особам, у яких викривач працює, проходить службу або на замовлення яких виконує роботу; зовнішні канали повідомлення — це шляхи повідомлення інформації через фізичних чи юридичних осіб, засоби масової інформації, журналістів, громадські об'єднання, професійні спілки; регулярні канали повідомлення — захищений та анонімний шлях для повідомлення інформації викривачем НАЗК, іншому суб'єкту владних повноважень, до обов'язків

якого належить розгляд та прийняття рішень з питань, щодо розкриття відповідної інформації.[9]

Право на винагороду має викривач, який повідомив про корупційний злочин, активно сприяв його розкриттю, грошовий розмір предмета якого або завдані державі збитки від якого у 5000 і більше разів перевищують розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб, установленого законом на час вчинення злочину.[10]

Враховуючи вищевикладене, можна зробити наступний висновок, що боротьба з корупцією — це пріоритетний напрям в процесі здійснення реформ як в політичній, так і в економічній сфері. Без її успіху інші реформи не дадуть належного ефекту. Можна виділити такі умови для успішної боротьби з корупцією: свобода ЗМІ, свобода діяльності громадських і політичних організацій, чесна політична конкуренція, демократичні вибори і змінюваність влади, незалежність суддів, децентралізація влади, усунення надмірного регулювання і скорочення ролі держави в економіці. Найважливішим напрямком реалізації державної політики у сфері протидії корупції повинна стати консолідація зусиль всіх гілок і інститутів державної влади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Table of results: Corruption perceptions index 2020// URL:<http://cpi.ti-ukraine.org/#/>
2. Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3206-17>
3. Закон України «Про запобігання корупції». URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>
4. П'ятий додатковий звіт про виконання рекомендацій Україною за результатами Спільних Першого та Другого раундів оцінювання, затверджений на 68-му пленарному засіданні GRECO, яке відбулося 15-19 червня 2015 року у місті Страсбург (Французька республіка) URL: [file:///C:/Users/user/Downloads/Greco%20RC-I+II%20\(2009\)%201E%20Ukraine%205th%20ADDENDUM_.pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/Greco%20RC-I+II%20(2009)%201E%20Ukraine%205th%20ADDENDUM_.pdf)
5. Мар'яна Мотрунич: Як борються з корупцією в Південній Кореї URL:<http://ukrreal.info/ua/statti/9154-yak-boriutsia-z-koruptsiieiu-v-pivdennii-korei>

6. Викривачі або whistleblowers: чому вони потребують захисту. URL:<http://ti-ukraine.org/news/vykryvachi-abo-whistleblowers-chomuvony-potrebuyut-zahystu>
7. Vandekerckhove, Wim Whistleblowing and Organizational Social Responsibility: A Global Assessment, Ashgate Publishing Company. URL: <https://books.google.ru>
8. Закон України «Про доступ до публічної інформації» № 2939-VI від 13 січня 2011. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3206-17>
9. Защита и поощрение информантов-«свистунов» URL:<https://С:/Users/Я/Desktop/Защита%20и%20поощрение%20информантов-«свистунов»%20в%20США%20>
10. Методичні рекомендації щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів Затверджені рішенням НАЗК від 29.09.2017 URL:<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0839884-17#Text>

Зайцева Анастасія Олегівна
студентка 2 курс 3 групи
ОКР «молодший спеціаліст»
спеціальність 081 Право
Фінансово-правовий коледж

СУТНІСТЬ ПРАВА НА ОСВІТУ ДЛЯ ЖІНОК НА ЗЕМЛЯХ УКРАЇНИ: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ

В XXI столітті жінки мають рівні права з чоловіками не тільки у працевлаштуванні, праві брати участь в голосуванні, а і в здобутті вищої освіти і ступеню Доктора, Аспіранта і тд. Необхідно було пройти довгий і тернистий шлях для того, щоб змінити ставлення суспільства до проблеми статусу і прав жінок. Еволюція соціальної свідомості і технічний прогрес сприяли розвіюванню міфу щодо неспроможності жінки працювати і вирішувати важливі питання, з якими вони зустрічаються на своєму життєвому шляху.

Права на здобуття середньої та вищої освіти, навчання закріплені в Конституції України та Законі України “Про

освіту”. За статистикою, кількість жінок, отримавших вищу освіту, значно більша за кількість чоловіків. [2. с. 126]

Метою мого дослідження є розкриття питання здобуття права на освіту для жінок протягом усієї історії України.

Жіноча освіта набувала абсолютно різноманітних форм протягом усієї історії українських земель. Ще з часів середньовіччя переважала домашня форма освіти для маленьких дівчат. Також існували монастирські жіночі школи. У 1086 році донька великого князя київського Всеволода Ярославовича Анна Всеволодівна заснувала школу для дівчат при Андріївському монастирі. В цій школі навчали Закону Божому, церковному співу, читанню та письму, рукоділлю. Здебільшого, якість і зміст навчання залежав від фінансової спроможності батьків і їх бажання навчати дитину. Таке домашнє навчання зберігалось до 1917-го року [3].

Подорожуючи Україною, Павло Алепський звернув увагу на досить високий рівень жіночої освіти тих часів [3].

На українських землях Австро-Угорщини дівчата отримали можливість здобувати освіту у 1860-х роках у результаті освітньої реформи. Середня освіта була запроваджена у кінці XVII ст. у формі приватних ліцеїв та гімназій, а з початку XX ст. жінки отримали доступ до університетів Австро-Угорщини [3].

У Російській імперії імператриця Катерина II започаткувала громадську освіту саме для жінок. За проектом Бецького у 1764 році було створено Виховне товариство шляхетських дівчат [3]. На території України діяло 5 інститутів шляхетських дівчат, які, до речі, належали до найстаріших у Російській імперії. Для таких закладів було характерним поверхове або ще як називають, “світське” виховання, та наявність станового складу учениць. В Інститутах навчали французької мови, музики, співу, добрих манер. Також можна було здобути педагогічну освіту і отримати диплом домашньої вчительки. Оскільки таких закладів було небагато і коштувало таке навчання від 650 рублів до 1000 рублів на рік — не кожна сім’я могла собі дозволити оплатити таке дороге навчання для своїх доньок [2 с.126].

З 1850-х років в інститутах відбулось реформування у сторону уніфікації. Завдяки реформі деякі з них стали на-

піввідкритими. Також поряд із державними закладами у кінці XVIII ст. з'явилися приватні пансіони. Засновані вони були переважно французами. Термін навчання був 4–5 років, а плата значно менша ніж за державне навчання — від 100 до 300 руб. на рік. А навчальна програма була наближена до державних закладів [3].

У 1861 році міністерство народної Російської імперії з'ясувало, що більшість Університетів підтримало ідею долучення жінок до навчання та іспитів на вчений ступінь. Так, в аудиторіях університетів та Медико-хірургічних академій почали навчатися жінки. Однак наявність жінок на навчанні привернула увагу політичної поліції, яка пов'язала цю подію з актами протесту студентів і вже у 1863 році університетський статут не дозволив жінкам здобувати вищу освіту. Тому більшість жінок вирушили за освітою в Європу [3]. Але через наполегливість жіночих гуртків і побоювання влади поширення невдоволення народу щодо влади серед закордонних студенток значно вплинув на уряд Російської імперії, який запровадив організацію професорами Вищих жіночих курсів [3]. За мету вони мали надати можливість дівчатам продовжити навчання і здобути вищу освіту. Але, на жаль, на відміну від закордонних студенток, курсистки не могли сподіватись на здобуття вченої ступені [1].

Тому більшість курсисток намагалися одружитися із одnodумцем, щоб допомагати йому у його справі. І брати участь у науковій діяльності хоча б таким чином. Так, Ольга Дзегановська, слухачка Вищих жіночих курсів казала, що під час навчання вона мала на меті розвинути і наситити свою голову знаннями. Вона вважала, що знання та ерудиція є запорукою гармонійних стосунків у родині. Для деяких одруження стало приводом для змін їх інтересів. Ось наприклад, Марія Лучицька (дівоче прізвище Требінська) мала на меті поїхати за кордон щоб вивчати медицину. Але одруження з істориком Іваном Лучицьким абсолютно змінило її пріоритети. Вона зовсім перестала думати за медицину, а почала цікавитись тим, чим займається її чоловік. Гарне знання іноземних мов дуже допо-

могло їй стати успішним перекладачем, допомагаючи своєму чоловікові з його історичною дисертацією [4].

Але, незважаючи на мотиви, якими керувалися ці жінки, це навчання стало неймовірно успішним етапом жіночого руху. Другим етапом було саме здобуття права на працю, на яке претендували жінки [4].

Цікавим є те, що до жіночої освіти в Україні ставились серйозніше. Вже на початку 1917р-1920р жінки-студентки стали визнаними суспільством [3]. Через приблизно 50 років відбулося юридичне зрівняння в правах жінок і чоловіків, що стало вагомим здобутком жіночого руху [4].

Отже, на підставі вище перерахованого, можна зробити висновок, що за право на освіту жінки пройшли довгий та тернистий шлях. Всього декілька століть тому жінки взагалі не мали можливості отримати вищу освіту у себе на Батьківщині. Їм доводилось їхати закордон. У наші часи, жінкам відкриті двері до здобуття не тільки середньої, а і вищої освіти. В Україні існує величезна кількість приватних та державних закладів, які із задоволенням навчатимуть майбутні покоління.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Т. Мартенюк Чому не варто боятись фемінізму URL: <https://komorabooks.com/pravo-zhinok-na-osvitu-uryvok-z-knygy-tamary-martsenyuk-chomu-ne-var-to-boyatysya-feminizmu/>
2. Мариніна І. Яковишина Т.В. Трансформація жіночого освітнього простору: історія та сьогодення URL: http://eprints.kname.edu.ua/44335/1/Збірник_28-126-136.pdf
3. Скільки століть жінки боролися за право отримувати освіту — стати студентками. Факти історії. URL: https://www.ednist-fond.com.ua/2019/01/24/how_many_centuries_women_fought_for_right_to_be_a_students/
4. Катерина Кобченко. На світанку жіночої освіти в Україні: шляхи навчання та праці перших студенток. URL: <https://uamoderna.com/md/kobchenko-women-education>

Звенигорецька Наталія Русланівна
студентка 1 курсу 2 групи
ОПС «фаховий молодший бакалавр»
спеціальність 081 Право
Фінансово-правовий коледж

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ

Високий рівень злочинності серед неповнолітніх є однією з найбільших проблем сучасності. Сучасні реалії, на жаль, вражають стрімкою динамікою росту злочинності неповнолітніх та низкою проблем, що виникають при притягненні таких суб'єктів до відповідальності. Адже тонка грань між гуманністю та дієвістю призначеного покарання є однією з найбільш гострих проблем, що потребує наукового аналізу та розробки шляхів вдосконалення відповідальності неповнолітніх за злочини, передбачені Кримінальним кодексом України.

Рівень таких основних інститутів соціалізації, сім'я, школа, які впливають на процес формування особи, значно знизився. Пов'язано це, в першу чергу, з політичною, економічною і соціальною нестабільністю в державі. В результаті чого криміногенна ситуація в юнацькому і дитячому середовищі на сьогодні залишає бажати кращого[1].

Важливим є те, що неповнолітні завжди вважались злочинцями особливого роду, але й тим, що нині це одна з найбільш уражених верств населення. Проблема визнання неповнолітнього суб'єктом кримінально-правових відносин досліджується не тільки юристами, але і педагогами, психологами, психіатрами, філософами та іншими фахівцями.[2]

Суспільно-небезпечні діяння неповнолітніх усе більше стають схожими на жорстокі корисливо-насильницькі посягання на майно, гідність, честь чи навіть життя людини.[3]

Причин даного явища є безліч, основні з яких: особливості психіки суб'єкта; соціально-економічні; рівень знання законів у неповнолітніх є нижчий, ніж у громадян, що мають стабільний правовий досвід; проблеми соціального

сирітства; низький рівень правової культури та правового виховання особи.

Сім'я є основним інститутом правової соціалізації, тому негаразди в сімейному колі можуть стимулювати злочинні прояви у неповнолітніх. Алкоголізм та наркоманія батьків все частіше ускладнюють ситуацію. Діти, що зростають у таких умовах, не отримують належного виховання, вони є частими свідками конфліктних ситуацій, іноді навіть насилля. Індиферентне ставлення батьків до проявів інфантильності неповнолітніх породжує негативний вплив на свідомість неформованої особи та призводить до вседозволеності. Ці явища, на нашу думку, є основними передумовами протиправної поведінки досліджуваного суб'єкта права. Стаття 98 Кримінального кодексу України регулює питання відповідальності неповнолітніх.

Види покарання, що передбачені кримінальним законодавством щодо неповнолітніх, потребують певної модернізації для ефективності у застосуванні судами, оскільки в основному найчастіше застосовується позбавлення волі на певний строк.

Індивідуалізація покарання з урахуванням особливостей суб'єкта злочину (умов життя та виховання, психологічного розвитку та дозрівання), як показала судова практика, є на досить низькому рівні.

До неповнолітніх осіб, визнаних винними у скоєному злочині, судом можуть бути застосовані такі види покарань: штраф, виправні роботи, арешт, позбавлення чи обмеження волі

Відповідно до ч. 1 статті 22 Кримінального кодексу України, кримінальній відповідальності підлягають особи, яким до вчинення злочину виповнилось шістнадцять років.[4] Основною метою кримінальної відповідальності є виправлення та перевиховання осіб, що скоїли злочин. Доведено, що гуманність лежить в основі кожної норми Кримінального кодексу України щодо неповнолітніх.

До факторів негативного впливу, що створюють проблеми злочинності неповнолітніх, в першу чергу, на нашу думку, необхідно віднести ЗМІ. Негативність цього явища ми вбачаємо перш за все в комерційності телебачення, непродуманій полі-

тиці в сфері ЗМІ, що призводить до нівелювання моральних і психологічних засад особистості неповнолітнього.

Головні особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх полягають у тому, що в порівнянні з дорослими злочинцями, неповнолітні мають менш суворі та більш гуманні умови та покарання.

Також існують особливості при призначенні покарання злочинцю: суд враховує ступінь тяжкості вчиненого злочину, детально вивчає особу, яка скоїла злочин, її стиль, спосіб та умови життя, наявність чи відсутність родини, вплив дорослих, психоемоційний стан та інші важливі особливості. Також вагомою причиною для пом'якшення покарання є вік неповнолітньої особи.

Система кримінально-правового впливу на неповнолітніх злочинців потребує компромісного вирішення. Адже тут входять між собою в колізію з одного боку інтереси суспільства, які потребують захисту, а з іншого — інтереси охорони молодого покоління, важливість яких для майбутнього кожної нації не викликає сумнівів.

Особа, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, передбачене Кримінальним кодексом України у віці з одинадцяти років і до досягнення віку, з якого може настати кримінальна відповідальність, підпадає під ознаки діяння. У даному випадку така особа не є суб'єктом кримінального порушення, тому не може бути притягнута до кримінальної відповідальності, адже не досягла віку з якого встановлена відповідальність.[2]

Сьогоднішній стан злочинності в Україні, в тому числі серед неповнолітніх, не дає можливості відмовитись від застосування до них заходів кримінально-правового впливу, коли інші види державного впливу вичерпані або неефективні. З огляду на інтенсифікацію злочинності неповнолітніх виникає потреба в аналізі та удосконаленні видів відповідальності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Н. В. Ортинська. “Кримінальна відповідальність неповнолітніх: оновлення методологічних підходів”. 2017. URL:

- http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:IBGpWXUID3YJ:nbu.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2015_5_30.pdf+&cd=9&hl=ru&ct=clnk&gl=ro
2. І. Вишневська. “Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх”. 2017. URL: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:VvTy8fF5rHqJ:irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe%3FC21COM%3D2%26I21DBN%3DUJRN%26P21DBN%3DUJRN%26IMAGE_FILE_DOWNLOAD%3D1%26Image_file_name%3DPDF/vnadpcurn_2017_1_17.pdf+&cd=8&hl=ru&ct=clnk&gl=ro
  3. “Особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх”. 2020. URL:<http://blp.sm.gov.ua/index.php/uk/potochna-diyalnist/bilopilske-byuro-pravovoji-dopomogi/15978-osoblivosti-kriminalnoji-vidpovidalnosti-nepovnolitnikh>
  4. Л.Головійчук. “Особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх”. URL:<http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/3/51.pdf>

Зущик Єлизавета Юріївна
студентка 1 курсу 1 групи
ОПС «фаховий молодший бакалавр»
спеціальність 081 Право
Фінансово-правовий коледж

ПРОТИДІЯ НАСИЛЛЮ В СІМ'Ї: ЮРИДИЧНІ АСПЕКТИ

Всім нам вже відомо, що сімейне право — це система правових норм, які регулюють особисті немайнові та майнові відносини між членами сім'ї та родичами. Норми сімейного права направлені на регулювання сімейних відносин та зміцнення інституту сім'ї в цілому.

На даний момент в сімейному праві є значний ряд проблем, та питань, які по-перше, впливають на звід законів і норм сімейного права, а по-друге, впливають на розвиток та збереження сімейних відносин у суспільстві.

Історично склалося, що держава не втручалась в те, що відбувалося в сім'ї, вважаючи втручання неправильним і недоречним.

Ще в епоху Середньовіччя вважалося прийнятним бити свою дружину та своїх дітей, тому що на той момент це був істинний і досить часто єдиний метод виховання. В історії сімейного насилля, немає ні початку, ні кінця, немає віку та певної історичної доби. Раніше відбувалося здебільшого фізичне насилля, як метод виховання. В сьогоденні даний підхід не вважається вірним, але все одно довгий час такий тип проблем не розглядалися в Україні на законодавчому рівні. Цього питання торкнулися в 1950 році, коли була підписана ООН Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. За пунктом 2 статті 8 органи державної влади не мали права втручатися в сімейні справи, якщо в сім'ї не порушувалися права та свободи людини. [1] Україною було ратифіковано Конвенцію 17 липня 1997 року. І ось, нарешті, у 2001 році 15 листопада прийняли Закон України «Про попередження насильства в сім'ї». Цей закон втратив чинність після 7 грудня 2017 року, а на зміну його в дію вступив Закон України «Про запобігання та протидії домашньому насильству».

На жаль насилля в Україні це не рідкісна річ, лише за 2020 рік було 211 тисяч звернень про домашнє насилля, засуджено було 921 особу.

Насилля в сім'ї поділяють на 4 форми:

- фізичне;
- сексуальне;
- психологічне;
- економічне.

За Кримінальним кодексом України фізичне насилля — це сама важка форма насилля і карається найважче, бо порушується саме цінне, що є у людини, це право на життя та свободу.

Проблема виявляється в тому, що правоохоронні органи, які відповідають за протидію домашньому насиллю, в основному реагують лише коли такі діяння мають ознаки кримінальної відповідальності. [3, с. 14–15] Так відбувається, тому, що для доведення фізичного насилля легше зібрати докази, такі докази часто є очевидними, тим часом психологічне та економічне насилля значно складніше довести.

На мою думку, сьогодні залишені без належної уваги суспільства та не врегульовані законодавством такі форми насилля як сексуальне та економічне насилля. Наприклад, проблематика сексуального насилля в сім'ї не обговорюється відкрито і рідко фіксується правоохоронними органами. Економічне насилля не обговорюється в суспільстві і більшість людей не сприймають його як насилля в цілому.

Чому сімейне насилля це така велика проблема? І чому на це варто звертати увагу?

Кожне насилля несе за собою певний відбиток, який впливає на особистість людини. Насилля в сім'ї може бути направлене не лише на дітей, а й на інших членів родини. В сімейному насиллі можна бути не тільки жертвою, але й бути, наприклад спостерігачем, це теж несе за собою тяжкі психологічні наслідки. Як приклад можна взяти історичного діяча Йосипа Віссаріоновича Джугашвілі (Сталіна). Сталін розповідав, що батьки ніколи його не били й погано до нього не ставились. Він не був прямою жертвою кривдника, але він був спостерігачем. Його батько, Віссаріон Джугашвілі, був схильний до п'янства, що призводило до знущання та побоїв над матір'ю Сталіна.[6] Такий тип стосунків у сім'ї несе негативний вплив на стан психіки потерпілого, що призводить до певного наслідку у формуванні людини як особистості.

Проблему насилля в сім'ї треба обговорювати та вирішувати, бо саме з сім'ї починається формування та розвиток людини. Якби завчасно була звернена увага на сімейні проблеми, то значній частині кримінальних злочинів та адміністративних правопорушень можна було б запобігти. Багато людей постраждало від домашнього насилля і більшість з них не звернулися за допомогою. Чому жертви домашнього насилля не звертаються до правоохоронних органів у разі насилля? Можливо, тому що вони не впевнені, що будуть захищені. Іноді трапляється так, що кривдника виправдають і він не понесе покарання. І відповідно така складна конфліктна ситуація в сім'ї лише перейде на інший рівень, відкритий, в який вже втрутилася третя сторона. І коли винні не понесли покарання або конфлікт не було вирішено, то насилля буде

продовжуватись. Такому явищу характерна циклічна схема: напруження — вибух (насильство) — провина — каяття. Саме через це постраждали й не звертаються за допомогою, їм здається, що ніхто не допоможе.

Насилля в сім'ї це не особиста сімейна справа, це проблема, на яку потрібно звертати увагу суспільства та держави. Люди не повинні відчувати себе жертвою в сім'ї. Я вважаю, що кожна людина заслуговує почувати себе в безпеці коли вона в колі своєї сім'ї, а не страх, що кожен день насилля буде повторюватися. Сім'я — це місце де формується характер молодій людині, її світогляд, моделюється поведінка та виховання. Від сім'ї залежить якою буде людина і якою вона вийде у цей світ. Сім'я — це фундамент, який дасть змогу в майбутньому реалізувати себе, бути успішною і щасливою особистістю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р.// Конвенцію ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17.07.97/ URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
2. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р.// Відомості Верховної Ради України, 2002, № 21-22, ст.135. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>
3. Насильство в сім'ї та діяльність органів внутрішніх справ щодо його подолання: навчально-методичний посібник для курсантів вищих навчальних закладів МВС України /Укладачі: Запорожцев А.В., Лабунь А.В., Заброра Д.Г., Басиста І.В., Дроздова І.В., Брижик В.О., Мусієнко О.М. — Київ, 2012. с 11-19
4. Закон України “Про запобігання та протидії домашньому насильству”//Відомості Верховної Ради України, 2018, № 5, ст.35. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>
5. Закон України “Про попередження насильства в сім'ї”// Відомості Верховної Ради України, 2002, № 5, ст.35// Закон втратив чинність на підставі Закону N 2229-VIII (2229-19) від 07.12.2017, ВВР, 2018, №5, ст.35. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2789-14#Text>
6. Себаг-Монтефіоре Саймон. Молодой Сталин. — Corpus, АСТ-2014 р. — с. 576

Кас'яненко Віктор Максимович
студент 3 курсу 1 групи
ОКР «молодший спеціаліст»
спеціальність 081 Право
Фінансово-правовий коледж

ЗАСІБ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ У СФЕРІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ НА ПРИКЛАДІ ПОНЯТТЯ «ІНТЕРНЕТ РЕЧЕЙ» (Internet of Thing)

Станом на кінець 2019 року державний борг України загальною величиною складав — 1 990 775,8 (млн. грн.), або 82 826,2 (млн. дол. США) [5]. Одним із способів вирішення даної проблеми, на нашу думку, може бути впровадження нової системи автоматизованого управління економікою (далі АСУ). Наразі Україна перебуває в скрутному економічному становищі, однією з причин такої слабкості є — внутрішні та зовнішні економічні борги України. Тому планування ресурсів завдяки впровадженню АСУ, як засобу економічного зміцнення України є актуальною темою дослідження.

Термін «Інтернет речей» або «Internet of Thing» був винайдений підприємцем Кевіном Ештоном, одним із засновників центру Auto-ID в MIT. Ештон був частиною команди, яка виявила, як пов'язувати об'єкти з Інтернетом за допомогою мітки RFID. Вперше він використовував фразу «Інтернет речей» в презентації 1999 року, і з тих пір вона стала популярною [4].

Сучасні економічні дослідження зауважують, що Internet of Thing (далі IoT) вже зараз використовується для вирішення різноманітних задач, наприклад [3]:

1) у роздрібній торгівлі IoT об'єднує дані, аналітику і маркетингові процеси в різних місцях. Роздрібні продавці збирають дані IoT з магазинів і цифрових каналів і застосовують аналітику (включаючи штучний інтелект) для прослуховування в реальному часі, контекстуального прослуховування і для розуміння моделей поведінки і переваг. Вони часто використовують пристрої, підключені до IoT, такі як чіпи RFID для відстеження інвентарю, бездротових мереж, Wi-Fi-системи, маяки і розумні полки в своїй стратегії Інтернету речей;

2) у виробництві IoT об'єднує всі етапи процесу промислового Інтернету речей (IIoT) — від ланцюжка поставок до доставки — для узгодженого подання даних про виробництво, процесі і продукті. Вдосконалені датчики IoT на заводських верстатах або на складах, а також аналітика великих даних і прогнозне моделювання можуть запобігати дефектам і простою, максимально підвищити продуктивність обладнання, скоротити гарантійні витрати, підвищити продуктивність і підвищити якість обслуговування клієнтів;

3) в логістиці IoT з системою штучного інтелекту може забезпечити більшу ефективність і надійність для транспортних і логістичних компаній. Ця технологія може поліпшити якість обслуговування, скоротити час простою, підвищити задоволеність клієнтів. Він також може підвищити безпеку і скоротити витрати за рахунок керування, відстеження та моніторингу підключених транспортних засобів, вантажних та інших мобільних активів в режимі реального часу;

4) в державних органах влади додаток IoT використовують для вирішення багатьох реальних задач: заторів на дорогах, взаємодії з міськими службами, прогнозування можливого економічного розвитку регіону, участі громадян у житті міста, а також громадської безпеки та охорони. Розумні міста часто вбудовують IoT-датчики в фізичну інфраструктуру, таку як вуличні ліхтарі, лічильники води, світлофори тощо;

5) в енергетиці підключена до IoT апаратура та пристрої прогнозують можливі несправності до їх фактичного виникнення. А дані, наприклад, отримані з розумних будинків допомагають розробляти індивідуальний тариф комунальних послуг.

Internet of Things — система об'єднаних комп'ютерних мереж і підключених фізичних об'єктів (речей) з вбудованими датчиками і ПО для збору та обміну даними, з можливістю віддаленого контролю і управління в автоматизованому режимі, без участі людини. Данні системи використовують як машинне навчання та штучний інтелект, так і контроль з боку людини.

Принцип роботи технології полягає в наступному: спочатку встановлюються датчики, виконавчі механізми, контр-

олери та людино-машинні інтерфейси на ключові частини обладнання, після чого здійснюється збір інформації, яка згодом дозволяє керівництву здобути об'єктивні і точні дані про стан підприємства. Оброблені дані доставляються в усі відділи підприємства, що допомагає налагодити взаємодію між співробітниками різних підрозділів і приймати обґрунтовані рішення. Крім цього, державні підприємства можуть замінити паперовий документообіг електронним, а також акумулювати експертні знання фахівців.

На думку дослідників, Internet of Thing кардинально змінює всю державну економічну модель взаємодії (постачальник — споживач). Це дозволяє:

- автоматизувати процес моніторингу та управління життєвим циклом обладнання;
- організувати ефективні ланцюжки від підприємств-постачальників до підприємств-кінцевих споживачів;
- перейти до ефективних планових відносин між державними підприємствами.

Провідними консультантами J`son & Partners Consulting був проведений аналіз досвіду впровадження інтернету речей в світі показує, що перехід на концепцію IoT відбувається за рахунок формування крос-індустріальних відкритих (по горизонталі і вертикалі) виробничо-сервісних систем, які об'єднують безліч різних інформаційних систем управління різних підприємств і включають безліч різних пристроїв [6].

Такий підхід дозволяє реалізувати у віртуальному просторі складні процеси планування, які здатні в автоматичному режимі здійснювати оптимальне управління різного роду ресурсами через весь ланцюжок поставок і створення вартості продукції — від розробки ідеї, дизайну, проектування до виробництва, експлуатації і утилізації.

Для реалізації такого підходу потрібно, щоб вся необхідна інформація про фактичний стан ресурсів (сировина і матеріали, електроенергія, промислове обладнання, транспортні засоби, виробництво, маркетинг, продаж) як в середині одного, так і на всіх підприємствах, була доступна автоматизованим системам управління різних рівнів (приводи

і сенсори, контроль, управління виробництвом, реалізацією та плануванням).

Відмінністю системи IoT від традиційної ринкової системи є трансформація підприємств з ізольованих самодостатніх систем, всередині яких реалізовані всі необхідні для виробництва товару або послуги виробничі та бізнес-процеси, в відкриті системи інтегровані в загальну систему планування та розподілення. Що в свою чергу дозволяє швидко та ефективно реагувати на запити ринку [2].

Основними перевагами використання IoT можна назвати наступні:

- отримана інформація може бути використана для запобігання позапланових простоїв, поломок засобів виробництва, скорочення позапланового техобслуговування і збоїв в управлінні ланцюгами поставок, тим самим дозволяючи підприємству функціонувати більш ефективно;

- при обробці величезного масиву неструктурованих даних їх фільтрація і адекватна інтерпретація є пріоритетним завданням для підприємств. В даному контексті особливого значення набуває коректне подання інформації в зрозумілому користувачеві вигляді, для чого сьогодні на ринку представлені передові аналітичні платформи, призначені для збору, зберігання і аналізу даних про технологічні процеси і події в реальному часі такі як: Software AG, PTC, Hitachi тощо;

- згідно з дослідженням консалтингової компанії IDC, в 2011 році людством було згенеровано 1,8 зеттабайт інформації. У 2012 році обсяг цінних даних збільшився майже в два рази і склав 2,8 зеттабайт. В 2020 року ця цифра досягла 40 зеттабайт. Такі великі обсяги даних вимагають обробки для того, щоб бути використаними в процесі прийняття рішень;

- виходячи з розрахунків сучасних економістів впровадження таких технологій дає можливість підприємствам з різних галузей економіки отримати певні переваги: збільшити ефективність використання виробничих активів на 10% за рахунок скорочення кількості незапланованих простоїв; знизити витрати на технічне обслуговування на 10%, удосконаливши процедури прогнозування і запобігання катастрофічним від-

мов обладнання і виявляючи неефективні операції; підвищити продуктивність на 10%, збільшити рівень енергоефективності та скоротити експлуатаційні витрати на 10% за рахунок більш ефективного використання енергії.

Основними недоліками є:

- невеликі компанії не можуть дозволити собі інвестувати достатньо грошей в IoT і адекватно навчити всіх співробітників;
- система може страждати від проблеми “слабої ланки” — ефективність всієї системи може бути порушена одним департаментом або партнером;
- опір департаментів в наданні інформації зменшує ефективність системи;
- помилки в наданні інформації в систему приводить до відчутних втрат коштів та долі на ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Глушков В. М. “Макроэкономические модели и принципы построения ОГАС”. Москва, “Статистика”, 1975., 160 с.
2. Rob van Kranenburg. “The Internet of Things: A critique of ambient technology and the all-seeing network of RFID” Institute of Network Cultures, 2008. 54 с.
3. Жовнірова М. В. Удосконалення системи управління витратами на підприємствах. м. Хмельницький, “Хмельницький національний університет”, 2013. С 98.
4. Hamilton, Scott. “Maximizing your ERP system: a practical guide for managers”. New York, “The McGraw-Hill”, 2003., 392 с.
5. Державний борг України. Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/>
6. Tapscott D., Agnew D. (1999). Governance in the digital economy: The importance of human development. Finance & Development 36(4). P. 34–37.

Мошніна Вікторія Андріївна
студентка 1 курсу 4 групи
ОПС «фаховий молодший бакалавр»
спеціальність 081 Право
Фінансово-правовий коледж

КОРУПЦІЯ В СИСТЕМІ ВЛАДИ УКРАЇНИ ЯК ФАКТОР ЗАГРОЗИ ДЕРЖАВНІЙ БЕЗПЕЦІ

За визначенням зарубіжних та вітчизняних експертів і фахівців немає для України більшої загрози національній безпеці, аніж корупція, яка набула в нашій державі таких розмахів, що стала однією з передумов Революції Гідності 2014 р. Рішучих антикорупційних дій вимагає українське суспільство й від новообраного Президента України Володимира Зеленського [3].

Метою дослідження є визначення поняття, ознак корупції та наслідків її впливу на українське суспільство як один з ключових факторів загрози національній безпеці.

Корупція — це використання службовими особами прав і посадових можливостей з метою особистого збагачення. До ознаки корупції відносять вимагання, це використання службового становища та пов'язаних із ним можливостей для отримання неправомірної вигоди, протиправний характер, отримання неправомірної вигоди. Таким чином, корупціонером є не тільки особа, що використовує свої службові повноваження для отримання неправомірної вигоди, але і особа, що надає цю неправомірну вигоду для отримання іншої неправомірної вигоди у вигляді певних соціальних благ (престижна посада, диплом про вищу освіту, медичні послуги і т. д.) [2]. Навряд чи можна знайти корупціонера, який би здійснював корупційні злочини без корисливих інтересів.

Основною детермінантою забезпечення всіх складових національної безпеки України є їх захист від внутрішніх і зовнішніх загроз. Загрози національній безпеці — це сукупність реальних чи потенційно можливих явищ і чинників, що створюють небезпеку для реалізації національних інтересів у всіх сферах. Загрози ускладнюють реалізацію національних інте-

ресів, спричиняють вихід індикаторів національної безпеки за межі їх порогових значень [3].

Усі загрози національній безпеці систематизовано у трьох кластерах (зовнішні, гібридні та внутрішні) (Рис. 1).

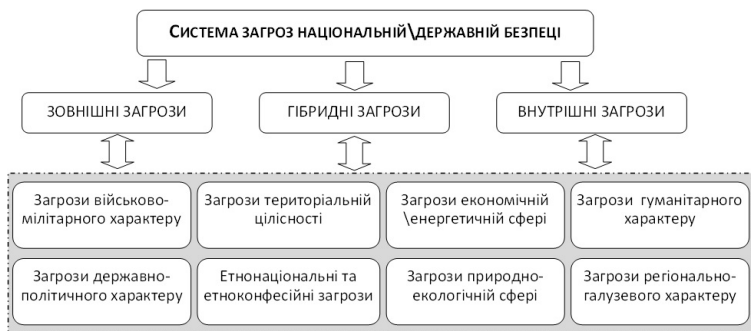

Рис. 1. Структура системи загроз національній безпеці держави.

Визначено та охарактеризовано ключові зовнішні та внутрішні системні фактори, що впливають на стан національної безпеки України. Найнебезпечнішою інституціональною загрозою національній безпеці України є корупція, тобто діяльність осіб, уповноважених на виконання функцій держави, спрямована на протиправне використання наданих їм повноважень для одержання матеріальних благ, послуг, пільг або інших переваг. Водночас корупція — це відносини, що формуються між людьми щодо використання та розпорядження офіційними правовими статусами керівника чи господарника за рахунок невластивої цим статусам ролі ринкових з метою задоволення приватного інтересу [3].

Головними наслідками поширення корупції в Україні є: підрив соціальної довіри й верховенства права; руйнування соціальної моралі та почуття справедливості в населення; перешкоджання функціонуванню ринку та деформація нормальних систем розподілу; зниження громадянської відповідальності; посилення соціальної напруженості в регіонах; зневіра в ефективності державної політики тощо. Протидія корупції є однією з найактуальніших соціальних проблем

сучасності, розв'язання якої для багатьох країн є надзвичайно складною і важливою справою. Для України корупція стала чинником, що реально загрожує конституційному ладу держави та її національній безпеці [3].

Без організації надійних та якісних зворотних комунікацій між органами публічної влади та суспільством, проведення постійного моніторингу та контролю корупційних проявів неможливе належне формування державної політики та її реалізація в публічному управлінні. В Україні все ще відсутня єдина загальноприйнята методика оцінки масштабів корупції і аналізу найбільш корупційних сфер діяльності органів влади та життєдіяльності суспільства. Тому вироблення та застосування дієвих механізмів боротьби з корупцією в Україні здійснюється значною мірою хаотично, безсистемно, без належного державного впливу. Розробка та запровадження різноманітних механізмів, форм та методів протидії корупційним відносинам в суспільстві передбачає виокремлення основних форм та проявів таких відносин, їх систематизацію та розробку на цих засадах механізмів запобігання й протидії корупції. Можна виокремити три основні групи таких механізмів. А саме: механізми запобігання — виховно-просвітницькі, нормативно-правові та інформаційно-комунікативні.

Передовий досвід протидії корупції різних країн (США, Японії, Південної Кореї, Грузії, Німеччини, Нідерландів, Сингапура, Великої Британії) на основі чого сформовано уявлення про основи передової національної антикорупційної політики, розвиток якої необхідний в сьогоденній Україні: по-перше, сильна політична воля вищого керівництва держави до боротьби з корупцією і сформована на її основі єдина державна політика у сфері боротьби з корупцією, яка б включала комплекс заходів державного, політичного, економічного, соціального і правового характеру; по-друге, організований соціальний контроль з боку громадянського суспільства за всією системою державного адміністрування (неодмінною умовою для цього є створення атмосфери прозорості) і забезпечена можливість порушення в цих рамках кримінального переслідування правопорушників [6].

Існує необхідність переносу проблематики національної безпеки держави на передній план політичного порядку денного нової української влади, першочергового зосередження міжнародної та внутрішньої політики України на протидії агресору, укріпленні армії та силових структур держави, розроблений новий план національної безпеки України та впровадженні її положень в повсякденну діяльність усіх задіяних в тому державних інституцій [5].

Отже, корупція — це основний фактор ризику для України і боротьба з корупцією є ключовим моментом для забезпечення економічної, політичної, зовнішньої, внутрішньої стабільності України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Акімова Л. Механізми державного управління економічною безпекою України: аналіз чинників впливу, систематизованих за окремими сферами її розвитку. *Аспекти публічного правління*. 2018. № 6-7. Том 6. С. 5 — 13.
2. Аніщенко М.А. Поняття, ознаки та види корупції як негативного соціального явища. *Державне управління*. 2020. №1 (69). С. 6 — 11. URL: <http://dspace.zsmu.edu.ua/bitstream/123456789/11552/1/3.pdf>.
3. Варналій З.Є. Корупція як інституційна загроза національній безпеці. Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі [Текст] : матеріали II Міжнар. наук.- практ. конф. (Київ, 8 груд. 2017 р.) / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарєв, С. С. Чернявський та ін.]. К. : Нац. акад. внутр. справ, 2017. 412 с. URL: <https://www.naiu.kiev.ua/pravova-prosvita/osnovi-antikorupcijnogozakonodavstva-ukrayini/naukovi-statti-ta-tezi-z-antikorupcijnoyitematiki/2017-rik/realizaciya-derzhavnoyi-antikorupcijnoyi-politiki-u-mizhnarodnomu-vimiri.pdf#page=60>.
4. Волошенко А. Корупція: історичні витоки та сучасні прояви. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 3. С. 8–16.
5. Грінєнко А. Корупція — основна загроза економічній безпеці України при вступі до Європейського Союзу. *Інтелект XXI*. 2018. № 1. С. 49–53.
6. Дралюк І. Корупція як загроза національним інтересам у внутрішній та зовнішній сферах діяльності об'єктів національної безпеки України. Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). 2014. № 2. С. 45–49.

Овсепян Арташес Олександрович
студент 3 курсу 1 групи
ОКР «молодший спеціаліст»
спеціальність 081 Право
Фінансово-правовий коледж

ДО ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН НА ПОЛІТИЧНЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО

Однією зі складових процесів демократизації в Україні є комплексна реалізація прав національних меншин, зокрема через створення необхідних умов для ефективної участі осіб-представників національних меншин у культурному, соціальному та економічному житті і в державних справах. Від рівня забезпечення прав національних меншин на представництво, реалізації їхніх політичних інтересів залежить не лише характер міжетнічних відносин, але й рівень конфліктного потенціалу як у поліетнічних регіонах України, так і в країні у цілому.

Проблемами становлення та розвитку партій, які б відстоювали права національних меншин, а також наслідків їх діяльності в межах багатонаціональної держави присвячені роботи зарубіжних вчених: Д. Горовіца, Е. Сміга, М. Дюверже, К. Дойча. Конфліктний потенціал етнічної ідентичності, активізація якої призводить до масштабних розколів у політичній площині, досліджував Р. Інглхарт. Серед вітчизняних вчених, які актуалізують питання національної ідентичності слід згадати про І. Варзара, О. Майбороду, С. Римаренка. Перший, зокрема, обґрунтував ідею етнополітичної партії.

Сповідуючи євроінтеграційні ідеї українська держава стоїть на засадах забезпечення прав національних меншин, з цією метою вона співпрацює з міжнародними організаціями: ООН, ОБСЄ, Радою Європи. Окрім того українська держава ратифікувала значну частину міжнародних договорів, в яких гарантується забезпечення прав національних меншин в тому числі й на політичне представництво [1].

Зокрема, у Рамковій конвенції про захист національних меншин [2] закріплено наступні механізми реалізації прав

національних меншин на політичне представництво, а саме: встановлення правил утворення виборчих округів, висування кандидатів на виборах, особливостей виборчої системи, визначення квоти представництва національних меншин у парламентах та органах місцевого самоврядування; створення умов, які сприяють участі національних меншин у загальнодержавних і місцевих виборах, наприклад — виготовлення виборчих бюлетенів національною мовою тощо.

Висвітлюються ці механізми у Висновку № 190/2002 Венеціанської комісії «За демократію через право», яка була прийнята на 51-й та 52-й сесіях[3], щодо змісту механізмів забезпечення представництва національних меншин у виборних органах:

1) політичні партії, що репрезентують національні меншини, мають бути дозволені у законодавчому порядку. Участь національних меншин у політичних партіях не може бути обмежена за так званим етнічним принципом;

2) спеціальні правила, які гарантують національним меншинам зарезервовані місця у представницькому органі, що є винятком із загальної схеми розподілу мандатів, не суперечить принципу рівності можливостей;

3) ані кандидати, ані виборці не мають доводити свою приналежність до національних меншин;

4) право національних меншин бути репрезентованими у представницьких органах не повинне обмежуватись виборчими бар'єрами;

5) виборчі округи (їхній розмір та конфігурація) повинні бути утворені з урахуванням необхідності заохотити представників національних меншин взяти участь у виборах.

Більшість країн ЄС з неоднорідним етнічним складом або значною часткою національних меншин в структурі населення ратифікували проаналізовані вище документи [5].

На нашу думку, вітчизняне законодавство щодо забезпечення прав національних меншин потребує вдосконалення. Виявляється за доцільне запровадження більш ефективних механізмів імплементації та розвитку положень українського законодавства стосовно забезпечення представництва мен-

шин. Зокрема, відповідні положення можуть знайти своє відображення шляхом внесення змін до Виборчого кодексу України, де б передбачалися механізми формування округів у місцях компактного проживання національних меншин з урахуванням демографічних особливостей районів.

Отже, забезпечення права національних меншин на політичну участь у представницьких органах потребує врахування у законодавстві про вибори. А саме в такому контексті: під час формування меж виборчих округів передбачити, що виборчі округи мають утворюватися таким чином, щоб місця компактного проживання національних меншин охоплювалися одним виборчим округом, а не кількома; сприяння виборчій агітації з боку суб'єктів виборів мовами меншин; вирішення питання мови виборчих бюлетенів, інформації про кандидатів мовами національних меншин; врахування інтересів національних меншин під час формування виборчих комісій. Доречним буде зауважити, що присутність представників національних меншин в органах влади знімає етнічну напругу в суспільстві та запобігає виникненню етнічних конфліктів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Ю. Тищенко. Права національних меншин, етнічних груп на політичну участь у виборних органах/Український незалежний центр політичних досліджень –URL: <https://parlament.org.ua/upload/docs/Tyshchenko-Note%20on%20minorities.pdf>
2. Рамкова конвенція про захист національних меншин від 01.02.1995 року/ Ратифікація Україною від 09.12.1997 – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_055#Text
3. Висновок № 190/2002 Венеціанської комісії «За демократію через право» –URL: <https://rm.coe.int/090000168092af01>
4. Ю. Ю. Лихач. Забезпечення представництва національних меншин у виборних органах Європейського союзу/ ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України/ Наукові записки Випуск 41
5. Маллой Т. Роль національних меншин у процесі розширення та консолідації Євросоюзу/Т. Маллой — URL: <http://dialogs.org.ua/ru/cross/page8811.html>.

Огієнко Оксана Дмитрівна
студентка 2 курсу 4 групи
ОКР «молодший спеціаліст»
спеціальність 081 Право
Фінансово-правовий коледж

ПРАВО МИРНИХ ЗІБРАНЬ В УКРАЇНІ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

Згідно із ст. 39 Конституції України громадяни мають право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування[1].

Свобода мирних зібрань закріплена в ст. 20 Загальної декларації прав людини[2], ст. 21 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права[3], ст. 11 Європейської Конвенції про захист прав людини і основних свобод[4].

Із кожним роком питання проведення мирних зібрань в Україні стає дедалі актуальнішим. Лише за 2020 рік вибухнули кілька масштабних мирних зібрань: безстрокова акція протесту громадського руху «Save ФОП» за зменшення податкового навантаження на представників малого та середнього бізнесу, акції на підтримку обвинувачених у вбивстві журналіста Павла Шеремета. Під час проведення названих акцій вкотре виникла характерна проблема: елементи насилля у поведінці протестувальників, а отже, втрата акціями мирного характеру. Найгостріше ця проблема постала під час акції в підтримку громадського діяча Сергія Стерненка 20 березня 2021 року. У ході мирної акції учасники розбили вікна будівлі Офісу президента України та розмалювали фасад. Звідси виникає ще одна проблема-накладення відповідальності за участь в мирних зібраннях. Тож у даній роботі розглянемо основні проблеми реалізації права на мирне зібрання, а також їхнього проведення.

Повертаючись до вищезгаданої ст. 11 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зацентруємо увагу на словах «ця стаття не перешкоджає запровадженню законних обмежень на здійснення цих прав особами, що входять

до складу збройних сил, поліції чи адміністративних органів держави» [4]. Звідси випливає питання про співмірність реалізації права на мирне зібрання та необхідності захисту суспільного порядку. Одним із позитивних обов'язків держави під час проведення будь-якої мирної акції є забезпечення достатнього рівня безпеки під час акцій. Це обґрунтовано, по-перше, для самих учасників, адже інші групи населення можуть бути налаштовані до них вороже. Так, цьогорічний Марш жінок відбувався паралельно із акцією представників праворадикальних організацій, які зокрема намагались скоїти напади. Та є протилежний приклад установлення силовиками контрольно-пропускного пункту під час проведення акції 23.02.2021 року на підтримку Сергія Стерненка, хоча акція була санкціонованою і пройшла мирно.

Це абсолютно показовий приклад, коли уявна необхідність охорони суспільного порядку заважає повноцінній реалізації права на мирне зібрання. І в такому випадку постає питання: як та в якій кількості мають залучатися представники органів правопорядку для нагляду за проведенням зібрань? Адже, саме вони уповноважені притягувати учасників зібрання до відповідальності як за безпосередню участь, так і за вчинення інших злочинів під час проведення акції.

Відповідно до ст. 39 Конституції України, організатори акції мають завчасно сповістити виконавчі органи про її проведення [1]. Проте, конкретного строку не встановлено, що породжує непоодинокую практику, коли органи влади сповіщаються за кілька годин. Це унеможлиблює якісну підготовку до зібрання і ставить питання: що заважає організаторам акцій надіслати сповіщення завчасно, якщо це не спонтанне зібрання, адже це направлено на захист їхніх інтересів? Можемо виокремити дві причини: перша — недовіра до органів правопорядку. Відповідно до даних Національного моніторингу незаконного насильства в поліції в Україні протягом періоду 2004–2018 рр, за 2018 рік працівники поліції навмисно завдали побоїв, страждань чи катувань 19% українців [5].

Друга причина — відсутність ґрунтовної юридичної бази щодо проведення зібрань, саме її нам і варто розглянути. Кон-

ституційний Суд України на подання Міністерства внутрішніх справ дав тлумачення положення частини 1 ст. 39 Конституції України. Його рішенням від 2001 року встановлено, що «визначення конкретних строків завчасного сповіщення з урахуванням особливостей форм мирних зібрань, їх масовості, місця, часу проведення тощо є предметом законодавчого регулювання» [6]. На момент 2021 року це питання досі не вирішене, хоча встановлення строків абсолютно не суперечить практиці Європейського суду з прав людини. Так, у справі «Веренцов проти України» сказано, що «строк завчасного сповіщення не повинен бути надто тривалим (зазвичай не більше кількох днів), але при цьому слід передбачити достатньо часу до заявленої дати проведення зібрання для того, щоб відповідні державні органи могли спланувати та підготуватись до заходу (залучити працівників поліції, встановити обладнання тощо), а також для того, щоб регуляторний орган міг надати офіційну відповідь на повідомлення або подати термінову апеляцію до будь-якого трибуналу або суду у разі оспорування в суді законності будь-якого з накладених обмежень» [7].

Тож основною проблемою правового регулювання права на мирні зібрання в Україні є відсутність якісної законодавчої бази, яка обов'язково має створюватися із залученням організаторів мирних акцій. Адже, закон має однаково захищати як право на мирний протест, так і гарантувати суспільний порядок. Нині ми спостерігаємо ситуацію, коли норм Конституції та окремих нормативно-правових актів недостатньо для повноцінного охоплення цього питання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р. Офіційний вісник України. 2008. № 93. Ст. 3103.
3. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 року. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_043
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р. Офіційний вісник України. 1998. № 13. Ст. 270.

5. Національний моніторинг незаконного насильства в поліції в Україні протягом періоду 2004–2018 рр. URL: <https://khisr.kharkov.ua/wp-content/uploads/2019/07/Monytorynh-nasylyia-2018-1.pdf>.
6. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Міністерства внутрішніх справ України щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 39 Конституції України про завчасне сповіщення органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування про проведення зборів, мітингів, походів і демонстрацій (справа щодо завчасного сповіщення про мирні зібрання). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v004p710-01#Text>.
7. Справа «Веренцов проти України» (Заява № 20372/11). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_945#Text.

Сергуніна Віолетта Вікторівна

студентка 1 курсу 1 групи

ОПС «фаховий молодший бакалавр»

спеціальність 081 Право

Фінансово-правовий коледж

СУД ПРИСЯЖНИХ: ПРОБЛЕМАТИКА ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНСЬКУ СИСТЕМУ СУДОЧИНСТВА

Англо-американська (класична) модель суду присяжних передбачена законодавством більше тридцяти країн світу, зокрема Великої Британії, Сполучених Штатів Америки, Канади, Російської Федерації, Іспанії, Бельгії, Мальти та інших. Континентальна (змішана) модель діє у Франції, Німеччині, Австрії, Данії, Італії, Казахстані та інших країнах.

Класична модель суду присяжних набула розповсюдження в Англії та в США, склалася протягом століть, стала зразком для подальшого розвитку та модифікації цього процесуального інституту в інших країнах світу.

Вперше, суди присяжних в Україні були введені під керівництвом Росії судовою реформою 1864 року. В листопаді 1864 року були затверджені Статут кримінального судо-

чинства і Устав про покарання, що накладаються мировими суддями.

На початку ХХ ст. виникли сумніви щодо доцільності суду присяжних, з чого з'явилася тенденція в обмеженні компетенції суду присяжних. Зокрема були намагання вилучити з-під компетенції суду присяжних політичні злочини.

Прийняття Верховною Радою України нового Кримінального процесуального кодексу призвело до необхідності формування низки нових правових інститутів, зокрема, інституту присяжних. Запровадження цього інституту стало важливим етапом судової реформи, дозволивши реалізувати конституційну вимогу щодо функціонування двох форм участі народу у здійсненні правосуддя. [1, ст. 133]

Так, ч. 4. статтею 124 Конституції України закріплено «... Народ безпосередньо бере участь у здійсненні правосуддя через присяжних...» [2]

Також, ст. 127 Конституції України вказує, що, — «правосуддя здійснюють професійні судді та, у визначених законом випадках, народні засідателі і присяжні.» [2]

В Україні запроваджено суд присяжних у складі лише однієї колегії, без розподілу на суддів факту та суддів права. Згідно з ч. 3 ст. 31 Кримінально процесуального кодексу України: «Кримінальне провадження в суді першої інстанції щодо злочинів, за вчинення яких передбачено довічне позбавлення волі, здійснюється колегіально судом у складі трьох професійних суддів, а за клопотанням обвинуваченого — судом присяжних у складі двох професійних суддів та трьох присяжних». [3]

Поняття присяжних закріплено в Конституції України, але фактично, за словами правозахисників, суду присяжних в країні немає. Через те, що фактичне закріплення статусу «присяжних» — відсутнє. Аналіз складу нового суду та статусу присяжних свідчить про те, що в Україні пропонується запровадити суд шефенів під назвою «суд присяжних». Проте, в суді присяжних народний елемент виконує дещо інші функціональні повноваження, ніж в суді шефенів (інститут народних засідателів), що визначається його розмежуванням

з коронним елементом. Особливістю суду присяжних є його поділ на дві автономні колегії: колегію присяжних та колегію професійних суддів. Це дозволяє відокремити питання про винуватість від питання про покарання. [4, ст. 3]

В. Федоров пише, що впровадження інституту присяжних у сучасних реаліях — не більше ніж бажання влади продемонструвати прагнення до європейських ідеалів правосуддя та дотримання прав людини. Позиція цього автора не позбавлена істини, оскільки суд присяжних у сьогоденному форматі не можна назвати дієвим, адже він не має чіткого регламентування. [5, ст. 178]

Законодавча практика відбору осіб для здійснення правосуддя знає низку цензів виявлення «гідних»: віковий, освітній, територіальний, фізіологічний, становий, фінансовий тощо. Всі ці критерії скеровані на те, щоб відсіяти осіб, не здатних об'єктивно оцінити докази у справі та прийняти справедливе рішення. Згідно з чинним законом, народним засідателем, присяжним може бути громадянин України, який досягнув тридцятирічного віку і постійно проживає на території, на яку поширюється юрисдикція відповідного суду. Відзначимо, що попередній Законодавець у статті 59 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» визначив коло громадян, які не підлягають включенню до списків народних засідателів та списків присяжних. Не можуть бути присяжними народні депутати України, члени Кабінету Міністрів України, судді, прокурори, працівники органів внутрішніх справ та інших правоохоронних органів, військовослужбовці, працівники апаратів судів, інші державні службовці, адвокати, нотаріуси. [6]

Заслугове на увагу історичний досвід формування лави присяжних. Наприклад «Учреждения судебных установлений» 1864 року, забороняло включати до загальних списків присяжних засідателів: членів судових місць, дільничних мирових суддів, обер-секретарів і секретарів судових місць, судових приставів, нотаріусів, осіб прокурорського нагляду при судових місцях, віце-губернаторів, чиновників, які займають посади скарбників та чиновників поліції. Доречно зауважити, що питання підбору і діяльності корпусу присяжних краще

продумані в законодавчих актах судової реформи 1864 року, ніж у сучасному законодавстві України.

Здійснювати правосуддя має право особа, яка, м'яко кажучи, не орієнтується у юриспруденції. Разом із тим, доводиться констатувати, що у законодавстві зарубіжних держав також не має обмежень з цього приводу. За таких умов, видається, що для того, щоб присяжний міг брати участь у розгляді справи та здійсненні правосуддя, він, принаймні, повинен мати мінімальну юридичну підготовку.

Треба врахувати те, що в Україні спеціальної юридичної підготовки присяжних не проводиться, і тому трапляються випадки коли присяжні виносять рішення на підставі емоцій та власних суб'єктивних поглядів. Враховуючи викладене, можна зрозуміти, що суду присяжних як класичної працюючої системи досі не створено. На нашу думку суд присяжних є необхідною частиною, бо судді завжди мають діяти на підставі закону, присяжні ж керуються моральними якостями, іноді це йде врозріз з правовою доктриною, та все ж таки законодавством забезпечено таке право народу, як вчинення правосуддя, для захисту від авторитаризму і можливої узурпації системи правосуддя зі сторони суддів. Поки що складно сказати чи «приживеться» у нас інститут присяжних засідачів у повній мірі і чи буде він ефективним, але аналізуючи закордонну практику, можна припустити, що він допоможе запобігти деяким недолікам судової системи та сприятиме підвищенню довіри громадян до судів в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Солодкова А.А., Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер: Юриспруденція, 2014 № 10-2 том 2, ст. 133;
2. Конституція України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141), чинний URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>;
3. Кримінальний процесуальний кодекс України, (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88), чинний, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>;

4. С.В. Оверчук, Часопис Національного Університету «Острозька академія». Серія «Право». — 2012. № 2(6), ст. 3;
5. А.О. Логовиненко, «Суд присяжних в Україні: Проблеми теорії та практики.», ст. 178;
6. Закон України «Про судоустрій і статус суддів», Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 31, ст.545 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>.

Ситник Вікторія Сергіївна

студентка 1 курсу 2 групи

ОПС «фаховий молодший бакалавр»

спеціальність 081 Право

Фінансово-правовий коледж

ПРОБЛЕМАТИКА ПРАВА НА ТРАНСПЛАНТАЦІЮ В УКРАЇНІ

В усьому світі трансплантація розглядається як надзвичайно ефективний та в цілому ряді випадків безальтернативний метод лікування незворотних захворювань та ушкоджень таких життєво важливих органів як легені, нирки, печінка, серце тощо. Науковий і практичний інтерес звернення до проблематики трансплантації зумовлюється великою кількістю правових, медичних та етичних проблем в цій галузі. Адже, незважаючи на те, що трансплантація давно вийшла зі стадії медичного експерименту і стала традиційною в медичній практиці, дефіцит донорських органів загострився.

На сьогоднішній день Законом України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині» « від 2018 року врегульовано діяльність, пов'язана з трансплантацією органів та втрачені особливості трансплантації тканин і клітин. [1]

Також відносини у сфері трансплантології в Україні регулюються — Конституцією України, Цивільним кодексом України (далі — ЦК України), Кримінальним кодексом України, законами України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині», «Основи законодавства України

про охорону здоров'я», «Про поховання та похоронну справу», наказом Міністерства охорони здоров'я України «Про встановлення діагностичних критеріїв смерті мозку та процедури констатації моменту смерті людини» та ін. [2]

Відсутні комплексні механізми забезпечення належної якості трансплантаційної допомоги, належного контролю за застосуванням трансплантації як органів, так і тканин та клітин. Разом з тим, у нас відсутні чіткі критерії однакового відбору донорів і реципієнтів, забезпечення їх післяопераційного статусу, особливо, коли це пов'язано із втратою ними працездатності.

Не ефективною є міжнародна співпраця, оскільки відсутні тісні зв'язки з провідними центрами трансплантації Європи.

Статистика про кількість зроблених операцій і попит на органи, чітко показує значну не ефективність сьогоденної системи регулювання та медично-технічного забезпечення трансплантації. За останні роки в Україні здійснюється менше 5% необхідних операцій з трансплантації органів.

Відбуваються постійні дискусії щодо внесення змін до Закону України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людині», заміна чинної норми про «презумпцію незгоди» на «презумпцію згоди». Тобто потенційним донором міг стати кожен померлий, якщо він за життя не написав заяву про заборону передачі своїх органів. У наукових колах вже не раз висловлювалася думка про такі зміни.

Статистика свідчить, що тільки 10% операцій в Україні робляться від мертвого донора. У розвинених країнах відсоток є надзвичайно високим і потреби людей в органах забезпечуються першочергово за рахунок мертвого трансплантата.

Причинами незначного відсотка трупного донорства в Україні є як морально-етичні погляди родичів померлого, так і відсутність культури дарування органів.

Наше суспільство не підготовлене до адекватного сприйняття ідей трансплантації та позитивного вирішення проблеми дефіциту донорського матеріалу. Аналіз публікацій у засобах масової інформації свідчить, що громадська думка щодо трансплантації в Україні або не сформувалася, або є негативною.

Також, відсутність ефективної системи, корумпованість у галузі трансплантації. Ці зміни введено не було.[3]

Відсутністю достатньої кількості закладів охорони здоров'я, що можуть забезпечувати надання хворим якісної високотехнологічної медичної допомоги та ін. Тому дослідження підстав кримінальної відповідальності за порушення встановленого законом порядку трансплантації органів або тканин людини має не лише наукове, а й практичне значення, адже в умовах застосування нових методів лікування набуває особливо важливого значення охорона та захист інтересів донора і реципієнта.

За підтримки Міністерства охорони здоров'я України було внесено зміни в норму про «презумпцію незгоди» на «презумпцію згоди».

На нашу думку, цей законопроект відповідає міжнародній практиці і є позитивним зрушенням. Однак знову ж таки все залежатиме від того, наскільки держава готова, перш за все, до грошової підтримки таких напрямів, що пов'язані з його втіленням у життя, як інформування населення, створення нових координаційних центрів, агентства і, що найважливіше, механізмів контролю з метою усунення ризиків подальшого розвитку «чорного ринку органів».[4]

Наразі Законом України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині» встановлено, що живим донором, відповідно до практики більшості країн, можуть бути один з близьких родичів або член сім'ї, такі зміни: «за наявності підстав, які унеможливають взяття гомотрансплантата у живого донора, який перебуває з реципієнтом у шлюбі або є його близьким родичем...[1] Гомотрансплантат може бути взятий від будь-якої іншої особи за наявності згоди реципієнта та донора і при умові дотримання встановлених законодавством вимог трансплантування». Зі змісту цього положення «незрозуміло, за яких умов дається згода живого донора, який не перебуває з реципієнтом у шлюбі або не є його близьким родичем, на взяття у нього гомотрансплантата. Крім цього, запропонована норма створює передумови для купівлі-продажу гомотрансплантантів, що не узгоджується

із міжнародними актами, які забороняють використовувати людське тіло, його частини, органи, тканини як джерело фінансового прибутку».

Насамкінець, ситуація з трансплантацією органів в Україні свідчить про необхідність адекватної і найближчої зміни та удосконалення її правового регулювання. Якщо неврегульованість певних питань нормативними актами сьогодні не несе такої серйозної загрози (звісно за умови, що ці питання будуть поступово врегульовані в майбутньому), то проблеми несправедливого розподілу органів, хабарництва, мізерної кількості операцій і відсутності кваліфікованих медичних центрів і відповідного персоналу є нагальними практичними питаннями, від розв'язання яких залежить правомірна реалізація і забезпечення цього особистого немайнового права, права на трансплантацію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2018р., №28, ст. 232 — URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/418-20#n23>
2. Тіхонова М. А., Кривородько М. А. Сучасні проблеми реалізації в Україні права на трансплантацію від померлого донора / Теорія і практика правознавства. — 2020. — URL: <http://tlaw.nlu.edu.ua/article/download/202305/207076>
3. Брич Я. О. Право на трансплантацію людських органів: порівняльно-правовий аспект. — URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/149240824.pdf>
4. Міщук І.В. Інформаційна регламентація міжнародно — правових актів трансплантації органів і тканин людини. “Правова інформатика”, № 3-4(31) / 2011. — URL: <http://ippi.org.ua/sites/default/files/11mivotl.pdf>

Ситнюк Михайло Сергійович
студент 1 курсу 1 групи
ОПС «фаховий молодший бакалавр»
спеціальність 081 Право
Фінансово-правовий коледж

ПРАВА ЛЮДИНИ ЯК ВИМОГА АДРЕСОВАНА ДЕРЖАВІ

Тематика пов'язана з якістю забезпечення прав людини ніколи не може себе вичерпати. Адже, саме людина, її життя, здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визначають сенс буття держави. Така ідея знаходить свого закріплення на рівні ч. 2 ст. 3 Конституції України [1]. Згідно із нею на державу покладається обов'язок щодо утвердження та забезпечення прав і свобод кожної людини. До того ж, це не другорядний, а основний обов'язок держави. Таким чином, в Українській державі не може бути іншого основного обов'язку, крім утвердження і забезпечення прав та свобод людини.

Аналіз щорічної доповіді Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні [2] дозволяє зробити невтішний висновок — права людини в Україні не утверджуються та забезпечуються державою на належному рівні. Такий висновок заснований на низці прикладів порушення кожного окремого права людини в Україні. Отже, необхідно шукати шляхи покращення ефективності реалізації прав людини в нашій державі.

Найперше, пропонуємо з'ясувати, що ж повинна “утверджувати” та “забезпечувати” Українська держава.

На думку В. Я. Тація: “Утвердження прав і свобод людини — це їх визнання державою. Воно може здійснюватись різними шляхами та засобами: виголошенням у деклараціях, заявах, закріпленням прав людини у Конституції, інших законах; участю у підготовці і прийнятті міжнародних документів щодо прав людини, приєднанням до відповідних міжнародних договорів, їх ратифікацією тощо” [3, с. 23].

У свою чергу “забезпечення прав і свобод людини” — це створення умов для їх здійснення. Воно включає такі три елементи (напрями) державної діяльності:

- сприяння реалізації прав і свобод людини (шляхом позитивного впливу на формування їх загальносоціальних гарантій);
- охорона прав і свобод людини (шляхом вжиття заходів, зокрема юридичних, для попередження, профілактики їх порушень);
- захист прав і свобод людини (відновлення порушеного правомірного стану, притягнення винних осіб до юридичної відповідальності) [3, с. 23].

Утвердження і забезпечення прав і свобод людини та громадянина здійснюється зусиллями всіх гілок державної влади. Тобто це обов'язок органів законодавчої, виконавчої, судової влади та органів, які не належать до жодної гілки державної влади.

На наш погляд, крім суто функціонального забезпечення прав і свобод людини через діяльність усієї системи органів державної влади, необхідно також змінити ідейну основу взаємодії держави та приватної особи. В її основу має бути покладено концепцію “людиноцентризму”. Системне втілення концепції “людиноцентризму” у діяльності Української держави має:

- забезпечити соціально-правову трансформацію суспільства та держави, спрямовану на “перетворення” приватних осіб на громадян, на вільних особистостей;
- звільнити приватних осіб від думки про те, що вони є лише “гвинтиком” державного механізму;
- сприяти виробленню насамперед норм адміністративного права, які зобов'язували б державу служити виключно інтересам приватних осіб;
- стати сполучною ланкою між принципом верховенства права та його реалізацією на практиці;
- упровадити в життя ідею, сформульовану свого часу Франкліном Делано Рузвельтом про те, що “обов'язок держави перед громадянином — це обов'язок слуги перед господарем” [4, с. 184–187].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні за 2019 рік. URL: <http://www.ombudsman.gov.ua/>.
3. Конституція України. Науково-практичний коментар / редкол.: В. Я. Тацій (голова редкол.), О. В. Петришин (відп. секретар), Ю. Г. Барабаш та ін. ; Нац. акад. прав. наук України. 2-ге вид., переробл. і допов. Харків: Право, 2011. 1128 с.
4. Мельник Р. С. Загальне адміністративне право в питаннях і відповідях: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 308 с.

**Сичова Ксенія Юріївна та
Лавриненко Анна Олександрівна**
*студентки 4 курсу 2 групи
ОС «бакалавр»
спеціальність 081 Право
Фінансово-правовий коледж*

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ЩОДО ШЛЮБУ ПРЕДСТАВНИКІВ СЕКСУАЛЬНИХ МЕНШИН

Самоідентифікація та самовираження визнаються невід'ємними правами особи, які гарантовані Конвенцією про захист прав людини та основоположних свобод (далі — ЄКПЛ).

І одним із проявів такої свободи є вибір людиною своєї сексуальної орієнтації та вподобань.

Замислюючись про основні права людини, розуміємо, що достатньо важливим є право на шлюб, проголошене у статті 12 ЄКПЛ, а також право на повагу до приватного і сімейного життя, закріплене в статті 8 ЄКПЛ. [2]

Неоднозначним залишається питання надання можливості парам-представникам сексуальних меншин (далі —

ЛГБТ-спільнота) офіційно оформлювати свої стосунки та реєструвати шлюб в органах державної влади.

Сім'я, шлюб, як соціальні утворення виступають дуже важливими елементами розвитку в усіх цивілізаціях. Вони є певною моделлю суспільства на конкретному історичному етапі його існування, відображають певні особливості суспільства. У юридичній науці робилися численні спроби розкриття питань, пов'язаних із шлюбом. Серед них — наукові доробки таких учених, як Антокольська М. В., Розгон О., Лефтерова О. І., Нукушева А. А., Лазаренко А. М., Крочук М. І., Шалиганова А. С., Дашковська О. І. та інші. Однак однастайність у поглядах вище названих науковців є відсутньою. Це зумовлює необхідність дослідження зазначеного питання, зокрема в контексті проблематики укладення шлюбів між представниками ЛГБТ-спільноти.

Наразі у національному законодавстві багатьох країн можна спостерігати наявність так званого «сліпого поля» регулювання правовідносин щодо шлюбу між представниками ЛГБТ-спільноти, що є серйозною перешкодою для реалізації громадянами своїх прав та основоположних свобод. Без належного розуміння законодавцями категорій «статева належність», «гендерна ідентичність», «сексуальна орієнтація», а також за умови ігнорування правничою спільнотою даної проблематики у правозастосовчій практиці неможливий подальший прогрес у боротьбі з дискримінацією у різноманітних її проявах. [3]

Таким чином, існує нагальна необхідність критичного погляду на антидискримінаційну правозастосовчу практику, зокрема шляхом дослідження практики Європейського суду з прав людини (далі — ЄСПЛ) з питань укладення шлюбів між представниками ЛГБТ-спільноти.

Так, у 2013 році, у рішенні по справі «Валліанатос та інші проти Греції», ЄСПЛ вирішив, що держава, запроваджуючи «цивільні шлюби», в які можуть вступати лише двоє дорослих різної статі, порушила статтю 14 Конвенції у поєднанні зі статтею 8 Конвенції. У 2015 році грецький парламент поширив дію реєстрованого партнерства на однастатеві пари. [4, 5]

У 2015 році ЄСПЛ розглянув справу «Оліарі та інші проти Італії», де заявниками були три італійські гей-пари, яким органи державної влади відмовили в офіційному оформленні стосунків. Суд, вважаючи таку відмову проявом дискримінації та порушенням прав, наголосив, що «одностатеві пари так само, як і різностатеві пари, здатні вступати в стабільні, віддані відносини, і що вони знаходяться у ситуації, доречно подібній до різностатевої пари стосовно потреби у юридичному визнанні та захисту їхніх стосунків», та вирішив, що відмова італійської влади від запровадження будь-якої правової форми визнання таких стосунків порушує статтю 8 Конвенції. [6, 7]

Важливим є також рішення ЄСПЛ у справі «Савіна проти України». В цьому рішенні Високий суд зазначив, що не можуть визнаватися суто формальними та дрібними навмисно створені перешкоди задля неможливості визнання офіційних сексуальних перетворень. Адже вони означають, що між соціумом та представниками сексуальних меншин створено державний моральний та правовий бар'єр. [8, 9]

У Страсбурзькому суді вважається, що дана ситуація не є припустимою в сучасному демократичному суспільстві, так як це є прямим порушенням права особи на самоідентифікацію, а також є приниженням гідності. Аналізуючи це рішення, можна зробити висновок, що судом реально визнане право кожної особи самостійно обирати орієнтацію. Що в свою чергу наголошує на тому, що обов'язком держави є не перешкоджати вільному вибору громадянина, а також, незалежно від вподобань, забезпечувати рівні умови для всіх.

Слід вказати, що ряд суддів у окремих думках висловилися за можливість розширювального трактування положень ст. 12 Конвенції стосовно ситуацій прооперованих транссексуалів. У окремій думці у справі Косей (Cossey) проти Сполученого Королівства суддя З. К. Мартенс зазначив, що шлюб являє собою щось більше, ніж сексуальний союз, що здатність вступати у сексуальні відносини не є сутністю шлюбу. Особи, які не здатні більш мати потомство і вступати в статеві відносини, також хочуть одружуватися і укладають шлюби. На його думку, шлюб — це не лише союз, задля продовження роду, а й

правовий інститут, який породжує постійні правові відносини між двома партнерами, а також третіми особами, включаючи органи влади, а при визначенні змісту слів «чоловік і жінка» необхідно враховувати всі різноманітні аспекти шлюбу. В окремій думці у справі Шеффілд і Хоршам (Sheffield and Horsham) проти Сполученого Королівства суддя П. Ван Дійк не виключив можливість розробки автономного поняття «сім'я» стосовно до ст. 12. виходячи з положень ст. 17 Конвенції, а саме: жодні обмеження не можуть зачіпати сутність права чи свободи.

Отже, на думку ЄСПЛ, пари-представники ЛГБТ-спільноти повинні мати права і законодавчо закріплену можливість оформити свої стосунки офіційно без жодних обмежень.

Європейський суд з прав людини у своїх рішеннях вимагає можливості офіційного визнання одностатевих стосунків. Якщо держава не хоче визнавати вказаний тип шлюбів, то повинна щонайменше забезпечити узаконення цивільного партнерства між такими особами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод; Міжнародний документ від 04.11.1950, Документ № 995_004; Редакція від 02.10.2013;
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : з поправками, внесен. відповідно до положень Протоколів №№ 11 та 14 з Протоколами №№ 1, 4, 6, 7, 12 та 13) // Право України. — 2010. — № 10. — С. 215–233;
3. Статева належність, гендерна ідентичність та сексуальна орієнтація крізь призму антидискримінаційного законодавства. Лаган Я.Ю. УДК: 349.2 ;
4. URL: https://zmina.info/news/odnostatevi_pari_vimagajut_zakon_pro_rejestrovane_civilne_partnerstvo-2/;
5. Аналітична записка щодо запровадження в Україні реєстровано-го партнерства для одностатевих сімейних пар. URL: <https://gay.org.ua/documents/zapartnerstvo/policy-brief-registered-partnership-Ukraine-2019.pdf> ;
6. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:\[%2229381/09%22\],%22languageisocode%22:\[%22UKR%22\],%22documentco](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:[%2229381/09%22],%22languageisocode%22:[%22UKR%22],%22documentco)

- llectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-144746%22]} ;
7. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22languageisocode%22:\[%22GER%22\],%22appno%22:\[%2218766/11%22,%2236030/11%22\],%22documentcollectionid2%22:\[%22CHAMBER%22\],%22itemid%22:\[%22001-174093%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22languageisocode%22:[%22GER%22],%22appno%22:[%2218766/11%22,%2236030/11%22],%22documentcollectionid2%22:[%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-174093%22]}) ;
  8. Традиційні цінності чи вільний вибір сексуальної орієнтації: що чекає Україну з огляду на практику ЄСПЛ. URL: <https://jur-gazeta.com/publications/practice/inshe/tradiciyni-cinnosti-chi-vilniy-vibir-seksualnoyi-orientaciyi-shcho-chekae-ukrayinu-z-oglyadu-na-prak.html#:~:text=%>;
  9. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:\[%22savin%22\],%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\],%22itemid%22:\[%22001-109130%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:[%22savin%22],%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-109130%22]})

Сізон Анастасія Олександрівна

студентка 1 курсу 4 групи

ОПС «фаховий молодший бакалавр»

спеціальність 081 Право

Фінансово-правовий коледж

ІСТОРИЧНІ ЕТАПИ РОЗВИТКУ ОЗНАК СУБ'ЄКТІВ ФІКТИВНОЇ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В сучасних умовах стрімкого розвитку інноваційних та комп'ютерних технологій, комп'ютерних мереж і даних, збільшення рівня тиску монопольних структур, виникає значна кількість ризиків та загроз, що впливає на незаконну діяльність суб'єктів господарювання. Не можливо ігнорувати вже сформовану роками практику з цього питання, яка є досить уніфікованою та дозволяє виділити певні конкретні ознаки фіктивної господарської діяльності. Ці ознаки є одним із ключових моментів для дослідження питання боротьби з такою незаконною діяльністю. Не дивлячись на те, що ця тематика досить конкретно описана в численних працях науковців у сфері господарського права, вона також розкривається

і в доробках вчених кримінального, податкового права, економістів. Найбільш суттєво вона висвітлюється у роботах таких вітчизняних вчених як В. Білоус, Л. Лазебник, А. Люшняк, Л. Дудник, В. Вишневський, Г. Чигрина, А. Оніщик та інших [1].

Метою дослідження є визначення генези конкретних ознак фіктивної господарської діяльності задля вміння відокремлювати їх як окремого явища.

Дослідивши наукові праці пов'язані з цим питанням, увагу привертає часто вживаний термін, а саме «підприємство з ознаками фіктивності». Взагалі такі ознаки є дуже поширеними та можуть відображатися у різних сферах суспільних відносин, тому доречно було б виділити характерні саме для фіктивності господарської діяльності. Виділяють три основні історичні етапи на шляху становлення фіктивної господарської діяльності:

- 1920–1960 рр — закріплено поняття «фіктивна діяльність суб'єктів господарювання» у законодавстві СРСР а саме у Кримінальному кодексу. Так, постановою Раднаркому УСРР від 28 грудня 1928 р. «Про заходи боротьби з псевдокооперативами» було запроваджено відповідальність за новий вид організованої злочинної діяльності — організацію фіктивних кооперативів, які створювалися приватними підприємцями з метою приховування своїх справжніх прибутків від державних органів контролю. Саме в період НЕПу та в процесі відновлення революційного правопорядку випадковий елемент злочинного світу починає зникати, поступаючись відроджуваному рецидиву.

- 1961–1991 рр — заборона існування як такої приватної підприємницької діяльності, що виключає необхідність існування поняття «фіктивна діяльність суб'єктів господарювання». Відповідно до Кримінального кодексу УРСР 1960 р., підприємницька діяльність вже сама по собі була протиправним діянням, у зв'язку з чим не було необхідності передбачати кримінальну відповідальність за різні види порушення реєстрації підприємницької діяльності, псевдокооперацію. Статтею 127 КК УРСР 1960 р. було визначено санкції за приватну підприємницьку діяльність та комерційне посередництво.

• 1991–2019 рр — встановлення кримінальної відповідальності за фіктивне підприємництво в незалежній Україні. Ще у 2019 р. статтю 205 Кримінального кодексу України декриміналізували. При тому що саме вона була найпоширенішою в колах економічних злочинів. Питання залишалося відкритим хоча б через ситуацію, яка склалася в українській правовій системі через відсутність відповідальності за такі дії загалом. Також достатньо дивним є обґрунтування необхідності такої відміни через відсутність встановленої відповідальності за фіктивну господарську діяльність у країнах ЄС. Хоча є діючими подібні приписи в законах про кримінальну відповідальність у Литви, Латвії, Молдови [2]. Законодавчо визначений перелік діянь, які охоплюються цим поняттям. Ст. 551 Цивільного Кодексу України визначає, що підставами для звернення до суду з позовом про припинення юридичної особи або припинення діяльності ФОП, а також про визнання реєстраційних документів недійсними є такі дії:

1. реєстрація (перереєстрація) на недійсні (втрачені або загублені), а також підроблені документи;
2. нездійснення реєстрації у державних органах, якщо це є обов'язком, встановленим у законі;
3. реєстрація (перереєстрація) у державних органах фізичними особами і подальші передача або оформлення у володіння чи управління неіснуючим, померлим, безвісти зниклим особам або таким, які не мали наміру провадити господарську діяльність чи реалізовувати такі повноваження;
4. реєстрація (перереєстрація) і провадження фінансово-господарської діяльності без відома та згоди засновників і керівників [3].

Проаналізувавши цю норму законодавства, простежується закономірність у діях, що складають найголовнішу частину фіктивності господарської діяльності — вони є попередньо спланованими та звісно ж протиправними і здійснюються шляхом дії чи бездіяльності щодо обов'язкової реєстрації юридичних осіб або ФОП, які є суб'єктами господарювання. У разі, звернення до суду, як із позовом безпосередньо про припинення діяльності юридичної особи чи ФОП, так і кон-

кретно про визнання реєстраційних документів недійсними. Особливі риси та класифікація фіктивних учасників у галузі господарювання. Однакові порушення, що розглядаються, дають можливість виділити на важливі ознаки учасників, які їх здійснюють: відсутність відомостей про здійснення компанією реальної діяльності як суб'єкта господарювання; неможливість визначити місце знаходження співробітників, директорів компанії або характер її діяльності; певна невідповідність рахунків компанії, їх сум сплачених податків, зборів; поєднання в одній особі завдань засновника, керівника, а також головного бухгалтера підприємства [4]. Якщо ж йдеться про класифікацію зазначених підприємств, то її важко назвати складною. Найголовнішим є поділ таких суб'єктів на головні (які виконують основне завдання з отримання незаконного прибутку) та допоміжні (спеціально створені для прикриття діяльності перших, а також протидії правоохоронним органам). За способами створення виділяють суб'єктів господарювання, які реєструються на різних осіб: які усвідомлено і цілеспрямовано надають свої документи для цього за певну незаконну вигоду та матеріально малозабезпечені (особи з інвалідністю, пенсіонери тощо), тяжкохворі, померлі, вигадані, особи, що знаходяться в місцях позбавлення волі. Види фіктивної діяльності господарюючих суб'єктів складають широку і складну систему, яка є важливою для розуміння сфери дії таких підприємств. Ця класифікація розрізняє види за такими критеріями:

- 1) за характером збагачення: діяльність, спрямована на отримання грошової вигоди; товарної вигоди;
- 2) за наявністю господарської діяльності: без її ведення; з одночасним веденням законної господарської діяльності;
- 3) за географією господарської діяльності: із залученням нерезидентів; з національними контрагентами з різних регіонів в межах країни; на місцевості;
- 4) за тривалістю: довгострокова; короткострокова чи одноразова;
- 5) за джерелом отримання збагачення: з бюджетних коштів; від юридичних осіб; від фізичних осіб;

б) за моделлю господарської діяльності: з використанням фіктивного постачальника, фіктивного покупця, фіктивного посередника, фіктивних зобов'язань, фінансова піраміда [5].

Перелік ознак фіктивної діяльності суб'єктів господарювання із легкістю можна назвати не просто проблемою, а небезпечним явищем. Наявність великої кількості пробілів та лазівок у законодавстві лише сприяє розвитку такої діяльності. Вирішення цього явища є відкритим питанням і потребує комплексного підходу та реформування. При боротьбі із цим явищем можна долучитись до таких заходів як: комплексне редагування ст. 551 Господарського кодексу України із розкриттям поняття «фіктивна діяльність суб'єктів господарювання» з обов'язковим урахуванням праць науковців і звісно ж уніфікації норми із зведенням її до єдиного розуміння позову і реєстраційних дій. При редагуванні потрібно взяти до уваги судову практику і розширити перелік дій, які підпадають під ознаку «фіктивності». Якнайшвидше вирішити питання прогалини щодо кримінальної та адміністративної відповідальності фіктивних учасників господарської діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Пілюков Ю. Суб'єкти господарювання з ознаками фіктивності: поняття та класифікація. Україна в умовах реформування правової системи: сучасні реалії та міжнародний досвід: матеріали 4 науково-практичної конференції. Тернопіль: Економічна думка. 2019. С. 170–174.
2. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 18, 19-20, 21-22. Ст. 144-146.
3. Міханчук В.М. Розмежування понять господарської та підприємницької діяльності за законодавством України. Університетські наукові записки. 2012. № 3. С. 97–102.
4. Люшняк А.І. Проблеми існування фіктивного підприємництва. Форум права. 2015. № 2. С. 105–110.
5. Дудник Л.М. Проблеми законодавчого визначення термінів «фіктивне господарювання» та «фіктивне підприємство». Зовнішня торгівля: економіка, фінанси і право. 2014. № 1(72). С. 214–219.

Сінкевич Христина Дмитрівна
студентка 1 курсу 1 групи
ОПС «фаховий молодший бакалавр»
спеціальність 081 Право
Фінансово-правовий коледж

ЄВРОПЕЇЗАЦІЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ

Поняття «європеїзація» багатогранне і не існує єдиного підходу до вживання цього терміну. Воно використовується для позначення модернізації, перебудови суспільної системи на європейський лад. Це і вплив європейських процесів та явищ на українське суспільство, й безпосереднє включення України в європейські процеси. Під терміном «європеїзації правової системи» зазвичай розуміють сприйняття національною правовою системою певних рис, що характерні для всіх європейських правових моделей. Сучасна європеїзація українського права характеризується перебудовою правової системи на основі рецепції норм інших європейських держав та сприйняттям стандартів Європейського Союзу.

На сучасному етапі на європеїзацію національної правової системи найбільший вплив має Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони 2014 року (ратифікована 16 вересня 2014 року). З моменту своєї ратифікації Угода про асоціацію 2014 року є у числі найважливіших міжнародних актів, ратифікованих Україною, на євроінтеграційному шляху нашої держави. Саме в зазначеній Угоді згадуються як цінності, так і принципи, які на сучасному етапі розвитку Української держави вважаються цінностями та принципами права. Починаючи з Преамбули Угоди про асоціацію 2014 року, стає очевидною важливість гармонізації не тільки конкретних правових положень, але й основоположних принципів національної системи права та права Європейського Союзу, у тому числі тих, які традиційно вважаються принципами права. Зокрема, у Преамбулі зазначається, що договірні сторони «віддані тісним і тривалим

відносинам, які ґрунтуються на спільних цінностях, а саме: на повазі до демократичних принципів, верховенства права, доброго врядування, прав людини і основоположних свобод, у тому числі прав осіб, які належать до національних меншин, недискримінації осіб, які належать до меншин, і повазі до різноманітності, людської гідності та відданості принципам вільної ринкової економіки, які сприяють участі України в Європейських політиках» [1].

Отже, досягнуті істотні успіхи на шляху інтеграції України до Європейського Союзу. Однак у сфері права досі існує ряд проблем, які уповільнюють процес європеїзації правових норм. У зв'язку з цим важливим практичним завданням залишається подальше реформування законодавства у напрямі приведення його у відповідність до європейських стандартів.

Наприклад, норми, що регламентують здійснення безпосередньої демократії в Україні. З одного боку, слід вітати прийняття у 2019 році Виборчого кодексу України, який усунув недоліки нормативно-правової регламентації виборчого процесу на державному та місцевому рівнях; а також набрання чинності 11 квітня 2021 року Законом України «Про всеукраїнський референдум», який визначив правові засади здійснення народного волевиявлення через всеукраїнський референдум, його організацію та порядок проведення. З іншого боку, існує нагальна необхідність прийняття законопроекту про місцевий референдум, презентація концепції якого нещодавно була у парламенті. Цей закон має вибудувати механізм забезпечення контролю народу за владою на місцях.

Відзначимо, що права людини в Україні не завжди відповідають європейським стандартам. Не зважаючи на те, що при створенні Конституції України були використані міжнародні стандарти, однак існує низка проблем. Так, істотно відстає від європейських стандартів конституційно-правове закріплення найновіших прав людини — так званих прав четвертого покоління або «біологічних» прав [2, с. 292].

Таким чином, європеїзація права, це, передусім, вплив європейського права на процеси прийняття, застосування і тлумачення норм національного законодавства. Так, під час

прийняття — існує обов'язок національного законодавця відхилити норми, які суперечать положенням європейського права, і прийняти ті, що будуть їм відповідати; застосування — існує обов'язок національних органів публічної влади безпосередньо керуватися нормами європейського права та відмовитися від застосування положень, що йому суперечать; тлумачення — існує особливий порядок роз'яснення сенсу та змісту норми права, призначене для його поширення на невизначене коло осіб, що відповідало б меті та завданням європейського права [3, с. 10].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Закон України від 16 вересня 2014 року. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 40. Ст. 2021.
2. Михалев В. А. Биологические права человека / В. А. Михалев // Доктринальне супроводження юридичної практики: історія та сучасний досвід кафедри конституційного права: зб. наук.-практ. статей. — О.: Юрид. літ., 2007. — С. 292.
3. Радишевська О. Р. Європеїзація права та інші концепти правового дискурсу: співвідношення понять. Вісник пенітенціарної асоціації України. 2019. № 4(10). С. 10.

Сташук Влада В'ячеславівна
 студентка 2 курсу 1 групи
 ОКР «молодший спеціаліст»
 спеціальність 081 Право
 Фінансово-правовий коледж

БУЛІНГ ЯК ПОРУШЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ПОДОЛАННЯ

В Україні, як і в багатьох інших країнах світу, існує таке негативне явище як булінг. Відповідно до дослідження, проведеного ЮНІСЕФ у 2017 р., в Україні 67% дітей у віці від 11

до 17 років стикалися з проблемою булінгу, 24% яких стали жертвами [1]. Багато дітей бояться скаржитися на таке ставлення до них, оскільки вважають, що за цим послідує ще більше проблем і булінг знову повториться. Отже, це явище, з одного боку, є розповсюдженим, а з іншого, потребує належної уваги та пошуку шляхів його подолання.

Булінг (від англ. *bullying* — задирання, залякування, цькування) — це дія або бездіяльність, яка полягає у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві особи іншою особою або групою осіб з метою приниження, провокування гніву та демонстрації сили.

На думку соціолога, І. Кона, булінг — це залякування, фізичний або психологічний терор, спрямований на те, щоб викликати в іншого страх і тим самим підпорядкувати його собі [2, с. 17].

О. Дроздов вважає, що за своєю сутністю — це специфічна форма агресивної поведінки, при якій сильніший (авторитетний) учень (або учні) систематично переслідує іншого (слабкого, аутсайдера) [3, с. 132].

Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо протидії булінгу (цькуванню)» визначає такі типові ознаки булінгу: систематичність (повторюваність) діяння; наявність сторін — кривдник (булер), потерпілий (жертва булінгу), спостерігачі (за наявності); дії або бездіяльність кривдника, наслідком яких є заподіяння психічної та/або фізичної шкоди, приниження, страх, тривога, підпорядкування потерпілого інтересам кривдника, та/або спричинення соціальної ізоляції потерпілого [4].

Булінг може виявлятися у різних формах. Він може бути: фізичним, словесним, соціальним, сексуальним, економічним, а також електронним (кібербулінг).

На наш погляд, саме замовчування булінгу є основною проблемою даного явища. Цькування ніколи не припиняється самостійно — потрібно втручання сторонніх осіб, захист і допомога потерпілому, кривднику та свідкам. Більшість жертв булінгу сприймають приниження, залякування та агресію у свій бік як норму. Оскільки не впевнені, що такі діяння є

ненормальною поведінкою, а також часто чують від дорослих “не зважай і припиняй” або навпаки “дай здачі і все буде добре”. Але це неправильно.

За всесвітнім дослідженням ЮНІСЕФ, жертви шкільного булінгу починають доросле життя з низькою самооцінкою, схильностями до суїциду та проблемами у спілкуванні [5, с. 150].

Права людини притаманні всім людям за правом народження. Так згідно зі статтею 24 Конституції України не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками [6].

В самій концепції прав людини лежать дві основні цінності — гідність та рівність. Булінг же порушує права осіб (жертв булінгу) до їх гідності та рівності.

На наш погляд, булінг є явним порушенням права людської гідності, адже це навмисне діяння, яке принижує честь і гідність жертви булінгу.

Згідно зі статтею 3 Конституції України життя і здоров'я людини, її честь і гідність, недоторканність і безпека проголошені як найвища соціальна цінність. Відповідно до статті 28 Конституції України кожен має право на повагу до його гідності. Ніхто не може бути підданий катуванню, жорсткому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню [6].

Мати право означає мати можливість діяти певним чином, але при цьому не можна порушувати права і свободи інших людей. Необхідно усвідомлювати, що права однієї людини закінчуються там, де починаються права іншої.

Широке розповсюдження проблеми булінгу потребує визначення заходів щодо його протидії, встановлення міри відповідальності, а також забезпечення права здобувачів освіти на безпечне освітнє середовище.

Саме тому Верховна Рада України 18 грудня 2018 року прийняла Закон України № 8584 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо протидії булінгу (цькуванню)» [4]. Завданням цього Закону України є визначення на законодавчо-

му рівні явища булінгу, шляхів протидії цьому явищу, захисту прав дітей, а також інших осіб, які працюють у закладі освіти.

Законом України вносяться зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення, доповнивши Кодекс новою статтею 173–4, якою встановлюється відповідальність за булінг та за його замовчування.

Так, вчинення булінгу тягне за собою накладення штрафу від 850 до 1700 грн або громадські роботи на строк від 20 до 40 годин.

Водночас за булінг, вчинений групою осіб або повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення, законом встановлено штраф від 1700 до 3400 грн або громадські роботи на строк від 40 до 60 годин. Також неповідомлення керівником закладу освіти уповноваженим підрозділам органів Національної поліції України про випадки булінгу тягне за собою накладення штрафу від 850 до 1700 грн або виправні роботи на строк до одного місяця з відрахуванням до 20% заробітку [4].

Встановлення поняття булінгу на рівні законодавства та мір відповідальності стало важливим кроком на шляху до його подолання. Адже офіційне визнання даної проблеми підвищує обізнаність громадян про це явище, його наслідки та права людей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Булінг. Ситуація в Україні. URL: <https://www.stopbullying.com.ua/adults/statistics>.
2. Кон И.С. Что такое буллинг и как с ним бороться? / И.С. Кон // Семья и школа. 2006. № 11. С. 15–17.
3. Дроздов О. Феномен третирування у школі: шляхи вирішення проблеми. Соціальна психологія. 2007. № 6. С. 124 — 132.
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо протидії булінгу (цькуванню): Закон України від 18 грудня 2018 року № 2657-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-19#Text>.
5. Запобігання та протидія проявам насильства: діяльність закладів освіти. Навчально-методичний посібник/ Андрееenkova В.Л., Байдик В.В., Войцях Т.В., Калашник О.А. та ін. Київ : ФОП Нічога С.О. 2020. 196 с.

6. Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

Царгородцева Софія Миколаївна
студентка 3 курсу 2 групи
ОС «бакалавр»
спеціальність 081 Право
Фінансово-правовий коледж

ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО. НЕДОЛІКИ ЧИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА

На сьогоднішній день законодавство України вже має певні закони і інші нормативно правові акти, які набрали чинності з 11 лютого 2019 року. Законом України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» від 6 грудня 2017 року № 2227-VIII до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України внесені зміни.

Нещодавно Президент України підписав Указ № 398/2020 «Про невідкладні заходи із запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі, захист прав осіб, які постраждали від такого насильства».

Але, на жаль, ці закони, які набрали законної сили, потребують вдосконалення. Тому, що мова йде про такі соціальні цінності, як честь, гідність, здоров'я та життя жінок і моральний розвиток їхніх дітей.

Порівнюючи Конвенцію Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами та ЗУ «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи», я звернула увагу на значні відмінності із положенням статей КРЄ, а саме: стаття 20 КРЄ передбачає служби захисту для потерпілих, і ці

служби допомагають повернутись потерпілим до нормального життя, оскільки вони покликані створювати необхідні умови для цього.

На жаль, діючим законодавством України не передбачено служб підтримки для потерпілих. Хоча в Україні є центри допомоги для потерпілих, але створення таких центрів здійснюється за власний кошт, самими жінками-потерпілими від домашнього насильства. В окремих випадках відбувається створення таких центрів за державний кошт, їхнє створення відбувається через неодноразове звернення до суду. Окрім того, ці новостворені притулки для потерпілих не передбачені законодавством, що погіршує можливість потрапити потерпілим до такого притулку. При чому кількість місць в цих притулках обмежена — до 20 осіб.

За офіційними даними ЗМІ: протягом січня 2020 року у Києві зафіксовано понад 3,3 тис. звернень щодо домашнього насильства. Про це повідомила заступниця голови Київської міської держадміністрації Марина Хонда.

Таким чином, за офіційними даними ЗМІ можна сказати, що допомогу в таких центрах можуть отримати тільки 5% жінок-потерпілих. Але ж допомоги кваліфікованих спеціалістів потребує кожна потерпіла особа.

І це ще не всі недоліки українського законодавства. Якщо ми візьмемо до уваги положення статті 24 КРЄ “Телефонні лінії допомоги”, який є одним із видів превентивної допомоги.

Згідно цієї статті сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для впровадження загальнодержавних цілодобових (24/7) безоплатних телефонних ліній допомоги для надання консультацій абонентам, конфіденційно або з належним урахуванням їхньої анонімності, стосовно всіх форм насильства, які підпадають під сферу застосування цієї Конвенції.

Як показує практика українського законодавства, щоб отримати певну допомогу, потерпілій потрібно звернутись із заявою до органів досудового розслідування і, після внесення її в ЄРДР, вона може отримати якусь допомогу. Тому, тут не йдеться про телефонну 24/7 безкоштовну допомогу.

Вважаю, що доповнення цими нормами КПК зможе покращити систему безпеки жінок та їхніх дітей, а саме можливість надання швидкої допомоги правоохоронними органами в разі спроби скоєння злочину “Домашнє насильство”.

Станом на 2020–2021 роки ситуація з вирішенням проблем пов’язаних з домашнім насильством значно покращилась. Адже, нещодавно за ініціативи Катерини Павліченко, уповноваженої Верховною Радою України з прав людини Людмили Денісової, заступниці міністра соціальної політики з питань європейської інтеграції Ольги Ревук, уповноваженого президента з прав дитини Миколи Кулебеки, першого заступника Департаменту патрульної поліції НПУ Олексія Білошицького, народної депутатки Марини Бардіної було обговорення питання про “Захист прав людини та боротьба з насильством є пріоритетом для МВС”. На даній зустрічі вони обговорювали ряд питань, які б суттєво покращили захист жінок та дітей в момент вчинення домашнього насильства.

Катерина Павліченко нагадала про важливі кроки, здійснені для подолання насильства за ознакою статі та домашнього насильства, а саме, Україна приєдналася до Партнерства Біарріц, Президент України підписав Указ від 21.09.2020 № 398/2020 «Про невідкладні заходи із запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі, захист прав осіб, які постраждали від такого насильства».

Хотілось також зазначити, що ще в 2011 році Стамбульська конвенція “Про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами” була прийнята Комітетом Міністрів Ради Європи. Це перша міжнародна угода, яка встановлює низку юридичних зобов’язань щодо забезпечення комплексних заходів реагування на всі форми насильства стосовно жінок, включаючи домашнє насильство.

Законопроект про ратифікацію Стамбульської конвенції вніс п’ятий Президент України Петро Порошенко на розгляд парламенту ще у листопаді 2016 року. Але, на жаль, на сьогоднішній день вона все одно залишається не ратифікованою. Хоча у лютому 2020 року 40 громадських організацій

ініціювали петицію до Президента з вимогою ратифікації Стамбульської конвенції. Була проведена широка кампанія в ЗМІ щодо підписання петиції із залученням лідерів думок та широким використанням соціальних мереж і необхідні 25 000 голосів було зібрано.

Отже, відповідно до вищезгаданої Конвенції Ради Європи, в Україні набрали чинності 11 лютого 2019 року певні зміни до діючих ККУ і КПК.

Вважаю, що цього замало для захисту скривджених жінок та дітей, що зазнали домашнього насильства. Пропоную доповнити статтю 56 КПК “Права потерпілого” нормами, які передбачені КРЄ статтями 24 “Телефонні лінії допомоги” та 20 “Загальні служби підтримки”. А саме найголовніше, щоб була здійснена ратифікація Стамбульської конвенції “Про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами”.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. Відомості ВРУ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
2. Катерина Павліченко. Свобода від насильства — невід’ємне право кожної людини. URL: <https://mvs.gov.ua/uk/activity/novini/svoboda-vid-nasilstva-nevidjemne-pravo-kozhnoyi-lyudini-katerina-pavlicenko>
3. Закон України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» від 06.12.2017 року.
4. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами від 11.05.2011 року.
5. Кримінальний процес : підручник / Ю. М. Грошевий, В. Я. Тацій, А. Р. Туман К82 та ін. ; за ред. В. Я. Тація, Ю. М. Грошевого, О. В. Капліної, О. Г. Шило. — Х.: Пр; 2013.-824 с.
6. Кримінальний кодекс України. Відомості ВРУ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

Юркіна Енджел Олександрівна
студентка 2 курсу 2 групи
ОКР «молодший спеціаліст»
спеціальність 081 Право
Фінансово-правовий коледж

АНАРХІЧНА КОНЦЕПЦІЯ ДЕРЖАВИ ЯК ІДЕЙНА ОСНОВА ПОДІЛУ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ МІЖ ДЕРЖАВОЮ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНИМИ ГРОМАДАМИ

Досвід демократичних держав, а насамперед, країн-членів Європейського Союзу довів, що держава не може самостійно задовольнити усі потреби та публічні інтереси суспільства. Тому поряд із системою органів державної влади існує розгалужена система органів місцевого самоврядування. Така система органів публічної влади, яка існує поряд із системою органів державної влади, виконує великий спектр публічних функцій. Йдеться про транспортну сферу, сферу освіти, сферу благоустрою території населених пунктів тощо. Обґрунтування потреби поділу публічної влади між державою та територіальними громадами знайшло своє відображення саме у концепції анархізму. Анархізм — це суспільно-політична течія, що прагне до незалежності особистості, а також виступає проти абсолютизації впливу державної влади на приватну особу та суспільство в цілому.

Анархісти обґрунтовували ідею самоврядування як системи зборів громадян, де останні самостійно вирішували питання місцевого значення. Анархічне суспільство, на думку представників цієї ідейної течії, являє собою конфедерацію таких зборів [1].

Не абсолютизуючи окремі ідеї анархізму, маємо відзначити те, що вони відіграли важливу роль для зміцнення інституцій муніципальної влади. В Україні муніципалітети представлені органами місцевого самоврядування. Згідно ст. 140 Конституції України місцеве самоврядування є правом територіальної громади — жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста — самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України. Місцеве самоврядування здійснюється

територіальною громадою в порядку, встановленому законом, як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування: сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи [2].

На жаль, Україні у спадок від радянської доби дісталася неефективна система місцевого самоврядування. Як справедливо зазначається у Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: “переважна більшість територіальних громад через їх надмірну подрібненість та надзвичайно слабку матеріально-фінансову базу виявилися неспроможними виконувати всі повноваження органів місцевого самоврядування” [3]. Окремо наголошується: “Система місцевого самоврядування на сьогодні не задовольняє потреб суспільства. Функціонування органів місцевого самоврядування у більшості територіальних громад не забезпечує створення та підтримку сприятливого життєвого середовища, необхідного для всебічного розвитку людини, її самореалізації, захисту її прав, надання населенню органами місцевого самоврядування, утвореними ними установами та організаціями високоякісних і доступних адміністративних, соціальних та інших послуг на відповідних територіях” [2].

Вирішення цих та інших проблем місцевого самоврядування в Україні потребує системного підходу. На наш погляд, основними напрямками вдосконалення місцевого самоврядування в Україні, на сьогодні, мають стати:

- затвердження нової територіальної основи для діяльності органів влади на рівні громад і районів;
- децентралізація влади через передачу значної частини повноважень виконавчої влади на місцях органам місцевого самоврядування;
- створення достатньої ресурсної бази діяльності органів місцевого самоврядування;
- формування ефективної системи служби в органах місцевого самоврядування та органах виконавчої влади;
- упорядкування системи державного контролю та нагляду за законністю діяльності органів місцевого самоврядування;
- удосконалення механізму координації діяльності центральних та місцевих муніципалітетів[4].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Рябов П. Краткий очерк истории анархизма в XIX-XX веках. URL: <http://knowledge1871.narod.ru/History/Riabov/Ocherk.htm>.
2. Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
3. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text>.
4. Децентралізація дає можливості. URL: <https://decentralization.gov.ua/about>.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЕКОНОМІКИ

Артикматова Єлизавета Русланівна

студентка 2 курсу 1 групи

ОКР «молодший спеціаліст»

спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування

Фінансово-правовий коледж

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЕКОНОМІКИ У ПОСТПАНДЕМІЧНИЙ ПЕРІОД

В сучасних реаліях цифрові технології є необхідною умовою для успішного функціонування усіх сфер людського життя. Масштаби змін та швидкість, з якою вони відбуваються створюють невпевненість в тому, як буде виглядати майбутнє, але зрозуміло одне — це майбутнє буде цифровим. Особливо гостро питання розвитку цифрових технологій постало під час пандемії Covid-19.

Приватний та державний сектори багатьох країн світу усвідомили необхідність пришвидшення темпів цифрової трансформації економіки. Україна не стала виключенням. Вітчизняні компанії змушені були в короткий термін освоїти цифрові технології для того, щоб «вижити» в умовах пандемії. Деяким із них вдалося швидко впровадити цифрові рішення, використовуючи досвід іноземних фірм.

Провідні фахівці в сфері цифрових технологій та науковці зазначають, що такі види економічної сфери, як страхування, фінансові послуги, охорона здоров'я та роздрібна торгівля збільшили свою ефективність під час пандемії Covid-19 шляхом оцифрування процесів, що зробило їх сильнішими та готовими до нових викликів. Однак не всім вдалося адаптуватися до змін, тому їм доведеться повернутися до попереднього рівня розвитку, і тільки потім впроваджувати цифрові рішення.

Загалом усі перейдуть на цифрові технології, але у різний час та з різною результативністю.

У 2021 році не варто очікувати, що усі компанії оцифрують свої процеси. Зрозуміло, що для одних це буде зробити простіше, для інших — важче, оскільки це залежатиме від виду економічної діяльності та здатності тієї чи іншої фірми повністю або частково змінити звичний спосіб роботи та залучити необхідні інвестиції для модернізації.

Аналізуючи цифрову трансформацію в Україні, економісти-теоретики та практики прогнозують, що у 2021 р. цифрова трансформація пришвидшиться не більше, ніж на 5% у порівнянні з 2019 р., у зв'язку з уповільненням ділової активності у світі та посиленням кризових явищ в середині країни. Не всі готові, не всі мають можливість, не всі хочуть оцифрувати. Однак тенденція до цифрових технологій сама по собі змусить впроваджувати такі технології, оскільки це є основою посилення конкурентоспроможності вітчизняних товарів та послуг на міжнародних ринках.

До основних перешкод, з якими стикаються фірми при впровадженні новітніх цифрових технологій варто віднести: недостатній рівень фінансування, знань та досвіду.

Крім того, в постковідний період варто очікувати значних змін на ринку праці. В умовах стрімкого розвитку цифрових технологій велика кількість професій втратять свою значимість та зникнуть, а на їх місце виникнуть нові, наприклад Digital-маркетологи, дизайнери емоцій, оператори безпілотників тощо. Аналітики виокремили якості, які потрібні людині, щоб бути затребуваним на сучасному ринку праці, сформулювавши їх через 4К: критичність мислення, комунікація, креативність та командність — вміння працювати в команді.

Звичайно, в умовах цифрової економіки будуть створюються нові робочі місця з більш комфортними умовами праці, оцифрування сприятиме підвищенню кваліфікації та освіти працівників, буде зменшуватися частка монотонних операцій. Але поряд з цим експерти вказують на виклики, з якими стикнеться людство в умовах цифрової економіки. Однією із найбільших проблем майбутнього є стрімке зростання

рівня безробіття. Ще однією проблемою цифрової економіки серед інших є забезпечення безпеки комп'ютерних програм та баз даних.

Міжнародними експертами з кібербезпеки підраховано, що в 2019 році в світі кібератаки відбувалися кожні 14 секунд. Зі збільшенням кількості кібератак зростає і заподіяна ними шкода: у 2019 році збитки компаній різних секторів економіки досягли 2,5 трлн дол. За прогнозом Світового економічного форуму, сума планетарної шкоди від кібератак у 2022 році може досягти рівня 8 трлн дол.

Цифровізація — неминучий етап розвитку розвинених економічних систем у постковідний період. В силу природного інтелектуального та технічного прогресу впровадження цифрових технологій в економічну та соціальну сферу України є неминучим, хоча процес цифрової трансформації і буде супроводжуватися значними викликами та перешкодами.

Цифрова економіка, як система інноваційних високоєфективних економічних відносин, що забезпечується за рахунок створення штучного інтелекту, автоматизації, роботизації процесів і технологій обробки даних, гостро необхідна для підвищення продуктивності праці та посилення конкурентоспроможності вітчизняних товарів на міжнародних ринках, а також для підвищення життєвого рівня населення в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Розвиток процесів цифровізації як передумова трансформації організаційно-методологічних засад бухгалтерського обліку // 4. — 2019. URL: file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/192769-Текст%20статті-430171-1-10-20200127.pdf.
2. Трансформація територіально-економічних систем в умовах розвитку цифрової економіки та суспільства // 1. — 2019. — URL: <https://www.onaft.edu.ua/download/dissertation/thesis/2020/Disser-Senkevich.pdf>.
3. Ігнатюк А.І., Гончарук І.В. Конкуренція платформ в умовах цифровізації економіки України. Економічна стратегія та по-

- літика реалізації європейського вектору розвитку України: концептуальні засади, виклики та протиріччя: монографія / за ред. В.Д. Базилевича, В.Л.Осецького. К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, НДС «Центр економічних досліджень», ТОВ «СІК ГРУПІ УКРАЇНА» 2018. с. 375-400.
4. Статистика та експертні думки про світ до і після COVID-19 // 1. — 2021. — URL: <https://library.sumdu.edu.ua/uk/novyny/897-of-ts-jna-statistika-ta-ekspertn-dumki-pro-sv-t-do-p-slya-covid-19.html>.
  5. Наслідки епідемії covid-19 та карантинних заходів для провідних секторів економіки України. 2020. URL: https://cpd.com.ua/ukr-eng%20covid-19_economics_ukraine.pdf.

Бурла Катерина Олександрівна

студентка 3 курсу 1 групи

ОС «бакалавр»

*спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Фінансово-правовий коледж*

СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК МЕТОД РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОЇ ЕКОНОМІКИ

Однією із форм розвитку інклюзивної економіки є соціальне підприємництво (СП). Держава повинна турбуватись про своїх громадян, особливо про тих, у кого обмежені можливості, колишніх алко- та наркозалежних, безпритульних. Роботодавці не завжди беруть на роботу ці верстви населення, тому, як наслідок, фінансове навантаження на економіку країни та незабезпеченість незахищених верств населення зростають. Ці складні завдання може вирішити нова модель розвитку інклюзивної економіки — соціальне підприємництво, сутність якого полягає у тому, що прибуток від бізнесу витрачається на досягнення соціальних цілей і громадські справи.

У загальному вигляді соціальне підприємництво можна визначити, як фінансовостійку, недотаційну економічну діяльність, спрямовану на розв'язання соціальних проблем [1–2]. Але це насамперед бізнес, який звичайно, знижує наванта-

ження на місцеві бюджети у розв'язанні суспільних проблем. Сутність соціального підприємництва полягає у тому, що частина прибутку від бізнесу витрачається акціонерами, а інша частина йде на досягнення соціальних цілей і громадські справи. Соціальні підприємства пов'язані з актуальними соціальними викликами для всього суспільства, які потребують інноваційних рішень, та є невід'ємною складовою розвитку інклюзивної економіки та об'єднання емоційного та інтелектуального людського ресурсу.

З розвитком інклюзивної економіки в Європі ВВП збільшився близько 5–7% на рік. Великобританія є одним зі світових лідерів у розвитку цього виду підприємництва [3] та налічує понад 60 тис. СП з річним обігом близько 27 млрд фунтів стерлінгів, що можна порівняти з бюджетом України. В цьому секторі зайнято понад 3% населення, а кожне п'яте СП має річний обіг понад 1 млн фунтів [3]. У Данії з січня 2015 р. соціальні підприємці можуть отримати статус зареєстрованого соціального підприємства та отримати певні пільги та доступ до програм фінансування, підтримки та розвитку, якщо СП відповідає критеріям, переліченим у документі «Акт реєстрації соціальних підприємств», який ратифікував парламент за ініціативою міністерства праці. У Кремнієвій Долині існують освітні програми, що пропонують програми в галузі соціального підприємництва.

Перші міжнародні донори почали реалізовувати концепцію соціального підприємництва в Україні та дбати про повільний, але безперервний розвиток цього сектору ще протягом 1991–2010р. На сьогодні можна спостерігати активізацію роботи фондів, які все частіше оголошують грантові конкурси по створенню соціальних підприємств. Найактуальнішими темами сьогодення є: створення робочих місць для переселенців, постраждалих внаслідок бойових дій; створення робочих місць для населення сільської місцевості.

Термін «інклюзивний бізнес» (inclusive business) вперше запропонований Всесвітньою радою підприємців зі сталого розвитку (World Business Council for Sustainable Development). Дана організація до «інклюзивного бізнесу» віднесла підприєм-

ства, діяльність яких спрямована на зниження рівня бідності і створення користі населенню при одночасному дотриманні комерційної мети свого існування. Різниця «інклюзивного бізнесу» та некомерційних і благодійних організацій полягає в отриманні прибутку: представники «інклюзивного бізнесу» отримують прибуток, а не комерційні та благодійні організації — ні. Таким чином «інклюзивний бізнес» виходить за межі звичайної благодійності і вирішує складні соціальні проблеми: робить товари та послуги більш доступними, підвищує рівень життя, створює можливості для людей з низьким рівнем доходу і, одночасно, отримує власну фінансову вигоду та прибуток. У формалізованому вигляді концепція і інклюзивного бізнесу була вперше представлена 1 липня 2008 року в доповіді ООН «Переваги для всіх: стратегії ведення бізнесу із залученням бідного населення» (Creating Value for all: Strategies for Doing Business with the Poor). В цій програмі були визначені основні риси даної бізнес-моделі і сформульовано найбільшу загальне невизначення поняття «інклюзивний бізнес»: «інклюзивний бізнес — це економічно доцільна схема ведення підприємницької діяльності, що включає малозабезпечене населення як споживачів, покупців, працівників, виробників і підприємців і забезпечує взаємовигідний розвиток для всіх її учасників. Авторами наукового терміну «інклюзивне підприємництво» (inclusive entrepreneurship) можна по праву вважати вчених Г. Шахіна (G. Shaheen) та М. Тіхіч (M. Tihic), які визначають «соціальне підприємництво» як стратегію та процес допомоги людям з різними формами інвалідності та/або складним економічним і соціальним положенням в організації підприємницької діяльності за допомогою: бізнес-планування; використання індивідуалізованої мети розвитку бізнесу та планування підтримки; доступу до фінансових ресурсів; використання ресурсів державний і приватних партнерів, що працюють спільно на основі консенсусу. Серед вітчизняних трактувань поняття «інклюзивне підприємництво» слід відзначити визначення, яке опубліковане в проекті Резолюції конференції «Інклюзивний розвиток бізнесу», яка відбулася 22–23 листопада 2017 р. в Києві [5]: «інклюзивний розвиток

підприємництва в сучасних умовах розглядається як політика щодо забезпечення можливості започаткування власного бізнесу чи самозайнятості для всіх груп населення» [5]. Особливий наголос в цій політиці робиться на підтримці тих соціальних груп, які недостатньо представлені серед підприємців, або є вразливими на ринку праці: молодь, жінки, пенсіонери, люди з обмеженими можливостями, представники національних меншин, емігранти чи безробітні громадяни.

Отже, СП в Україні потребує створення національної стратегії розвитку інклюзивної економіки, яка б дозволила поєднати зусилля громадських організацій, підприємців, населення і держави для вирішення соціальних проблем, які постають перед нашим суспільством, щоб з розряду поодиноких ініціатив вирости в стійку структуру, на яку може спиратися держава у вирішенні соціальних проблем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гордеева І.О. Нові інструменти пошуку інвестування проєктів / І.О. Гордеева //Современные информационные технологии в экономике и управлении предприятиями, программами и проектами: тезисы XIV Междунар. науч.-практ. конф., Одесса, 8-14 сентября 2016 г. — Харьков: Национальный аэрокосмический университет им. Н.Е. Жуковского «Харьковский авиационный институт», 2016. — С. 91-93.
2. Гордеева І.О. Соціальне підприємництво для інвалідів, як вектор європейського розвитку національної економіки / І.О. Гордеева // Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури: європейський вектор — нові виклики та можливості: тези доп. III Міжнар. наук.-практ. Конф. — Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. — С. 92-93. URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/31998/1/48-92-93.pdf>.
3. Лях В. Развитие в Украине социального предпринимательства позволит решить проблемы с социальной адаптацией незащищенных категорий населения URL: <http://socialbusiness.in.ua/index.php/novyny/v-ukraini/100-razvitie-v-ukraine-sotsialnogo-predprinimatelstva-pozvolit-reshit-problemy-s-sotsialnoj-adaptatsiej-nezashchishchennykh-kategorij-naseleniya>.

4. Резолюція учасників конференції «Інклюзивний розвиток бізнесу» (22-23 листопада 2017 р.). Проект «ПРОМІС». Київ. URL: http://pleddg.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/Inclusive_Business_Dev_Conference_Resolution_22-23.11.2017_MB_Ukr.pdf.
5. Європейське інклюзивне підприємництво: прикладні інструменти подолання бідності. Збірник матеріалів науково-практичної конференції «Європейські студії в Україні: здобутки, виклики та перспективи». К., 2017. С. 282-286. URL: https://ir.kneu.ebitstream/handle/2010/32128/4_R_282.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Гончаренко Денис Дмитрович

студент 1 курсу 2 групи

ОПС «фаховий молодший бакалавр»

*спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Фінансово-правовий коледж*

ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ТРАНСФОРМАЦІЇ США З КОЛИШНЬОЇ КОЛОНІЇ ДО СВІТОВОГО ЕКОНОМІЧНОГО ЛІДЕРА У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД

Метою нашого дослідження є розглянути основні історичні факти, які призвели до посилення економічного та політичного впливу США у міжнародній політиці. Актуальність даного питання обумовлюється різким зростанням США на міжнародній арені після Першої Світової Війни та вплив тогочасних подій на гегемонію цієї країни на сьогоднішній день.

Історія та розвиток однієї з провідних держав світу манить багатьох людей цікавитись подіями, які вплинули на США та зробили великий вклад у її розвиток, що призвело до взяття провідної ролі у світі. Дане питання досліджували такі вчені, як П. Юхіменко, Т. Бейли, М. Ніколас, К. Вакшенко та інші.

З 1 серпня 1914 року по 1 січня 1917 року Сполучені Штати надали воюючим державам позик на 1,9 млрд доларів. Уже в квітні 1915 року один з власників фінансової імперії Моргана Томас Ламонт, виступаючи перед представниками преси, зазначив, що США треба якомога більше допомагати європейським

союзникам тому, що це призведе до викупу американцями їх боргових зобов'язань перед Великобританією та Францією. Ще більшим потоком позики європейським країнам пішли, коли США самі вступили у війну [2].

До кінця Першої світової війни загальний обсяг кредитів склав більше 10 млрд доларів. Приблизно 7 млрд доларів пішли на закупівлю зброї, боєприпасів, амуніції, різних військових матеріалів. Причому купувалося все це в самих же США. Гроші залишилися у Штатах і стимулювали їх економіку. Зрозуміло, що величезні прибутки були отримані фінансовими магнатами і промисловцями. Одним із підсумків Першої світової війни стало перетворення Сполучених Штатів з найбільшого світового боржника на найбільшого кредитора. Франція і Великобританія, навпаки, з найбільших в світі кредиторів перетворилися в боржників [4].

У 1913 році США мали негативний зовнішньоторговельний баланс, а інвестиції північноамериканської держави в економіку інших країн, в основному країн Латинської Америки, були меншими ніж зовнішній державний борг. Наприкінці 1913 роки за кордоном були розміщені північноамериканські капітали на суму 2,065 млрд доларів, а самі Штати були винні 5 млрд доларів. Треба сказати, що тодішні долари — зразка 1873 року, були реальною грошовою одиницею, кожен долар дорівнював 1,50463 гр. чистого золота. Але, з початком Першої світової війни картина радикально змінилася. США з держави-боржника стали кредитором провідних світових держав [3].

З ініціативи США у міжвоєнний період впроваджувалися план Дауеса і Юнга, що пришвидшило повернення боргів Європи іншим країнам, які в свою чергу були боржниками США (Див. — Рис. 1).

Колосальні прибутки, які отримала США в ході війни (10 млрд дол.) сприяли зростанню економіки, окрім цього бурхливий розвиток електротехніки, яка тоді була однією з передових галузей промисловості також сприяла зростанню економіки США. Не менш успішно розвивалося автомобілебудування: Генрі Форд запустив свій знаменитий складальний конвеєр, і його шляхом незабаром пішли інші виробники в різних об-

ластях машинобудування. В цілому промислове виробництво за десятиліття зросло на 76% [2].

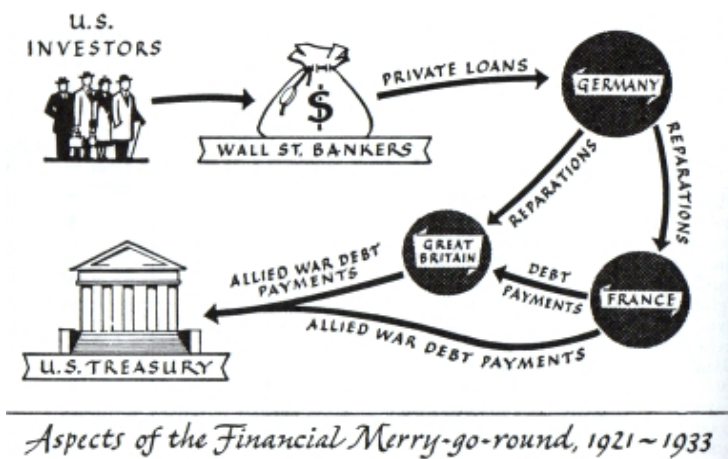

Рис. 1. «Аспекти фінансового руху» [1].

Таблиця країн боржників США з 1914–1932рр.[1].

Країни	Воєнний борг, \$	Повоєнний борг, \$	Підсумок, \$
Бельгія	171,780,000	207,307,200	379,087,200
Греція	0	27,167,000	27,167,000
Італія	1,031,000,000	617,034,050	1,648,034,050
Куба	10,000,000	0	10,000,000
Ліберія	0	26,000	26,000
Нікарагуа	0	431,849	431,849
Російська Імперія	187,729,750	4,871,547	192,601,297
Румунія	0	37,911,152	37,911,152

Країни	Воєнний борг, \$	Повоєнний борг, \$	Підсумок, \$
Об'єднане Королівство	3,696,000,000	581,000,000	4,277,000,000
Франція	1,970,000,000	1,434,818,945	3,404,818,945
Латвія	0	5,132,287	5,132,287
Литва	0	4,981,628	4,981,628
Фінляндія	0	8,281,926	8,281,926
Естонія	0	13,999,145	13,999,145
Австрія	0	24,055,708	24,055,708
Вірменія	0	11,959,917	11,959,917
Угорщина	0	1,685,835	1,685,835
Польща	0	159,666,972	59,666,972
Чехословаччина	0	91,879,671	91,879,671
Югославія	0	41,153,486	41,153,486
Всього	7,077,114,750	3,273,364,324	10,350,479,074

Початок переходу США від боржника до кредитора відбувався в період Першої світової війни. Таким чином можемо стверджувати, що світова війна стала великим поштовхом для економіки, адже всього за декілька років США зуміли не тільки вийти з позиції боржника, а й стати світовим кредитором. Такий самий план дій США використовувала у Другій світовій війні у результаті чого зосередила у свої руках 80% золотого запасу світу і отримала в прибуток 175 млрд. Доларів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Вакшенко К. Що сталося з американськими позиками країнам Антанти? Livejournal. URL: <https://vakhnenko.livejournal.com/48104.html>

2. Ніколас М. War Finance. URL: https://encyclopedia.1914-1918-online.net/article/war_finance#:~:text=The%20United%20States%20was%20the,and%20%241%20billion%20to%20Italy
3. Самсонов А. How the USA got rich/ URL: <https://topwar.ru/22795-kak-razbogateli-ssha.html>
4. «Історія США в документах». URL: <http://www.grinchevskiy.ru/materiali/epoha-revuschih-dvadcatih.php>

Жерновнікова Ксенія Святославівна

студентка 3 курсу 1 групи

ОКР «молодший спеціаліст»

*спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Фінансово-правовий коледж*

ВИЗНАЧЕННЯ ТА ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ КРИПТОВАЛЮТИ В УКРАЇНІ

Світ постійно змінюється: колишні незвичайні мрії та ідеї поступово стають реальністю, багато виникає нових і різноманітних явищ та процесів. Перед громадянами сьогодення ставиться вимога швидко та якісно адаптуватися до нововведень. Особливо це стосується сфери розрахунків та платежів, оскільки вони часто використовуються і безпосередньо пов'язані з розвитком економіки, держави та доброту населення.

Дослідження криптовалюти розпочалося у 1980-ті роки, тому питання дослідження її розвитку та правового регулювання в Україні та світі є актуальним сьогодні. Вивченню історії розвитку та функціонуванню криптовалют присвячені праці багатьох вчених.

Однозначного та цілком точного визначення поняття «криптовалюта» на сьогоднішній день не існує. Це зумовлено невизначеністю фінансово-правової природи криптовалюти як такої. Зокрема, первинністю відносин щодо обігу даної валюти, проблемами з вирішенням питання чи можна криптовалюту ототожнити з грошовими коштами, певною небезпекою її використання.

Криптовалюта — це особливий електронний платіжний засіб, курс якого підтримується тільки попитом і пропозицією. Так, наприклад, у США криптовалюта визначається як «валюта або ж інша форма грошей», Швейцарія дотримується думки про те, що криптовалюта є специфічним видом валюти та стоїть на рівні з національною, тобто має такий самий правовий статус, в Австрії криптовалюта вважається нематеріальним активом, у Німеччині — фінансовим інструментом, в Ісландії — цифровою валютою, у Фінляндії — програмним забезпеченням, яке є «сировинним товаром». [1] В той же час у Великобританії віртуальна валюта не контролюється владою, адже не вважається фінансовою продукцією, крім того її не можна прирівнювати і до цифрової валюти, тому що за визначенням цифрової валюти в законодавстві Великобританії вона являє собою унікальну комбінацію цифр, яка є результатом складних математичних обчислень і алгоритмів. [2]

Загалом, криптовалюту можна визначити як певну фінансову одиницю для проведення розрахунків, яка не має фізичного вираження, а існує лише у віртуальному просторі. В той же час, Михайловський В. І. та Костюк О. В. розуміють криптовалюту як цифровий вимір вартості, що може бути виражений у цифровому вигляді, який не емісується та не гарантується державним регулятором, не має юридичного статусу валюти чи грошей, не прив'язаний до національної валюти, але використовується учасниками ринку криптовалют як засіб обміну і може передаватися, зберігатися та торгуватися в електронному вигляді. [3]

Правове регулювання криптовалют в Україні на сьогоднішній день не має значного прояву. Однак, від 06.10.2017р. зареєстровано проект Закону України «Про обіг криптовалют в Україні» № 7183; проект Закону «Про стимулювання ринку криптовалют та їх похідних в Україні» № 7183-1; проект Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України (щодо стимулювання ринку криптовалют та їх похідних в Україні)» від 30.10.2017 р. № 7246; проект Закону України «Про внесення змін до Податкового Кодексу України та деяких інших законів України щодо

оподаткування операцій з криптоактивами» від 30.10.2019 № 2461 та інші.

У 2014 р. НБУ зробив спробу визначити правовий статус криптовалюти у «Роз'ясненні щодо правомірності використання в Україні «віртуальної криптовалюти» Bitcoin» [3], який був прирівняний до грошового сурогату. Відповідно до ст. 1 ЗУ «Про Національний банк України», грошовий сурогат — це будь-які документи у вигляді грошових знаків, що відрізняються від грошової одиниці України, випущені в обіг не Національним банком України і виготовлені з метою здійснення платежів в господарському обороті, крім валютних цінностей.[4] Однак вже у 2018 р. НБУ дійшов висновку, що криптовалюта не може бути визнана грошовим сурогатом, адже в такому випадку, вона не має забезпечення реальною вартістю, що по суті своїй не відповідає дійсності.

Тобто, можна остаточно стверджувати, що фактичного правового регулювання на сьогоднішній день, криптовалюта в Україні не має, однак, згідно з чинним законодавством, вона вважається активом та її контроль в певній мірі має місце.

Зокрема, криптовалюта регулюється з питань корупції та незаконного збагачення. Відповідно до п. 3 Примітки до ст. 368–5 Кримінального Кодексу України: “Під активами слід розуміти грошові кошти (у тому числі готівкові кошти, кошти, що перебувають на банківських рахунках чи на зберіганні у банках або інших фінансових установах), інше майно, майнові права, нематеріальні активи, у тому числі криптовалюти, обсяг зменшення фінансових зобов'язань, а також роботи чи послуги, надані особі, уповноваженій на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.” [1] Також, згідно з п. 1 ч. 8 ст. 290 Цивільного процесуального кодексу України: “Термін «активи» означає грошові кошти (у тому числі готівкові кошти, кошти, що перебувають на банківських рахунках чи на зберіганні у банках або інших фінансових установах), інше майно, майнові права, нематеріальні активи, у тому числі криптовалюти, обсяг зменшення фінансових зобов'язань, а також роботи чи послуги, надані особі, уповноваженій на виконання функцій держави чи місцевого самоврядування” [2]

Також вважаємо за доцільне порівняти законопроекти, які існують з цього питання на сьогоднішній день.

Відповідно, в проєкті Закону України № 7183 “Про обіг криптовалюти в Україні”, криптовалюта — це програмний код (набір символів, цифр та букв), що є об’єктом права власності, який може виступати засобом міни, відомості про який вносяться та зберігаються у системі блокчейн в якості облікових одиниць поточної системи блокчейн у вигляді даних (програмного коду) [4], а згідно з положенням проєкту Закону України № 7183–1 “Про стимулювання ринку криптовалют та їх похідних”, криптовалюта — децентралізований цифровий вимір вартості, що може бути виражений в цифровому вигляді та функціонує як засіб обміну, збереження вартості або одиниця обліку, що заснований на математичних обчисленнях, є їх результатом та має криптографічний захист обліку.[5] Криптовалюта для цілей правового регулювання вважається фінансовим активом.

Отже, виділяючи розбіжності у вищезгаданих законопроектах можна зробити висновок про різне визначення поняття криптовалюти. Так, зокрема проєкт Закону № 7183 представляє криптовалюту об’єктом права власності, в той час як проєкт Закону № 7183–1 — децентралізованим цифровим виміром вартості.

Отже, підсумовуючи все вищесказане, можна зробити висновок, що на сьогоднішній день в світовому співтоваристві не вироблено єдиного уніфікованого визначення поняття «криптовалюти» чи «віртуальних валют», а існує загальне розуміння, що криптовалюта є одиницею вартості. Криптовалюта зберігається на електронному пристрої та використовуються як засіб здійснення платежів. На даний час в Україні правового регулювання криптовалюта не має, однак це питання активно розглядається на законодавчому рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кримінальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25-26. С.131
2. Цивільний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 40-41, 42, ст.492

3. Роз'яснення щодо правомірності використання в Україні «віртуальної валюти/криптовалюти» Bitcoin. Національний банк України. 2014. С. 1
4. Закон України про Національний банк України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 29, ст.238.
5. Сучасні гроші, банківські послуги та фінансові інновації в цифровій економіці: матеріали наук.-практ. інтерн. конф. студ. аспір. і молод. (Київ, 23 березня 2020 р.) / уклад. Л.О. Примостка, І.Б. Охрименко, А.В. Нікітін, 2020. 431с.
6. Дядик В.О. Правове регулювання обігу криптовалюти (міжнародний досвід). Юридичний науковий електронний журнал. 2020. №8. С. 266-270.
7. Михайловський В.І., Костюк О.В. Визначення поняття “Криптовалюти”: міжнародний досвід. Науковий вісник публічного та приватного права. 2019. С. 226-230.
8. Проект Закону України про обіг криптовалюти в Україні. 2017. №7183. С. 5
9. Проект Закону України про стимулювання ринку криптовалют та їх похідних в Україні. 2017. №7183-1. С. 17

Красьоха Ольга Василівна

студентка 2 курсу 1 групи

ОКР «молодший спеціаліст»

спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування

Фінансово-правовий коледж

ВПЛИВ COVID-19 НА ЕКОНОМІКУ КРАЇН СВІТУ

На сьогоднішній день одним з головних чинників впливу на економічні процеси виявився COVID-19. У зв'язку із запровадженням карантинних заходів більшість країн демонструють уповільнення економічного розвитку. В кожній країні карантинні заходи були різними, та проблеми з якими зіткнулись люди були однакові майже всюди: збільшення рівня безробіття, зниження доходів населення, занепад підприємств та рецесія економіки загалом.

Мета дослідження полягає в аналізі впливу пандемії Covid-19 на економіку України та світу.

Внесок у вивчення даної теми вже робили такі науковці як Кармен Анг [1], Евері Куп [2], Долбнєва Д. [3], Комісаренко С. В.[7], Б. К. Романов [8].

Глобальна пандемія порушила ділову діяльність у всьому світі. Але економічний вплив COVID-19 різнився за регіонами світу і наслідками впливу, що значною мірою зумовлено рівнем соціально-економічного розвитку країн.

Скориставшись даними опитування 20-го звіту Світового економічного форуму про глобальну конкурентоспроможність, можна побачити економічний вплив COVID-19 у всьому світі.[1]

Для країн з розвинутою економікою головним негативним чинником пандемії став спад конкуренції, наслідком чого стало зменшення співпраці між компаніями та дефіцит кваліфікованих спеціалістів. Також, цьогоріч країни зіткнулись з проблемою злочинності та зниження довіри населення до політикуму. За визначенням Світового економічного форуму такі специфічні проблеми розвитку слід віднести до тимчасових явищ, що спричинені глобальною рецесією, втратою роботи і, як наслідок, загостренням соціальних патологій, а не як довгострокову проблему.

Економіка України залежна від попиту на експортну продукцію, який в умовах світової кризи падає. Це, своєю чергою, призводить до недоотримання необхідного обсягу іноземної валюти, скорочення робочих місць, а отже, цілковитого сповільнення економіки.

В умовах подальшого поширення COVID-19 в Україні, як і у світі в цілому, спостерігається сповільнення обсягів виробництва практично у всіх видах економічної діяльності, що позначилось на зменшенні обсягів ВВП у 2020 році порівняно з попереднім періодом (таб.1).

Пандемія спричинила ефект «сніжного кому», закриття підприємств на карантин спричинило закриття малого та середнього бізнесу, а отже скорочення платоспроможного попиту, що спричиняє подальше банкрутство малих підприємств.

Виправити це за наявної економічної стратегії в найближчі строки практично неможливо.

Таблиця 1

Зміна ВВП в Україні та в країнах ЄС

	4 кв. 2019	1 кв. 2020
ЄС (27 країн)	-2,5	1,1
Румунія	2,4	4,3
Болгарія	1,2	2,9
Польща	1,7	3,4
Естонія	-0,7	3,9
Литва	2,4	3,8
Словаччина	-3,7	2,1
Чехія	-1,7	1,8
Великобританія	-2,7	1,4
Швеція	0,4	0,5
Угорщина	2,2	4,5
Австрія	-2,9	0,9
Греція	-1,2	0,5
Франція	-4,7	0,8
Німеччина	-1,9	0,2
Італія	-5,6	0
Україна	-1,3	1,5

Джерело: [5]

За даними Держслужби зайнятості, станом на 1 липня в Україні було зареєстровано 517 284 безробітних, на 1 червня цей показник становив 511 388 осіб, на 1 травня — 457005 осіб,

на 1 квітня — 349 424 особи. Таким чином, за кілька місяців карантинного періоду (з початку квітня до початку липня) кількість безробітних зросла більш ніж на 48%. [6]. На думку експертів для відновлення втраченого потенціалу під час пандемії COVID-19 Україні необхідно від 1-х до 3-х років [5].

Разом з тим, зміна формату діяльності підприємств в умовах пандемії має і позитивні наслідки. У розвинутих економіках головним позитивним впливом стала реакція уряду на зміни, а потім внутрішня співпраця в компаніях. Активний розвиток діджиталізації (застосування цифрових технологій та інновацій в цифровому бізнесі, онлайн торгівля) також можна вважати позитивним фактором. Наразі компанії змушені переходити на технології, які вони не планували впроваджувати до певного часу, і переглядати свої стратегічні пріоритети. “Ставай digital або помри” — реальність, до якої нас підвела епідемія COVID-19. До основних новацій цифрової трансформації, які запроваджують підприємства в умовах пандемії віднесено такі:

- *дистанційна робота*: стає звичною практикою і доводить можливість працювати віддалено так само ефективно, як і в офісі за наявності потрібних технологій, правильному підході до управління і культури;

- *нетворкінг і бізнес-комунікації*: через відеоконференції стали однією з альтернатив особистим зустрічам. Наразі існує безліч платформ, що пропонують можливості для нетворкінгу;

- *безперервне навчання*: віртуальні школи, курси для самостійного вивчення, платформи для онлайн-навчання, системи управління дистанційним навчанням — приклади того, як діджиталізація освіти може допомогти педагогам під час вимушеного закриття шкіл і в подальшій практиці;

- *електронна комерція, безконтактна доставка та діджиталізація продажів*: щоб зменшити навантаження на склади з огляду на зростання попиту;

- *автоматизація процесів і роботизація*: з метою зменшення залежності від людей і для більшої стійкості до подібних спалахів у майбутньому.

“Компанії, що виживуть у довгостроковій перспективі — ті, у кого є кращі інструменти, що дозволяють їм бути гнучки-

ми, рухливими, моторними; ті, хто краще за інших зможуть реагувати на зміни” [4].

Позитивний вплив пандемії на економіки, що розвиваються і розвинуті економіки, систематизовано за такими напрямками (табл. 2).

Таблиця 2.

Індикатори позитивних змін економік світу під впливом COVID2019

Ранг	Фактор	% Змін (2020 проти 3 річного сер.)
1	Співпраця всередині компанії	6,9%
2	Реакція уряду на зміни	6,8%
3	Ефективність послуг залізничного транспорту	5,9%
4	Наявність венчурного капіталу	5,9%
5	Здатність країни залучати таланти	5,8%

Джерело:[2]

Таким чином, результати проведеного дослідження дають можливість стверджувати, що економічна криза, спровокована пандемією COVID-19, зачепила усю світову економіку. Кожна країна прямо чи опосередковано відчує негативний вплив коронавірусу і модернізується під тиском обставин. Та подальший розвиток подій залежатиме не лише від уряду, але й від здатності компаній модернізувати свою діяльність відповідно до нових викликів часу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Karmen Ang, Avery Koop. The Economic Impact of COVID-19, According to Business Leaders. URL: <https://www.visualcapitalist.com/economic-impact-covid-19/>
2. Коронавірус — український бізнес на карантині. Вплив карантину на економіку України. Станом на 10 березня 2021 — URL: <https://opendatabot.ua/business-quarantine>

3. Долбнева Д. В. Вплив COVID-19 на економіку країн світу / Проблеми економіки № 1 (43), 2020. — С. 20–26.
4. Поняття діджиталізації бізнесу: сфери і необхідність / Блог «Evergreen». URL: <https://evergreens.com.ua/ua/>
5. Україна: вплив COVID-19 на економіку і суспільство (бачення постпандемічного розвитку у 2020-2024 рр. очима експертів та молоді). Консенсус-прогноз. №52 / Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. — Київ, серпень 2020.- 50 с.
6. Державний центр зайнятості. Аналітична та статистична інформація URL: <https://www.dcz.gov.ua/analytics/68>
7. Комісаренко С. В. ISSN 1027-3239. Вісн. НАН України, 2020, № 8. URL: <https://doi.org/10.15407/vsn2020.08.029>
8. Б. К. Романов Коронавірусна інфекція COVID-2019 URL: <https://doi.org/10.30895/2312-7821-2020-8-1-3-8>

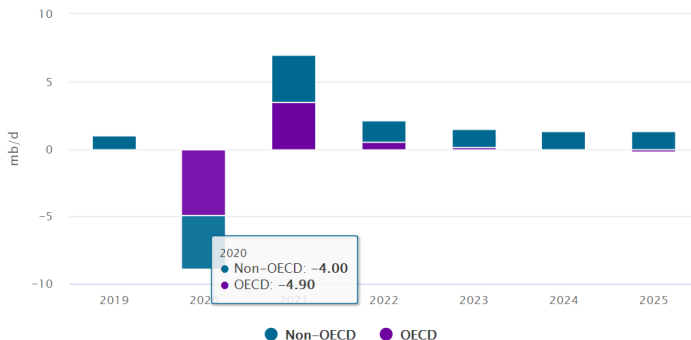
Лисенко Ілона Ігорівна
 студентка 2 курсу 2 групи
 ОКР «молодший спеціаліст»
 спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування
 Фінансово-правовий коледж

КРИЗА НА СВІТОВОМУ РИНКУ НАФТИ 2020

Протягом останніх декількох років на світовому ринку нафти спостерігається розбалансування попиту та пропозиції. В умовах пандемії COVID-19, що супроводжується зниженням ділової активності, криза на ринку нафти досягла свого піку.

Дане явище пояснюється порушенням ринкової рівноваги, тобто невідповідністю між сукупним попитом та сукупною пропозицією на нафту. Таким чином зниження ділової активності призвело до зменшення попиту на нафту в 2020 р., що в свою чергу зумовило виникнення кризи на світовому ринку нафти.

Згідно з рис. 1 у 2020 сукупний попит на нафту в країнах-експортерах нафти (дал. ОПЕК) зменшився на 4 млн барелів, а в країнах, які не входять до «ОПЕК» на 4.9 млн барелів.

Рис. 1. Динаміка попиту на нафту 2019–2020 рр.

Джерело: [1].

Зниження попиту на нафту спричинило катастрофічне падіння цін. Таких масштабів зниження попиту на нафту як в квітні та травні 2020 р. на ринку нафти не спостерігалось ніколи за більш ніж 150-річну історію світового нафтовидобутку. Згідно з рис. 1, станом на 22.04.2020 ціна на нафту досягла позначки в \$12.22 за барель.

Рис. 2. Динаміка цін на станом на квітень 2020 р.

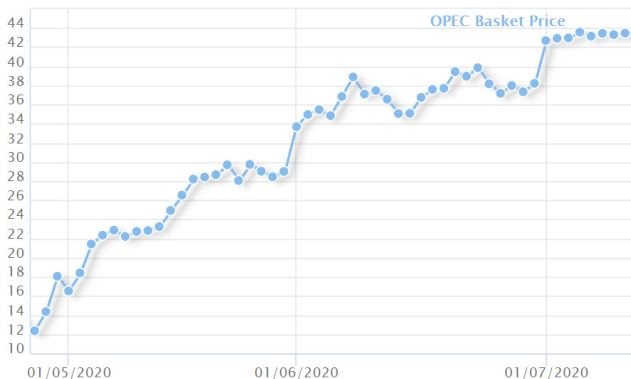
Джерело: [2].

Таким чином, постала проблема урегулювання ринку з боку країн ОПЕК та тих, хто не входить до ОПЕК. Для цього було укладено ряд угод щодо зменшення сукупного видобутку нафти з урахуванням динаміки попиту на неї.

В березні 2020 р. відбулася зустріч країн-членів ОПЕК та Росії з метою укладення угоди про загальне скорочення видобутку нафти на 2,1 млн барелів на добу, яка не закінчилася успіхом, а розгорнула цінову війну між Росією та Саудівською Аравією. Це спричинило падіння цін на 10% [3, с. 37]. Дане протистояння не урегулювало ситуацію на ринку, а лише загостило кризу [4].

Станом на 12 квітня 2020 р. лідери з видобутку нафти, а саме Росія та Саудівська Аравія уклали нову угоду про зменшення видобутку нафти на 9,7 млн барелів на добу з метою урегулювання рівня цін. За словами Генерального секретаря ОПЕК, Мохаммеда Баркіндо, це є найбільше в історії скорочення видобутку нафти [5].

Отже у травні 2020 р. угода була виконана на 84%, в червні — на 112%, а в липні — на 97% [6, с. 34].

Рис. 3. Динаміка цін на нафти, травень — серпень 2020р.
Джерело: [2].

Згідно з рис. 3 простежується позитивна динаміка зростання цін у зв'язку з виконанням домовленостей країн ОПЕК та країн поза ОПЕК: станом на 1 травня 2020 р. ціна за один барель складала \$16,52, станом на 1 липня того ж року — \$42.69.

Відповідно до позитивної динаміки зміни рівня цін, можна стверджувати про поступове подолання кризи, яке було спричинене загальносвітовою епідеміологічною кризою.

Слід зауважити, що на світовому ринку нафти з 2020 р. має місце певна невизначеність щодо майбутньої стратегії розвитку. Це пов'язано з глобальною епідеміологічною кризою, яка негативно вплинула на стан ринкової кон'юнктури. На даний момент не можливо встановити доепідеміологічний обсяг видобутку нафти у зв'язку зі зменшенням попиту, що спричинене зменшенням сукупної ділової активності у світі. Таким чином, певна стабілізація ситуації на світовому ринку нафти буде мати місце у разі подолання епідемії вірусу COVID-19 та поверненню докризової динаміки ділової активності у світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Organization of the Petroleum Exporting Countries, World Oil Outlook 2045, Oil demand URL: <https://woo.opec.org/chapter.php?chapterNr=101>
2. Organization of the Petroleum Exporting Countries, OPEC Basket Price URL: https://www.opec.org/opec_web/en/data_graphs/40.htm
3. Мельник А.Ю. Тенденції розвитку міжнародних економічних відносин. Київ, 2020. URL: <file:///C:/Users/User/Downloads/1673-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B8-2654-1-10-20200403.pdf>
4. Небывалый нефтяной кризис: к чему привела ценовая война Саудовской Аравии и России, Forbes URL: <https://www.forbes.ru/biznes/398433-nebyvalyy-neftyanoy-krizis-k-chemu-privela-cenovaya-voyna-saudovskoy-aravii-i-rossii>
5. Країни ОПЕК+ домовились про історичне скорочення видобутку нафти URL: <https://www.dw.com/uk/krainy-opec-domovylys-pro-istorychne-skorochennia-vydobutku-nafty/a-53104187#:~:text=Мета%20-%20не%20допустити%20подальшого%20падиння,7%20мільйона%20барелів%20на%20добу>
6. Каунин А.С., Миллер Е.М. Мировой рынок нефти в мае — августе 2020 г. URL: <file:///C:/Users/User/Desktop/mirovoy-rynok-nefti-v-mae-avguste-2020-g.pdf>.

Mostovyi Oleksii
Student of 2nd term, 1 group
Specialist degree
“Finance, banking and insurance”
Financial-legal college

SUEZ CANAL OBSTRUCTION: IMPACT ON GLOBAL TRADE AND ECONOMIES

The Suez Canal is one of the most important trade routes of today's world. That artificial canal was built in the 19th century, connecting the Red and Mediterranean seas, providing the fastest sea trade route from Asia to Europe and America.

The accident happened on the 23rd of March 2021 when the container ship named “Ever Given”, operated by a Taiwanese company and registered in Panama, was traveling through the Suez Canal and got in a huge sandstorm, causing the haul to deviate. Then the ship ran aground at a 10-kilometer distance from Suez Port and turned sideways, unable to free itself, blocking the canal on both sides. Also, the official international investigation hasn't been performed yet, that version of events is most obvious.

Suez Canal authorities responsible for maintaining the canal, immediately reacted to the accident and started refloating operation. As it was estimated by the world's largest companies and specialists, it would have taken up to a few weeks to resolve the problem. In the beginning, this operation did not succeed, as the ship was huge, 400 meters in length and weighing about 200.000 tons. In comparison, the Empire State building is 381 meters high without its spire. The situation improved after Dutch and American specialists joined the effort. After words, the ship finally refloated on the 29th of March 2021, after being stuck for about 7 days.

Impact on global economies and trade was tremendous as almost 12% of global trade, around one million barrels of oil and roughly 8% of liquefied natural gas pass through the canal each day.

While the canal was blocked, more than 300 different ships, that were carrying goods, car parts, crude oil, and other cargo were on their way to the canal. The companies, owners of the ships, had to

brace and make important decision either to wait for the situation to facilitate or to change direction and sail around Africa. In any case, they were losing money and time. Going around Africa not only takes longer and costs more but also is not safe, because of pirates actions that region.

Route comparison from Taiwan to Rotterdam <i>(Based on ship's average speed of 16.43 knots)</i>	
Using Suez Canal 10,000 nautical miles (18,520 km) 25.5 days	Around Africa (Cape of Good Hope) 13,500 nautical miles (25,002 km) 34 days

As the matter of fact Egypt was also affected seriously. The Suez Canal is one of the biggest sources of foreign currency income for the Egyptian government. In 2020 it brought them about 5.6 billion dollars or about 15 million dollars a day. Relying on all facts, Egyptian authorities planning to seek over 1 billion dollars in damages for helping to resolve accident. Amount is based on canal revenue losses, the cost of equipment and machinery, and the manpower hours for the 800 rescuers who freed the ship.

Alongside Egypt, Lebanon suffered as well. Delays in shipping gas oil to Zahrani power plant in southern Lebanon, one of the four major plants supplying electricity across the country, caused power plant temporarily shut down. That led in power outages in major cities. Which tends out to be a huge challenge for the country in crisis.

The Suez Canal blockage hasn't just affect the global shipping industry or the economies of particular countries but as well countless businesses, domestic transport providers, retailers, supermarkets, manufacturers were also faced the impact of this accident.

Currently it is difficult to count all damage that Suez Canal blockage made to global trade, economies, businesses, and individuals. The true damage and cost of it will be evaluated after trade fully recovers and investigation of what happened is completed.

LIST OF SOURCES USED:

1. Dr. Ezzat Kenawy, The Economic Impacts of the New Suez Canal IEMed. Mediterranean Yearbook 2016 URL: https://www.iemed.org/observatori/arees-danalisi/arxius-adjunts/anuari/med.2016/IEMed_MedYearBook2016_New%20Suez%20Canal_Ezzat_Kenawy.pdf
2. Canal History URL: <https://www.suezcanal.gov.eg/English/About/SuezCanal/Pages/CanalHistory.aspx>
3. Another attempt to clear ship blocking Suez Canal fails as economic impact mounts URL: <https://www.cnn.com/2021/03/26/ship-blocking-suez-canal-is-beginning-to-affect-the-global-economy.html>
4. Fuel shipments to Lebanon may face delays if the Suez Canal blockage persists URL: <https://today.lorientlejour.com/article/1256718/fuel-shipments-to-lebanon-may-face-delays-if-the-suez-canal-blockage-persists.html>
5. Investigation under way into Suez Canal blockage URL: <https://www.aljazeera.com/news/2021/3/30/investigation-under-way-after-cargo-ship-jamming-suez-canal-freed>
6. Egypt May Seek \$1 Billion in Damages for Suez Canal Crisis URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-04-01/egypt-may-seek-1-billion-in-compensation-for-suez-canal-crisis>

Олексюк Софія Миколаївна
студентка 3 курсу 1 групи
ОС «бакалавр»

*спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Фінансово-правовий коледж*

УПРАВЛІННЯ ДЕПОЗИТНИМИ РИЗИКАМИ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день існує багато депозитних ризиків у банківській діяльності і вони підривають рівень довіри до банківської системи, що спричиняє кризу на всіх її рівнях. Це обумовлює дослідження механізму регулювання ризиків, який забезпечить формування стійкої ресурсної бази банку. Тому доцільно розглянути структуру депозитних ризиків бан-

ків. Процеси розвитку і трансформації сучасного ринкового середовища призводять до істотного посилення конкурентної боротьби на внутрішніх та зовнішніх ринках. Це призводить до виникнення нових та трансформації існуючих факторів, що впливають на ефективність здійснення банківської діяльності, а саме на управління ризиками банківської діяльності. Депозитний ризик є складовою банківської діяльності, оскільки є високий рівень залежності прийняття управлінських рішень від впливу значної кількості зовнішніх факторів, які важко передбачити. Саме з невизначеністю, з ймовірнісними процесами, зумовленими важкістю точного передбачення перебігу подій у майбутньому, як правило, пов'язується виникнення ризику.

Зовнішні депозитні ризики — зміна політичного режиму, погіршення економічної ситуації, зміна нормативно-правової бази, що регламентує здійснення депозитних операцій. Так, уведення податку на пасивні доходи громадян негативно вплинула на схильність населення до розміщення своїх заощаджень у банках. Внутрішні депозитні ризики — зміна індикативних ставок (наприклад, облікової чи середньої за депозитними операціями по ринку), девальвація національної валюти. Зокрема при погіршенні ситуації на валютному ринку банки, які характеризуються значною валютизацією депозитного портфелю, матимуть збитки й можуть, навіть, збанкрутувати.

Проаналізуємо структуру та динаміку депозитного портфелю вітчизняних банків. Станом на вересень 2020 р. у розрізі секторів економіки найбільша частка у сукупному депозитному портфелі припадає саме на депозити домашніх господарств — 433,6 млн грн. (або 55,7%) та нефінансових корпорацій — 294,8 млн грн. (37,8%). За 9 місяців 2020 р. відбулося зростання сукупного депозитного портфелю банків на 6,7%, у розрізі домогосподарств — на 4,7%, нефінансових корпорацій — 7,7%. Загалом за 3 останні роки банкам вдалося забезпечити ріст сукупного депозитного портфелю на 20,1%, що свідчить про відновлення довіри клієнтів та зниженні рівня ризиковості вкладення коштів у банківський сектор. Якщо розглядати депозитний портфель банків у розрізі валюти вкладень, то варто взяти до уваги саме кризовий рік та період виходу із кризи.

Депозити у національній валюті у вересні 2014 р. становили 390,1 млн грн. або 58,6% від загального, а у вересні 2020 р. — 413,5 млн грн. або 53,1%, що пов'язано із схильністю клієнтів під час кризи робити заощадження в більш стійкій — іноземній валюті. Станом на 01.04.2020 р. найбільші депозитні портфелі мали «ПриватБанк» –188 145млн грн., «Ощадбанк» — 111 600 млн грн. та «Укрексімбанк» — 81 690млн грн., що становить 50,9% сукупного депозитного портфелю.

Значну роль в управлінні ризиками депозитних операцій банків відіграє Фонд гарантування вкладів. Він повинен відшкодовувати збитки вкладникам збанкрутілих банків. За останні два роки до Фонду потрапило 63 банки-банкрути і обсяг відшкодування становив 64 млрд грн.

Однак один із лідерів ринку банківських депозитних послуг — ПАТ «Ощадбанк» не є учасником даної установи і не сплачує внесків до Фонду, що чинить тиск на фінансову систему країни. Наразі з метою підвищення ефективності управління ризиками депозитних операцій банків, слід законодавчо закріпити членство Ощадбанку у Фонді гарантування вкладів та оптимізувати політику НБУ щодо обов'язкового резервування банками частини залучених коштів, бо надмірне їх відволікання в резерви звужує кредитні можливості банків. Тому для забезпечення фінансової стабільності потрібна злагоджена робота всіх учасників фінансового ринку: Національного банку, банків, небанківських фінансових установ та інших регуляторів ринку, а також дієва підтримка органів державної влади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Васюренко О. В. Ризик як складова економічних процесів / О. В. Васюренко, О. В. Таран // Фінанси України.
2. Депозити, залучені депозитними корпораціями // Офіційний сайт Національного банку України URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=27843415&cat_id=44578#1.
3. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб URL: <http://www.fg.gov.ua/>
4. Огляд банківського сектору. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2020-H1.pdf?v=4

Олексюк Христина Миколаївна

студентка 3 курсу 1 групи

ОС «бакалавр»

спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Фінансово-правовий коледж

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ПРОЄКТНОГО ФІНАНСУВАННЯ В УКРАЇНІ

SPOD-світ був стійким, передбачуваним, простим і певним. На відміну VUCA-світ нестабільний, невизначений, складний і неоднозначний. Не можна не погодитися, що SPOD-світ змінився VUCA-світом. І цей сьогоднішній світ не збирається зупинитись у своїй ході чи підлаштовуватись під наші уявлення про нього, оскільки старі економічні моделі та управлінські матриці більше не ефективні. Отже перед науковою спільнотою стоїть актуальна задача розробки та впровадження дієвих методів, моделей та методологій управління в умовах VUCA задля забезпечення керованості системами в різних галузях економіки.

В умовах економічної нестабільності та дефіциту фінансових ресурсів розробка та реалізація банківськими установами великих інвестиційних проєктів на засадах проєктного фінансування набуває особливої актуальності. Саме банки частіш за все виступають організаторами та фінансовими ініціаторами цих проєктів та програм, відіграють вирішальну роль в мобілізації ресурсів та управлінні проєктними ризиками.

Проблемам управління ризиками проєктного фінансування, а також визначенню факторів впливу на них, присвячені наукові праці багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, а саме І. Бланка, В. Касатонова, Т. Майорової, В. Міщенко, С. Науменкової, Я. Овсянникової, Г. Тарасюка, А. Персади, С. Гатті, Дж. Пінто, Ф. Кліффорда та ін. Проєктне фінансування розглядається як специфічний метод комплексної та масштабної акумуляції фінансових і нефінансових активів, які дають змогу забезпечити фінансування інвестиційного проєкту та сформувати грошовий потік. Разом із тим слід відзначити, що існують й інші визначення, однак уже наведені вище

характеризують головні відмінності проектного фінансування від інших видів інвестування, які полягають у тому, що в проектному фінансуванні використовуються великі суми інвестицій із високою часткою залучених коштів (65–80% від загальної вартості інвестиційного проекту); реалізація проекту відбувається впродовж тривалого терміну (кілька років); погашення та обслуговування боргів здійснюється за рахунок коштів грошових потоків, які генерує інвестиційний проект, а забезпеченням кредитів, одержаних для реалізації проекту, є майно, що створене (або придбане) в межах реалізації проекту [1].

Одним з найважливіших напрямів діяльності банківських установ у механізмі проектного фінансування є управління проектними ризиками. На мій погляд, основні інструменти управління ризиками проектного фінансування умовно можна поділити за трьома напрямками: інструменти забезпечення виконання договірних зобов'язань (державні гарантії, гарантії міжнародних фінансових агенцій, банківські гарантії, поручительства, непрямі гарантії, застави); інструменти фінансового ринку (акредитиви (резервні та безвідзивні), вексельні інструменти, кредитні ноти); спеціальні фонди та резерви (резервні фонди, депозити на спеціальних рахунках, банківські рахунки з особливим режимом (рахунки «ескроу»), депонування коштів учасниками тендерних та конкурсних процедур та закупівель) [2, 3].

Розрахунки з використанням акредитиву залишаються найбільш традиційною та ефективною формою забезпечення від можливих ризиків при банківському проектному фінансуванні.

Новим інструментом в управлінні ризиками проектного фінансування є кредитні ноти — Credit linked note — облигації, виплати за якими залежать від певних подій, що відбулися з кредитним портфелем або змін кредитних показників певного пулу активів. Цей інструмент займає проміжну позицію між забезпеченими цінними паперами та цінними паперами з прив'язкою до базового активу. Достатньо актуальними для вітчизняної практики проектного фінансування є використання таких інструментів, як сек'юритизація кредитів з наступ-

ною реалізацією відповідних активів, хеджування проектних ризиків третьою стороною, запровадження концесійних угод, надання субординованих кредитів як доповнення до основних, запровадження тендерних та конкурсних процедур закупівель з використанням попереднього депонування коштів учасників.

На жаль, нерозвиненість фондового ринку України обмежує використання традиційних для зарубіжної практики інструментів управління ризиками проектного фінансування. Отже, на сучасному етапі розвитку проектного фінансування банківськими установами найбільш ефективними інструментами управління ризиками залишаються акредитиви та кредитні ноти. Такі фінансові інструменти дають інвесторам можливість диверсифікувати кредитні ризики, а кредитним ринкам перерозподілити ризик між компетентнішими учасниками ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Міщенко С. Удосконалення управління економічним капіталом банку з урахуванням ризику ліквідності / С. Міщенко // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. — 2008. — № 3. — С. 90–93.
2. Проектне фінансування: підручник / [Пересада А.А., Майорова Т.В. Лахова О.О.]-К.: КНЕУ, 2005.-736 с.
3. Науменкова С. В. Особливості та інструменти проектного фінансування в Україні / С. В. Науменкова, Л.Ю. Гавриш // Збірник наукових праць ХІБС УБС НБУ.- 2013.-1(14).-С. 214-222.
4. Овсянникова Я.О. Особливості інструментів управління ризиками проектів публічно- приватного партнерства / Я. О. Овсянникова / Наукові праці НДФІ. 2015.-1(70).-С. 36-48.

Синякова Єлизавета Євгенівна
студентка 1 курсу 1 групи
ОПС «фаховий молодший бакалавр»
спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Фінансово-правовий коледж

НЕГАТИВНІ ВІДСОТКОВІ СТАВКИ. ШВЕЙЦАРІЯ. ДАНІЯ.

У наш час центральні банки нараховують позитивну номінальну відсоткову ставку при видачі короткострокових коштів для регулювання ділового циклу. Однак в останні роки все більша кількість центральних банків залучається до політики низьких ставок. [1]

Після фінансової кризи 2008 року багато центральних банків вжили безпрецедентну низку заходів, щоб утримати банківський сектор на плаву та уникнути можливої економічної депресії. Сюди входило історичне зниження процентних ставок. У США та Єврозоні кілька років тому процентні ставки впали майже до нуля. [3]

Основною метою негативних ставок є заохочення банків та інших інвесторів інвестувати свій наявний капітал в економіку, а не залишати його в центральних банках. У той же час, оскільки вартість грошей невисока, компанії можуть брати позики у банків, щоб легше фінансувати нові проекти. Для багатьох світ перекинувся з ніг на голову: вкладники зараз сплатять за вклад у банк, тоді як позичальники отримують відсоток за позик грошей. [1;3]

Такі ставки виникають, коли позичальникам нараховуються відсотки, а не виплачують їх кредиторам за утримання грошей в банку (або Негативні процентні ставки виникають, коли позичальникам нараховуються відсотки, а не виплата відсотків кредиторам). Хоча це дуже незвичний сценарій, коли монетарні зусилля та ринкові сили вже перевели процентні ставки до своїх номінальних нульових границь.

За умови від'ємних процентних ставок центральні банки нараховують комерційним банкам резерви, намагаючись стимулювати їх витратити, а не накопичувати готівкові позиції.

Цей надзвичайний інструмент грошово-кредитної політики використовується, щоб заохочувати кредитування, витрати та інвестиції, а не накопичувати готівку, яка втратить цінність від негативних ставок за депозитами. За від'ємних процентних ставок комерційні банки отримують відсотки на зберігання готівки в центральному банку країни. Теоретично ця динаміка повинна розповсюджуватися на споживачів та підприємства, але комерційні банки неохоче надають негативні ставки своїм клієнтам. [2]

Нульова межа стосується найнижчого рівня, до якого можуть впасти процентні ставки; деякі форми логіки будуть диктувати, що нуль буде найнижчим рівнем. [2]

Швейцарія та Данія пішли далі на негативну територію, пропонуючи показники до $-0,75\%$. Швейцарський національний банк (Swiss National Bank, SNB), який з 2015 року утримує процентні ставки на найнижчому рівні в світі, нещодавно заявив, що має намір дотримуватися цього експерименту, і не виключає їх подальшого впливу на економіку, стверджуючи, що негативні показники стимулюють економіку. [4]

Негативні процентні ставки SNB, запроваджені п'ять років тому, мають дедалі значніший економічний та соціальний вплив. Але, незважаючи на критику, банк не хоче їх видаляти. Для розуміння ситуації звернемося до сторін, що знаходяться у вигаді та навпаки. [3]

Оскільки від'ємні процентні ставки утримують вартість швейцарського франка в межах, вони дають перевагу експортній галузі та туристичному сектору. Компанії, що працюють на внутрішньому ринку, також виграють від низьких процентних ставок, оскільки вони можуть отримати дешеві позики.

Маючи загальний борг майже у 200 млрд швейцарських франків, уряд, кантони та муніципалітети значною мірою скористалися низькою вартістю грошей. Низькі процентні ставки допомогли уряду за минуле десятиліття отримати надлишок на мільярди, які можна використати для зменшення боргу. Здорові державні фінанси також певною мірою принесли користь платникам податків.

У 2019 році фінансові установи мали витратити близько 2 млрд швейцарських франків, щоб сплатити негативні відсотки за гроші, які вони внесли в Національний банк. Побачивши зменшення їх націнки, деякі банки також почали нараховувати негативні відсотки на рахунки своїх клієнтів. Однак поки що ця практика застосовувалася лише до активів на суму понад 100 000 швейцарських франків. Банки також компенсували збитки, стягуючи з клієнтів додаткові збори за управління рахунками.

SNB все ще не бачить альтернативи та зазнає жорсткої критики щодо негативних процентних ставок. Профспілки закликають банк використовувати частину свого прибутку на державну пенсійну схему та пенсійні фонди, які були покарані стратегією негативних процентних ставок. Президент SNB Thomas Jordan каже, що завдання центрального банку полягає не в проведенні соціальної політики, а в реалізації загальних інтересів країни. За останні роки швейцарська економіка дещо зросла порівняно з багатьма іншими європейськими країнами, тоді як безробіття в кінці 2019 року впало до 2,3%. [3]

Щодо Данії, де мета центрального банку підтримувати фіксований обмінний курс євро означає, що ключовий курс політики майже постійно був негативним з 2012 року. Останні та поточні аналізи свідчать про те, що програма NIRP добре працює за негативних ставок, хоча перехід до банківських видається нижчим на відміну від звичайної процентної ставки за депозит. Вона передбачає, що власник надлишкових коштів не отримує доходи за їх збереження у ЦБ, а, навпаки, несе витрати. Вважається, що в умовах низької інфляції й зниження відсоткових ставок, такий інструмент може допомогти скорегувати ставки фінансового ринку в бік зниження, підвищити інфляційні очікування і сукупний попит. При цьому більш негативний вплив NIRP має для банків, орієнтованих на роздрібні депозити. Проте вони виграють від покращення якості кредитів, обсягу посередництва, пов'язаного із позитивним впливом монетарного пристосування до монетарних перспектив. [6]

Успіх датських банків у встановленні негативного відсотка став хорошою новиною для інвесторів, оскільки вони

підтримують належний прибуток і є корисним інструментом для протидії потенційному скороченню ставок центрального банку в майбутньому, заявив аналітик акцій Sydbank Mikkel Emil Jensen. Данія може стати взірцем для інших європейських кредиторів, які стикаються з подібними проблемами. [5]

Процентні ставки центральних банків невпинно падають роками, що зумовлене факторами, включаючи бажання влади стимулювати економіку, що відстає. Це тиснуло на комерційні банки, щоб вони наслідували цей приклад.

Поява негативних ставок в економічній політиці банків породила питання про їх економічні та фінансові наслідки. Винятковий досвід Данії з від'ємними ставками є хорошим полігоном для цих питань. Докази свідчать про те, що програма NIRP (Negative Interest Rate Policies) до банківських ставок за кредитами та депозитами, а також кредитів працювала якісно, як у звичайні часи, але відбулася із затримкою. Крім того, банки не зацікавлені в перекладанні витрат на клієнтів, тому орієнтовані на отримання додаткового доходу від зростання посередництва, зниження витрат на резервування в результаті зростання кредитоспроможності позичальників. Втім іноді від'ємні ставки потенційно можуть бути стримуючими, оскільки можуть змушувати банки скоротити кредитування або підвищити ставки. [6]

Підводячи підсумок, до теперішнього часу дані свідчать про те, що політика негативних процентних ставок зуміла полегшити фінансові умови, не викликаючи значних проблем з фінансовою стабільністю. Таким чином, центральні банки, які прийняли від'ємні ставки, можуть мати змогу знизити їх далі. Варто зазначити, що концепція дисконтування (NPV) не працює в умовах негативних процентних ставок (або працює в зворотному напрямку, коли мова йде про рецесію в зоні євро). У результаті, інвестори приймають неправильні рішення. І як наслідок, ми бачимо переоцінені та переповнені ринки. Заборгованість переходить від приватного до державного сектора. Інвестори втратили довіру до банківського нагляду, який здійснюється центральними банками. Вони вважають, що центральні банки втратили контроль над ринком.

До того ж в деяких країнах є сильний опір проти нетрадиційної грошово-кредитної політики, яка насправді спонукає людей та компанії не економити, а витратити якнайбільше. Зрештою, такі зміни ефективні для пом'якшення фінансових умов без істотного підвищення побоювань щодо фінансової стабільності. Таким чином, центральні банки, які ввели негативні відсоткові ставки, можуть надавати ще більший від'ємний відсоток. А центральним банкам, які їх не запровадили, не слід відмовлятися від додавання аналогічної політики у свій інструментарій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Vikram Haksar and Emanuel Kopp/ International Monetary Fund. Finance & Development (How can interest rates be negative?), VOL. 51, NO. 1, Updated March 2020 // URL: <https://www.imf.org/>
2. Brian Beers / Reviewed by Thomas Brock/ Investopedia (monetary, policy interest rates). Updated Feb 26, 2021 // URL: <https://www.investopedia.com/>
3. Armando Mombelli / Swissinfo / Banking & Fintech (Who wins and who loses because of negative interest rates?) Updated Feb 22, 2020 // URL: <https://www.swissinfo.ch/eng/>
4. Alla Koblyakova / The Conversation / Business & Economy (Negative interest rates will not fix the global economy — just ask Switzerland). Updated Jan 28, 2020 // URL: <https://theconversation.com/>
6. Sanne Wass, Rehan Ahmad / Banking (Up to 50% of Danish retail deposits hit by negative rates, with more to come). Updated Jan 18, 2021 // URL: <https://www.spglobal.com/>
7. Signe Krogstrup, Andreas Kuchler, Morten Spange / (Negative interest rates: The Danish experience). Updated Oct 02, 2020 // URL: <https://voxeu.org/>

Шевченко Максим Михайлович

студент 4 курсу 1 групи

ОС «бакалавр»

спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Фінансово-правовий коледж

СТАН РОЗВИТКУ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Початок 21-го сторіччя з впевненістю можна назвати тим часом для підприємств, коли тема переходу до віртуальних принципів організації своєї діяльності стає все більш актуальною. Глобалізація ринків, зростаюче значення якості товарів та послуг, постійний ріст темпів науково-технічного прогресу зумовлюють певний перелік завдань, від яких залежить не лише робота, а й взагалі виживання підприємства у конкурентній боротьбі. Найважливішими з них для підприємства стають: зниження витрат на розробку нових виробів; прискорення впровадження нового виробу або послуг; забезпечення стійких відносин зі споживачами; надійне та оперативне управління інформаційними потоками підприємства.

Але водночас розвиток науково-технічного прогресу, з одного боку, ставить перелік дуже складних задач, але й допомагає їх вирішувати на основі застосування комплексних інтегрованих систем. Саме тому в Україні було створено Міністерство цифрової трансформації задля створення Інформаційних центрів, які займаються інформатизацією процесів різних напрямків та впровадженням інновацій. Враховуючи вищезазначене, зрозуміло, що подальше впровадження нових інформаційних технологій, використання інформаційних ресурсів, забезпечення повноти, оперативності, якості надання сервісних послуг стає основою ефективного функціонування підприємств різних галузей в умовах жорсткої конкуренції. Створення систем інформаційного забезпечення процесів управління проектами на основі сучасних програмних засобів повинно забезпечувати інформаційну підтримку управлінських рішень на кожній стадії реалізації проекту та на всіх рівнях його управління. Тому завданням є дослідити процеси вірту-

алізації діяльності підприємства та встановлення механізмів взаємозв'язку між віртуальним та реальним середовищем діяльності підприємства.

Отже, в умовах нової економіки, при жорсткій конкуренції, швидкого старіння технологій, професій, ідей, проникнення Інтернету в усі частини економіки, діджіталізація вийшла на новий рівень важливості. Саме тому міністерство цифрової трансформації створило онлайн-сервіс державних послуг Дія.

Дія — це єдиний портал, де можна отримати 43 послуги онлайн. Портал Дія надає вже велику частку суспільних послуг онлайн, без потреби реального контакту людей. Це зручно та потрібно використовувати в пандемічній реальності для зменшення контактів людей, і розповсюдження хвороби.

Розрізняють додаток Дія у смартфоні та веб-портал Дія, через кількісну доступність послуг.

У додатку доступні водійські права, id-паспорт, закордонний паспорт, картка платників податків, також є студентський квиток і свідоцтво про народження дитини (більшість цих електронних документів вже прирівняна до звичайних паперових).

Із 49 можливих послуг доступні тільки 3 (перевірка штрафів ПДР, перевірка виконавчих проваджень та актуальна у сучасний час можливість стати в чергу на вакцинацію). Міністерством розроблено такі проекти: анулювання дозволу на виконання будівельних робіт; бронювання дозволів на міжнародні перевезення вантажів; верифікація водійського посвідчення; верифікація тех. паспорту; витяг про земельну ділянку; витяг про нормативну грошову оцінку; відкриття ФОП; відновлення та обмін посвідчення водія; відомості про власника землі; внесення змін про ФОП; внесення змін у дозвіл на виконання будівельних робіт; декларація про відходи; декларація про готовність об'єкта до експлуатації на підставі будпаспорта; декларування зміни цін на товари; довідка з Реєстру застрахованих осіб; довідка про відсутність судимості; дозвіл на виконання будівельних робіт; дозвіл на водокористування; допомога по безробіттю; допомога при народженні дитини; е-малятко; закриття ФОП; замовлення

індивідуального номерного знаку; запис до листа очікування вакцинації від covid-19; інформація про осіб, що переглядали відомості про земельну ділянку; ліцензії з протипожежної діяльності; ліцензії на виробництво ліків; ліцензії на імпорту ліків; ліцензії на послуги з автоперевезень; ліцензії на продаж лікарських засобів; муніципальна няня; отримання дозволів на негабаритні перевезення; перевірка автоперевізника; перехід юридичної особи на діяльність на підставі модельного статуту; підписання документів; повідомлення про початок будівельних робіт на підставі будпаспорта; повідомлення про початок будівельних робіт сс1; повідомлення про початок підготовчих робіт; призначення належного користувача; протипожежна декларація; реєстрація місця проживання дитини; реєстрація ТОВ на підставі модельного статуту; сертифікат про прийняття об'єкта в експлуатацію.

В сучасному стані найпопулярніші та найбільш використовувані — це можливість отримати виплати для ФОПів та працівників в малому бізнесі, які економічно постраждали через карантинні обмеження. Також активно використовується послуги на закриття, відкриття та внесення змін у ФОПів, також використовується через карантин.

Послуги які будуть введені в 2021: дозвіл на виконання будівельних робіт; реєстрація еПідприємця; реєстрація речових прав; реєстрація смерті; реєстрація місця проживання; інформацію про земельну ділянку; отримання лікарняного; можливість оплатити податки; заміна водійського посвідчення; онлайн Європротокол.

Вже зараз з наявними послугами українці отримують можливість швидко та безпечно отримати потрібні документи. Також відсутність людського фактору знижує ймовірність корупції при наданні важливих документів.

Але при всіх плюсах цього сайту є і мінус у вигляді додатку “Дій Вдома”, яка повинна була відслідковувати та контролювати людей, які під час епідемії (захворіли або перетинали кордон), але контроль відбувався на кордоні (з тимчасово окупованими територіями) та у аеропортах. Найгірше те, що його основну функцію було нескладно обійти, а громадянам,

які притримуючись закону його використовували, давало більш проблем (у відсутності повідомлень, про підтвердження особистості, та некоректне місце розташування) з правоохоронцями, у вигляді штрафів та судових справ.

Для підтримки конкурентоспроможності підприємствам необхідно використовувати можливості діджиталізації по всіх можливих напрямках і формах. Це клієнтський досвід; партнерство і колаборація; робота з даними; впровадження інновацій; HR-стратегія і культура; управління цінностями тощо.

Діджиталізація всіх сфер суспільного життя є актуальним напрямом не лише через пандемію, а й загалом через глобальні тренди сьогодення та загальнодержавну політику щодо вектору цифрової трансформації держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Вютрих Х.А., Филипп А.Ф. Виртуализация как возможный путь развития управления // Проблемы теории и практики управления. — 1999. — №5. — С. 94-100.
2. Компьютеризированные интегрированные производства и CALS-технологии в машиностроении / Под редакцией д.т.н. проф. Б.И.Черпакова, М.: ГУП «ВИИМ». — 1999. — 512 с.
3. Левин А. Судов Е. CALS-сопровождение жизненного цикла // Открытые системы 2001. -№3. — С. 17-22.
4. Патюрель Р. Создание сетевых организационных структур // Проблемы теории и практики управления, 1997. -№3.-С. 76-81.
5. Тарасов В. Причины возникновения и особенности организации предприятия нового типа // Проблемы теории и практики управления. — 1998. — №1. — С. 87-90.

Фінансово-правовий коледж

Збірник матеріалів науково-практичної
студентської конференції
**«АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВА ТА ЕКОНОМІКИ:
СУЧАСНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ»**
«CURRENT ISSUES IN LAW AND ECONOMY:
THE PRESENT AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT»

Підписано до друку 03.06.2021 р.
Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Ум. друк. арк. 9,3. Тираж 55 прим.

ФО-П Маслаков Руслан Олексійович
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК No4726 від 29.05.2014 р.
Тел. (095) 699–25–20.
E-mail: osvita2005@gmail. com,
www. rambook. com. ua

Віддруковано в друкарні ТОВ «7БЦ»
07400, Київська обл.,
м. Бровари, б-р Незалежності, 2, кв. 148
e-mail: 7bc@ukr. net, тел: (044) 592–00–80
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції —
серія ДК No 5329 від 11.04.2017